

Patziku Perurena: "Funtzionario bat gehiago da bertsolaria"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e r e z k e I a

BEREZIA

Berriro Eskolara

Bizikleta Bideak

UTZI PASATZEN TXIRRINDARI

Elkartasunaren ausardia

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ **Presoekin Elkartasun Kideak:**
elkartasunaren bidaia presoan
bihotzeraino 9

■ **Bizikleta bideak:**
Utzi pasatzen bizikletari 18

■ **Berezia:**
Liburuak estreinatzeko
ordua 25

■ **Patziku Perurena:**
«Funtzionario bat da
bertsolaria» 34

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4
Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkartasunaren bidaia presoan bihotzeraino.
Xabier Letona 9

EKONOMIA

Lan mundua udazken bero baten aurrean.
Daniel Udalaiz 12

EUSKARA

Martxan da LABen barne euskalduntze prozesua.
Amaia Olano 16

GIZARTEA

Utzi pasatzen bizikletari.
Izaskun Jauregi 18

Berezia: Berriro eskolara.
Iker Estala, Amaia Olano, Joxemi Saizar 25

Elkarrizketa: Patziku Perurena.
Onintza Irureta 34

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 40
Eskaintza oparoa eta bitarteko ugari Getxon.

Goretti Rodriguez 42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 44

Agenda 47

Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz 48

Bizia 52

Ihesi 53

Denborapasak 56

IRITZIAK

Kultura: Malores Etxeberria 39

Azkena: Emilio Lopez Adan 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen editorko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

... HONENBERTZEZ,
ATZOKOAN <ONGI> PASATU
DUDALA OPORRETAN ERRAN
BANUEN ERE, EGOERA GEOPO-
LITIKOAREN BARNEAN ALDERDIAK
EZ DELA <ONGI> JOSTATZEN AHAL
JAKINARAZTEN DU ERITZI PUBLI-
KOARI, BAIZIK ETA <HOR NONBAIT>
EDOTA <EZ SUZIRIAK BOTA-
TZEKO MANERAN>

ASISKO + XAMAR

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3.
 ezkerre. 31011 Iruñea.
 Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pta...90,5 euro
 Ipar Euskal Herria...717 lib...109,31 euro
 Espainia...15.000 pta...90,5 euro
 Beste atzerriak...19.300 pta...115,99 euro
 Airez...30.225 pta...181,65 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Hor dago kokka!

Lasarte-Orian bizi, lan egin edota beste arrazoien bategatik bertatik pasa behar duenak sorpresa ederra hartuko zuen, oportunitate bultzatzen, autoz, iritsi denean. Izan ere, herriko sarreretan abiadura makaltzeko kokkak jarri dituzte. Donostialdeko biztanleei ez zaie gaia ezezaguna egingo, azken urtean hiriburua gomazko kokka hori-beltzez josi baitute. Lasarteko kokka berriak oso bestelakoak dira, ordea. Metalezkoak dira eta altueran besteen doblea. Gainera, ez dute aurretik abisurik. Horrek esan nahi du, gidariak berandu ikusi eta frenatzen ez badu sekulako kolpea ematen diola kotxeari. Bapatean frenatuz gero, atzetik datorrenak dakar arriskua. Ezagutzen dutenek kanpotik pasatzeko joera arriskutsua hartzen dute sarritan. Gaietara pasatzea erabaki dutenek, jakingo dute mantso-mantso joanda ere kokka mada-rikatuak autoa zigortzen duela. Udalak, agian, amortiguadore enpresaren batekin hitzarmen bat sinatu duela pentsatzen hasiak gara.

**NEREA MARTINEZ
 LASARTE ORIA (GIPUZKOA)**

Txillardegi gehiegi

Izenburu honek bezala bukatzen zuen Fito Rodriguezen idazlanak «Euskaldunon Egunkaria»n pasa den egunean Txillardegi omendu nahian UEUn zegoela aprobetxatuz. Halaxe ikusten dut nik, Txillardegi gehiegi dela, alegia. Herri guztiek bere pertsonaiak behar dituzte erreferentzia bat izan daitezen, bere itzal luzea eta bere argi distiratsua ikus ditzagun, bidenabar apur bat besteok entendi- tzeke zer garen, nora goazen eta zertara eskeini gure indar apurra.

Gure Euskal Herri honetan oso jende gutxi egin du berak burututako lan eskerga eta aldi berean inor gutxi pairatu du bere jarraitaren-

gatik berak pairaturiko oinaze eta jazarpena, Euskal Herriak bizirik iraun dezan.

Trabak, eragozpenak, oztopoak, zailtasu- nak, gainditu ditu idazle honek propio jarrita bere kuraia ahultzeko, bere bizitza kaltetzeko larregi zelako bere faroak ematen zituen argi- tasuna eta eredu.

Herri honek gorazarre bat baino gehiago zor dio euskaldun borrokalari honi ofizialki baz- tertuta egon arren ia garai guztietan aitzaki as- koz baliaturik. Ni ordea poztan naiz ez dute- lako lortu beraien asmo txarra eta gaiztoa. Be- rak behin eta berriro erakutsi du herri hau —bera bezala— ez dela makurtzen, hots, ez duela onartzen eman nahi dioten tratatu jasane- zina. Txillardegi arlo guztietan mugitu da bal- dintza zailetan erakusteko herri honen garape- na eta ibilbide politiko-sozial-kulturala posi- ble dela. Bizitzan zehar askotan ia desespera- turik egoera mingarriak zegozkionean tinko erasoan aitzin frogatu du oinarri tinkoak di- tuela inposatzaileek eta agintari ofizialek bai- no bere erakustaldi irmo emanez, zuhaitz zahar eta sendo hau bizi dadin. Hezikaitz eta harro, maiz bekaizkeriatik inguratutik, lurra gogor zapalduz entzun dezaten, oinarritzko gaitan sekulan ez amore eman gabe, tristezia eta mina pairatzeko gai izanik, hamarkada beltzetan zain egun koloretsuetan, adin bakoitzari zego- kionarekin bizitza osoan, nahitaezkoena, Ber- tolt Brecht-ek hainbeste gorapatzan zuena, une guztietan, ordu bakoitzean. Horregatik diot gehiegi, larregi, paregabea.

Halako ereduak diren pertsonarik gabe gure herriaren bizitzak ez luke iraungo. Bere tinkotasuna ezin antzeraturekin frogatu du zer den herri bat maitatzea, berari bizitza eskain- tzea.

**TOMAS A. GLEZ. ZABALBEITIA
 ZORROTZA (BILBO)**

Hiruko Txikian

ATORRANTEGIA

Horra geroz eta indar sendoagoz antolatuta daukaten bilgunea. Estado de derecho edo. Eta as- paldiko partez gure pozak gainezka egin duenean, agerian geratu dena. Giralduak. Giralduak. Holako ekintza ederra izan mintzagai, eta irati goizbeitan entzun- dakoak entzunda horixe datorkit gogora. Atorran- tez inguratuta gauzkatela, alegia. Izan ere, solitaritatearen beroaz gozatzeko gai ez diren ahotik isuritako memeloke- riaz erasotu baitzuten gure adimena. Eus- kal presoak delinkuente, gaizkile arruntak omen ditugu. Bapo Igela apo. Galde egin bezate Euskal Herriko kaleetan barna. Noiztik eta non bada, holakoek eragin izan

dute tamainako elkartasunik biztanlegoa- rengan? Milaka kilometro egin, sarrera ordaindu eta onenean epaitegietara era- mango dituen ekintza baketsu bezain poe- tikoak burutzeak, ez al du berez gure pre- soen izaeraz nahikoa adierazten? Baina estado de derechoaren mikrofono atorran- teei, intelektualki konplikatuegia zaie, poesia hitzetatik harago ekintzaile ere izan litekeela ikuskatzea eta ulertzea. Ja- kina baita tripa bete loazle dela, eta poe- siak erne eta adi egotea galdetzen du. Eta Hegoaldea Espainia dela mailukatze horri, gorrarena egitea dugu bidezkoena, ez bal- din badugu erotu nahi ●

♦ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

PENTSIOAK

Pentsioei buruzko eztabaida mahai gainean da. Ika-mikak Andaluziako Juntak bere kabuz pentsio ez kontributiboak igotzeko jarrera azaldu zuenean hasi ziren. Baliteke eztabaida horren azpian kalkulua elektoralak egotea. Ez da kasualitatea Pujol eta bere gobernuaren gisako batzuk, une honetan erabaki izana Andaluziaren bidetik jarraitzea, noiz eta orain, beren hauteskunde autonomiko bezperetan hain justu. Hilabete batzuk lehenago ere egin zezaketen, eta orduan igoera horien aurka dagoen Aznarren tesiari eutsi zioten. Hau horrela izanik ere, igoera ez da gaizki etorriko pentsiodunentzat, batez ere pentsio ez kontributiboak (38.638 pezeta, 1.545 libera hilean!) ko-bratzen dituztenentzat. Hobe igoera erabakitzen dutenak Andaluzian gehitu ziren hileko 700 pezetetara mugatzen ez badira. Eskain ditzatela bizitza duin bati dagozkion kopuruak eta irits dadila behintzat lanbidearteko gutxieneko soldatara, hileko 69.270 pezetetara. Igoera erabakitzen dutenek ez bezate ahaztu euren hilabete bakarrean pentsio ez kontributibo bati urte osoan dagokiona baino askoz gehiago ko-bratzen dutela!

◆ DANIEL UDALAITZ

ESTRADIZIOEN DANTZA

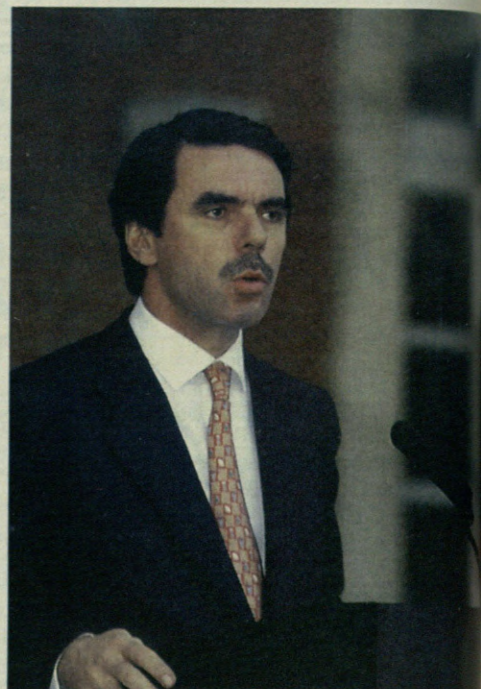
SERAFIN Blanco euskal presoak beste 40 egunez jarraituko du Parisko Fresnes espetxean. Iragan abuztuaren 26an betetzen zuen bere zigorra Frantzian eta Espainiaratua izan behar zenean, Madrilek bere estradizioa eskatu zuen, prozesu honekin bere kanporaketa 40 egun atzeratuz, azkenean Frantziak estradizioa ematen bado. Seguruenik, dena den, hala izango bide da. Aurtengoan Frantziak beste bost pertsona kanporatu ditu: Josu Etxebarri, Marilu Bella, Juan Carlos Estevez, Pilar Mondragon eta Garbiñe Gomez. Mexikoko Gobernuak, bestalde, Jose Antonio Galarraga kanporatu zuen eta Oskar Cardenas kanporatzea tramite juridikoetan da. Holandan ere, Esteban Murilloren estradizioa onartu da. Horrez gain, Uruguako euskal errefuxiatuek gutun bat igorri zuten «Gara» egunkarira, Espainiako gobernuak egindako «sasi-eskaintzari» uko eginez. Sasoi bateko protestei so eginez, euskal gizartea estradizio eta kanporaketara ohitu egin dela dirudi.

ERRONKA: PROZESUA BABESTEA

DATORREN hilaren 12an Lizarra-Garaziko Adierazpenak bere lehen urteurrena beteko du. Alderdi eta erakunde abertzaleak bildu zituen batez ere itun honek —IU-EB egon arren— eta bere helburu nagusia Euskal Herriak Frantzia eta Espainiarekin duen gatazka, elkarriketa eta ne-

■ Donibane Garzin egindako bilera bat.

goizazioaren bidez konpontzea izan da. Urtebete honetan ez da itunaren funtzioari buruzko barne eztabaidarik falta izan, ezker abertzaleak, besteak beste, kutsu subiranista eman nahi izan diolako, eta EAJ eta EAK bake prozesuari lotuagotikusi izan dutelako. Bere urtebeteko bizitzan hauteskunde ere bizi izan ditu itunak eta hori eragozpena izan da bere sozializazioa zein atzerrian egin beharreko zabalkundeari dagokienez. PP eta PSOErekiko zubiak ere ez dira eraginkorrak izan eta hori ere erronka izango da aurrerantz. Edonola, erronka nagusia, geldidune honetan iragan irailean Euskal Herrian zabalduak prozesua babestea da.

SEVILLAKO KAMARA GAZTEA

SEVILLAKO Mundialeko 'giraldira' Andaluziako produktora bateko telebista kamara bat atxilotu zuen poliziak. Presoekin Elkartzat

B A H E A

- «Aznarrek ez du gaitasunik ez interesik eztabaida politikoari ekiteko, herriaren borondatearen beldur baita», dio Javier Madrazo EAEko Ezker Batuko koordinatzaileak.
- Alfredo Perez Rubalcaba, PSOEko bozeramailea: «Tinkotasuna ona da, baina gehiago daiteke, esaterako, espetxe politika egokitzea».
- Jose Luis Castejon, Nafarroako Legebiltzarreko Lehendakaria: «Badut esperantza desiatutako Estatu sahararra gauzatuko dela».

E T R O A

Taldetik adierazi denez, ez dute gazte hau eza-
gutzen eta, beraz, ez zuen zerikusirik izan euskal
presoekiko elkartasun ekintzarekin.

DROGEN AURKAKO KANPAINAZ

ESPAINIAKO Barne Ministerioak drogen
aurkako kanpainak euskal gizartean sortutako
zalaparta ulertzekoa da. «Atsedetik ez drogarik
gabe» zioen «A tope sin drogas»eko euskarazko
bertsioak. Madrilgo erakunde askotatik euska-
rarekiko dagoen arinkeriaren zorroan sar liteke
hau ere. Arduratzekoa eta salatzekoa da hori, ze-
resanik ez, baina gure inguruko eguneroko txi-
kitasunean gertatzen diren antzerakoekin ere
kezka berdina agertu beharko litzateke. Euskal-
dunok ohituegiak gaude euskarazko itzulpen eta
idazkietan barrabaskeriak ikusten, eta sarri-sarri
barrearekin estaltzen dugu guztia.

PROZESUAK AUERRERA DARRAI

Geldi ei dago iaz, ETaren su-etenak
zabaldutako «prozesua» edo «bake
prozesua», izendapenek ere beren
xehetasuna adierazten dute eta. ETak
gobernuarekiko komunikazioa moztuta
dagoela iragarri du eta Jose Maria Aznar
Espainiako Gobernuburuak ETA eta
HBri —biei batera— bizkarreratu die
geldiunearen errua. Udaberriko Espai-
niako hauteskunde orokorren zama
handiegia bide da. Euskal Herriak
bizi duen prozesuan, edukiei buruz
gauza handirik ez badakigu ere,
ez dirudi ETari arrazoirik falta ez
zaionik diskrezioaren kontuetan.
Edozein modutan ere, inor ez litza-
teke geldiune honekin harritu behar,
horrelako prozesuetan gisa honetako
tarteak erabat normalak dira eta.
Urtebete iragan da eta aktore ba-
koitzak bere lekuan berkokatzeko
beharra izan dezake. Geldiune eta guzti,
prozesuak aurrera darrai.

UDALERRIEN BILTZARRA BILBON

IRAILAREN 18an Udal Ordezkarien Biltza-
rra bilduko da Bilbon. Otsailean Iruñean eratu
ondoren, Bilboko bilkurak udal izaera izan eta
Euskal Herri osoa hartuko duen erakundea eratu
nahi du. Ezaugarriak eta eginbeharrekoak, ordea,
guztiz zehazteke bide daude.

■ Otsailean eratu zen Biltzarra Iruñean.

■ Pablo Muñoz.

IZPIAK

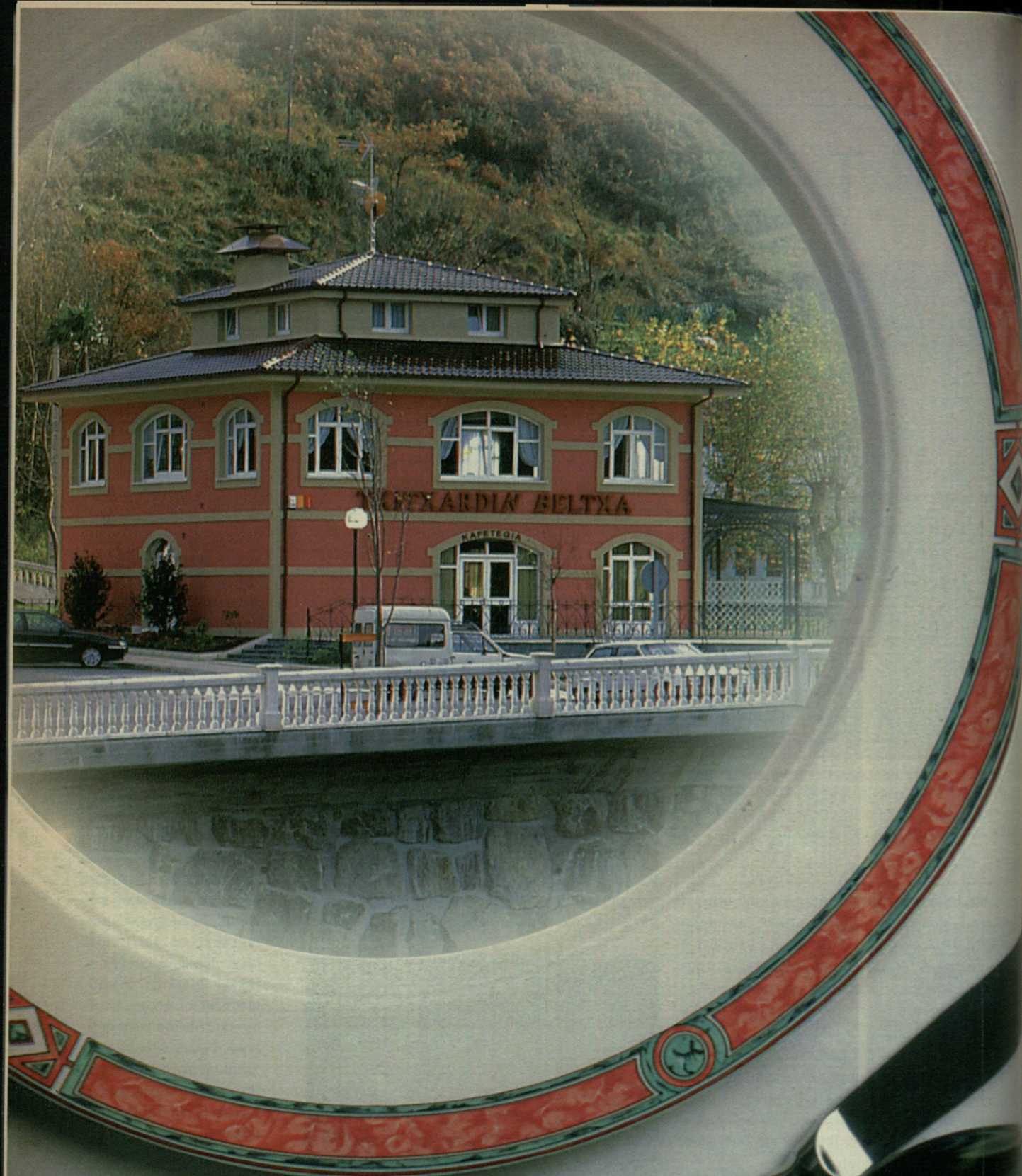
Pablo Muñoz kazetari
donostiarra izango da au-
rrerantzean Nafarroako
«Diario de Noticias»eko
zuzendaria. Pablo Muñoz-
zek 57 urte dauzka eta,
besteak beste, «Egin»
egunkarian aritu da, Jose
Felix Azurmendiren ostean
egunkari honetako zuzen-
daria ere izanez. «El Diario
Vasco»n ere kolaboratzaile
izan da.

Jose Ignacio Del Burgo
UPNko diputatuak, zigor
zehatza duten hautetsi
presoek kartzelan zin
egin dezaten proposame-
na aurkeztu dio Espai-
niako Kongresuari. Prin-
tzipioz Madrilgo institu-
zio honetarako proposa-
mena da baina beste era-
bateko instituzioetara ere
zabaldutako eskatuko
du, esate batera parla-
mentu autonomiko eta
udaletxeetara.

■ J.I. del Burgo.

- «Gobernu batek ezin ditu ez txalotu ez sostengatu ekitaldi publikoen sabotaiak», dio Josu Jon Imaz Eusko Jaurlaritzako bozeramaileak Intxaurragaren adierazpenen ondoren
- «Euskal Herria ez da Espainian kabitzen, ETak eta independentista guztiek diotenez. Hau gai zaharra da, eta foralista intransigente askok eta karlista batzuek ere defenditu zuten aspaldian», dio Victor Manuel Arbeloa PSNko buruzagi ohiak.
- Carlos Garaikoetxea: «Udal Ordezkarien Biltzarrak ezin ditu euskal eta nafar parlamentuak ordezkatu, funtzio konstituziogile berria bereganatuz».

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lezarte O

P R E S O E K I K O E L K A R T A S U N A

Sevillako Atletismo Mundialean agertutako «Repatriation bask prisoners» mundura barreiatu du Presoekin Elkartasun Kideak taldeak. Hogei minutu luzez gainera. Espainia aldean alderdien arteko liskarra sortu bazuen, Euskal Herrian, oro har, irribarra piztu du.

ELKARTASUNAREN BIDAIA PRESOEN BIHOTZERAINO

Ez dute nahi baina komunikabide eta iritzi publikoaren arreta berengana dute, bide batez presoengana ere erakarriz. Beren ekintzak begi onez ikusi izan dira orain arte eta Sevillako Atletismo Mundialeko aurkezpen-ekitaldian egindakoak munduan ezagun egin ditu. «Mundiala» izan dela esan zuen Joseba Egibar buruzagi jeltzaleak, eta bere alderdikide Iñaki Anasagastiren ustez, «egileek urrezko domina merezi dute»; Sabin Intxaurraga Jaurilaritzako kontseilariaren esanetan, «txalotu beharreko gizabidezko ekintza bat da». Beraien ustez ordea, eta ekintzak izan duen arrakastaz jabetuta, «benetako ekintza presoak eta oro har errepresaliatu guztiak Euskal Herrira ekartzea litzateke».

Euskal Herriko herri bateko plazan egin dugu hitzordua lau taldekideekin —tartean bi 'giraldillak'— eta eliza ondoko arbolape batean eseri gara, belarretan, Sevillakoaz, beren ibilbidez eta taldeaz jarduteko. Ez daude ohituta eta kazetariak baino nahiago dituzte ekintzak egitea. «Horretan aritu gara orain arte, baina orain komunikabideen aukera ere probestu behar genuela ikusi dugu». Filosofia sinplea dute: «Euskal errepresaliatuen alde elkartasuna agertuz edo beraiekiko egoeraren bat salatuz, ekintza baketsu, sinpatiko eta eraginkorrak egitea, batzuetan ekintzaile izanez eta besteetan laguntzaile».

Euskal Herrian badira presoekiko beste elkartasun talde batzuk —PreSOS, Pre-soak SOS...— baina Presoen Elkartasun Kideak taldekoek diotenez, beraiek ez dute

■ 'Giraldilla' faltsuak hogei minutuz izan ziren eszenatokiaren gainean.

beren burua inongo taldetan ikusten. Aske dira. Martutenen eta Langraitzen uztailan egindako ekintzak burutzeko, ordea, talde guztien koordinazioa egon zen. Alabaina, beraiek nahiago dute beren kasa aritu, hura bakarretakoa izan zela diote. «Ez dugu talde handirik eta egituraturik nahi —gaineratzen du batek—; hogeiko duroko gutxi

■ Euskal Herria gai askotan izan dela intsumitua, diote solidario hauek eta bide horretatik jarraituko dutela

eta pezeta asko». «Nori ikasi diok hori, amari?», «Ez, oraintxe bururatu zaidak». «Txanpinoi txiki asko eta ez txanpinoi handiak» bukatzen du besteak.

Erraietatik darie poza, somatzen zaie,

eta txantxa nagusi da berriktaldian zehar. Baina seriotasuna ere bai: «ondo neurtzen ditugu gure ekintzak eta edozerengatik atzera egin behar badugu, ez dugu inongo arazorik, behin baino gehiagotan gertatu zaigu, bai gure kabuz edo bai harrapatu gaituztelako». Urtarrilean bederen harrapatu zituzten, Madrilen PPre kongresura sartzera zihoaztela, «atetik, ekintzaren lekutik, bost metrora geundenean».

Ekintzetatik ondoriorik ere jaso dezakete baina bizkarrera-tzeko prest daude, «eta horrela korik egitera animatzen den edonork ere ongi jakin behar du zer eror dakioken. Juridikoki desberdina da espetze bateko leiho batean kateatzea edo atean bertan, atean sarrera oztopatzen delako». «Be-

Algecirasko espetxea (1998ko abenduak 30)

Kanarietako euskal presoak penintsularatu berriak zituen Espainiako Gobernuak eta Euskal Herriatik urrutien zegoen espainiar espetxea aukeratu zuten Presoekin Elkartasun Kideetakoek, Algerirasko espetxea (Cadiz). Espetxeko leiho batera igo eta sinbolikoki espetxea apurtzearen keinu egin zuten Olentzerok, bere lagunek prentsari ekintzaren berri ematen zioten bitartean. «Apurtu, eman gogor!» esaten zien ijito gaztetxo batek. «Kontuz, badatorrela polizia, alde egin!» beste batek. Espetxeko zuzendariak, ordea, prentsaren zain zeuden bitartean, «egin duzue, ezta? Bada, zergatik ez zoazte jada?». Poliziak, aldiz, zera esan zien: «Ez zaudete atxilotuta, datuak bakarrik hartuko dizkizuegu». Komunikabideetan oihartzun handia izan zuen ekintzak eta, esaterako, Canal Sur kateak, Andaluziako telebistak, irudiak beste telebista ugari saldu zizkion. «Gesto por la Paz» kalean gertatu zen guztia ●

raien metodoa zigorrarena da, baina guk ez diogu beldurrik zigorrari», dio berehala beste batek. «Gozada bat da poliziak beren galtzetan sartzen ez direla ikustea, guk kontrolatzen dugu egoera eta guk lasaitu behar ditugu».

Madrilgo Kongresuen Jauregia (Urtarrilak 6)

Egun batzuk lehenago Olentzero Algeciraseraino abiatu zen moduan, oraingoan Errege Magoek Madrilgo Kongresura jo zuten euskal presoak Euskal Herriratzeko eskatzu eta Madrilgo agintariei ikatza eramanez. Horretarako, Kongresuaren kanpoaldean dauden lehoietan kateatu ziren. Kateaketari propio heldu aurretik, ordea, turistekin jardun zuten, hauek ez baitzuten ulertzen Errege Magoek zer egiten zuten han; argazkiak ere atera zizkieten. Atariko poliziak irribarrez jarraitzen zituen gertakizunak. Baina irribarrea madarikazio bihurtu zitzaion, Errege Mago atsegin haien irribarreak kateak bihurtu zirenean. Beranduegi, ordea. «Polizia etorri zen eta ez zekiten zer egin», dioskute solidarioek. Pozik ziren, bai ekintza ondo atera zelako eta baita prentsa mailako oihartzuna ere handiagoa izan zelako. «Gara» eta «Egunkaria»z gain, «Deia»n ere azalean atera ziren Errege Magoak eta beraien eskakizunak ●

Presoak Euskal Herriratzeko Bilbon egin izan diren bi manifestazio erraldoietan lortu izan duten diruarekin —Olentzero espetxe bat apurtzen ari deneko pegatina eta Esteban Esteban Nietoren aldeko postala— finantziatu dituzte ekintzak, «lehe-

Langraitzeko espetxea (Apirilak 4)

Ttote Andueza HBko Mahai Nazionala espetxeratuko kidearen osasun egoera larria zela eta, Gasteizko PreSOS elkartasun taldeko kide batzuk, eraman behar zuten anbulantziara kateatu ziren. Presoekin Elkartasun Kideetako bat, bestalde, Langraitzeko espetxean zintzilikatu zen «Gaixo dauden preso guztiak askatu» pankartaz. «Ertzaintza heldu zenean —dio kideetako batek—, kidea jaisteko bonberoen beharra zegoela adierazi genien baina ertzainek, hori garesti ateratzen zela argudiatuz, soka moztu eta sokatik zintzilik zegoen kidea laupabost metrotako alturatik erori zen, kolpe handia hartuz. Ertzain taldearen agintea zuenari ea pertsona baten bizitza horrela nola arriskia zezakeen ihardetsi genion eta bera ere larritu egin zen. Dena den, denbora osoan bisitetara zihoazten senideen sostengua ere izan genuen eta hori oso pozgarria izan zen». Polizia guztiakin izandako jarreraren artean okerrenetakotzat jotzen dute hau ●

nengoan ezik, Algecirasekoak zor pertsonala ekarri zigun eta».

Orain Sevillako Mundialeko himnoa —Siempre Así taldeak abestutakoa— herriaratu nahi dute, «hizkien edukia eraberritatu daturrelako bat guk han egindakoarekin».

■ Giralduen txangoa mundu osoan barrena

Presoekin Elkartasun Taldeko kideak goizean goiz iritsi ziren Sevillara Abuztuaren 20an, Atletismoko Mundialari hasiera emango zitzaion egunean. Beharrekoak prestatu eta arratsean estadio aldera abiatu ziren. 'Giralduak' moztortzen ari zirenean udaltzaingoa pasatu zen —lehenengo babes 'hesia' zen— baina ez zieten jaramonik egin. Oinez abiatzen ari zirela —ia kilometro bat egin zuten oinez moztortuta jada— bigarren 'hesiko' paisanozko poliziek «ea laguntzarik behar

zuten» galdetu zieten. Baietz esan zion 'giralduetako' batek eta poliziak burua eutsi zion tartetxo batean. Tartean jendearen eta polizien agurra jasotzen zuten.

Estadioko sarrerara iritsi ziren eta hemen ere polizia eta mundiala antolatzen ari ziren bolondresen laguntza izan zuten sartzeko —adibidez ate batetik ez ziren kabitzen eta beste batetik sartzen utzi zieten— eta estadiora jaitsi beharreko eskailera ere bolondresen laguntzarekin jaitsi zituzten. Estadioan sartu eta dozenaka milaka per-

tsonen txaloak jaso zituzten. Beraiek irribarrea, eszenariora igotzeko bidea ikusten zuten erabat eta gainera Siempre Así musika taldea ere eszenariora igotzen ari zen, mundialeko himnoa abesteko. Beraiek atzean abiatu ziren 'giralduak' bolondresak hauen atzean. «Aizu, moztortzen didazu!» esaten zion bolondres bati 'giralduetako' bati. «Gu eszenariora abiatzen ari ginen baina, jakina, genekien nola jokatu eta bolondresarekin ba egiten genion, antza», dio 'giraldu

EUSKALDUNON EGUNKARIA

Puerto Realgo Ospitala (Apirilak 5)

Langraitzeko ekintzatik etxeratu, dutxatu eta gau horretan bertan Cadizera atera ziren taldeko kide batzuk; Esteban Esteban Nieto euskal presoak zegoen han minbiziak jota, eta elkartasuna adierazteaz gain, espetxe erakundearen jarrera salatu nahi zuten ekintza honetan. Dozena erdi lagun sartu ziren ospitalera, bi teilatutik Esteban Nietoren gelaraino jaitsi ziren, beste hiru atetik sartu eta bere ohean kateatu (bik lortu zuten) ziren eta beste batek korridoreetan informazioa zabaltzen zuen. Kateak moztu eta atxilotuta eraman artean, ordu laurden pasatu zuten Esteban Nietorekin berriketan.

Egin duten ekintza hunkigarriena izan da hau: «Sevillakoa mediatikoagoa izan da baina guretzat honek goxotasun handiagoa izan zuen». Egun bat eta erdi pasatu zuten komisaldegian eta ondorio judizialak izan zituen lehenengo ekintza izan zen; batzuk baldintza-peko askatasunean dira harrezkero ●

Zertxobait moldatu dute —abestiaren leloan «Euskal presoak Euskal Herrira» sartuz— eta irratietan-eta presoek eskaintzeko eskatzen dute: «*Sin más/ Propóntelo/ Podrás tocar el cielo o volverlo a intentar/ Y así, comprenderás/ Que todo tiene un sen-*

Asterix eta Obelix Parisen (Maiatzaren hasiera)

Elkartasun kideek adierazten dutenez, beraien argi dute presoaren arazoa Espainia zein Frantziako gobernuarena dela eta, beraz, Frantziara ere abiatu izan dira baino gehiagotan. Oraingoan Asterix eta Obelix Pariseko Justizia Jauregira abiatu ziren Frantziako Gobernuaren jarrera salatzeko, bereziki gero eta ugariagoak diren euskal herritarren kanporaketak salatzeko. «Kontu honekin turismoa egiten ari gara», diote Elkartasun kideek txantxetan.

Jauregiaren inguruetan jendeak harrituta begiratzen ziren Asterix eta Obelix baina irrifarrez ere bai. Ate nagusira iritsi eta hesian gora ekin ziotenean, «aizue, ezin da horra gora igo» esaten zieten hiruzpalau metrora zeuden poliziek. Beranduegi oraingoan ere, Asterix eta Obelix ateko hesi handiari kateatuta ziren jada. Lau ordu igaro zuten atxiloturik eta tratua zuzena izan zen; areago, polizien ulermen maila bat ere lortu zutela diote ●

PRESO-EKIN

tido y todo tiene un final/ feliz/ Inténtalo/ Verás como tu sueño se hace realidad/ ¡Al fin!» (...). Hori da abestiaren zati batek dioena.

«Ezina ekinez egina» da beraien leloa eta berean jarraituko dutela diote, «Euskal

EUSKALDUNON EGUNKARIA

Martutene eta Langraitz (Uztailak 4)

Elkartasun talde desberdinek batera, uztailaren 4an Martuteneko eta Langraitzeko espetxeetako sarrera-irteera errepideak blokeatu zituzten sinbolikoki. Udal hauteskundearen ondoren EHko hautagai-presoa ugari zinegotzi edo batzarkide hautatua izan zen eta hauen Euskal Herriratzearen ondoren, berriro Espainian zehar barreiatzea saihestu nahi zuten. Langraitzen Ertzaintzak gogor ekin zion prentsako argazkilarien aurka. Martutenen lehen lerro gisa andamioa jarri zuten pankartekin, bigarren lerro moduan alantzeak lubakiak eta 100 sako lur, eta bide seinaleak ere baziren tartean.

Muntaia handia bazen ere, ondo antolatutako hogeita hamarren bat lagun ziren eta berehala jarri zuten. «Ez dakit nola gertatu den baina lau minututan dena eraikia zegoen», zioen ertzain batek. Bi orduz izan ziren bertan, hamaiketako eta guzti. Elkartasun talde desberdinen lehenbiziko ekintza bateratua izan zen ●

Herria beti izan den herri intsumituaren ereduari jarraiki». Hori bai, umorea galdu barik, ez dute agurrik eman nahi, «erre-presaliatu guztiak musu bana eman gabe, 'ezpainetan'» ●

◆ XABIER LETONA

tako' batek. Guztia txalo eta animo berben artean. Azkenean, bi 'giralidillak' eszenarioa heldu ziren, beste bi lagun zeuzkaten behean, laguntzeko prest. Goian jada, 'giralidillen' soinetik tela bat erantzi eta «Repatriation bask prisoners» leloa agertu zen. Carlos Herrera kazetari ezaguna zen ekitaldiaren aurkezle, 'giralidilletako' batek botzekoa luzatu zion eta hark irrifarrez hartu. Une batzuk lehenago nekez pentsatuko zuten 20 minutuz izango zirela eszenario gainean, munduko milaka milioi ikus-entzuleren aurrean. Bitartean, «auke-ra hau ezin da galdu», zioen aurkezleak,

Carlos Herrerak; «Bera ere solidarioa ote zen», dio 'giralidilletako' batek. Goma-espumako jantzi haiekin, denbora luzean urik edan gabe eta izerditan blai, 'giralidillen' barruan itotzen ari ziren bi kideak, «hala ere —dio batek— garbi geneukan zertan ari ginen eta eutsi beharra nagusitzen zen. Hori bai, gero komisaldegian ikusten duzu lehertuta zaudela». Poliziak jaitsiarazi zituen azkenean eta jendaurrean ukitu ez bazituen ere, estadioko egoitzetara sartzean hasi ziren kolpeak. Gero komisaldegian tratua zuzena izan zen.

Baina handik ordu eta erdira-edo, beste

gertakizun batek estadioko ikusentzuleen arreta erakarri zuen. Eszenarioaren atzekaldean —komunikabide guztien aurrez aurre— lau pertsona armailetatik zintzilikatzen ari ziren. Ingelesezt «Euskal presoak Euskal Herrira» zioen pankarta atera zuten tartetxo batez, baina gazteleraz «Cumplir vuestras leyes» zioena, ezin izan zuten zabaltu. Zintzilik zirela hasi ziren kolpeak, eta ikusleek ere era guztietako gauzak jaurtitzen zizkieten. Poliziaren eskuetan, estadioan bertan eta komisaldegira arteko bidean kolpeak etenbakoak izan ziren. Komisaldegian jada tratua zuzena jaso zuten ●

Maiatzaren 21ean izandako greba orokorrak ez du balio izan, oraingoz, 35 orduko lanastea erdiesteko, ezta patronalaren jarrera aldatzeko ere. Sindikatu guztiek probokaziotz jo dute patronalaren jarrera eta udazkena beroa izango dela iragarri dute.

LAN MUNDUA UDAZKEN BERO BATEN AURREAN

■ M-21eko greba orokorrean sindikatu abertzaleak eta estatalistak nor bere aldetik joan ziren, aldarrikapenean bat egin arren.

Funtsezko aldaketarik ez baldin badago —eta zantzu guztien arabera, ezinezkoa izango da—, ez litzateke harritzekoa izango hastear dagoen udazkenean, birmoldaketa eta birregituraketan azken hamarkadetakoa udazken beroak berriro errepikatzea. Azken hilabeteotan lan arloko hainbat arazo inkubatzeko egon dira, langileen eta sindikatuen aldarrikapenei erantzun onargarri bat eman gabe. Oraingoz, mobilizazioen egutegirik ez da zehaztu. Hauek pixkanaka eta era mailakatuan etorriko dira, beti ere une jakin batean, eta patronalak bere horretan jarraitzen badu, beste greba orokor baterako deialdia egin daitekeela baztertu gabe.

Azken bolada honetako sindikatuen ardatz nagusia, langabeziaren aurkako borrokan, 35 orduko lanaldia izan da. Iragan maiatzaren 21ean Hegoaldean egindako greba orokor indartsuak ere ez du lortu pa-

tronalaren jarrera aldatzerik. Jarrera horren arabera, enpresetako lanaldia murrizteak enplegua suntsitzea besterik ez luke ekarriko. Gasteizko Administrazioak, berriz jarrera neutrala erakutsi du gizartean hain ondorio larriak izan ditzakeen gai honen aurrean.

Gainera, udazken bero hori suharrago egingo dute gizarte soldataren aldeko aldarrikapenak eta hainbat euskal enpresa ga-

35 orduko lanastea eta soldata soziala izango dira langileen aldarrikapenak udazkenean

rrantzitsuk izan ditzaken arazoek. Esaterako, hor jarraitzen dute irtenbide argirik gabe Babcock Wilcox (BW) eta Mecanica de la Peñak, berentzako kontzentrazio sektorialaren irtenbidea aipatzen delarik. Sestaoko La Naval enpresa garrantzitsuak ere Japonia eta Koreako enpresen lehiaren

erasoa bizi du berriro, eta iristear dago beste enplegu-erregulazio espediente bat. Nahiz eta etekin ikaragarriak izan, erregulazioaren gaia aztertzen ari da baita en Telefónica, zeinak langile asko dituen Hegoaldean.

35 ORDUEN HEDAPENA. Sindikatuek Euskal Autonomi Erkidegoan ematen den langabezia maila hartzen dute abiapuntu gisa: ia % 16ra iristen da, 152.000 pertsona bilduz. Aldi berean, enpresek geroz eta etekin handiagoak dituzte eta egonkortasun gabeko enplegua indartzen ari dira. Egoera horretan, euskal sindikatuek, joera bateko zein bestekoek, bat egin dute 35 orduko lanaldia sektore guztietara hedatzeko aldeko aldarrikapenean.

Ia bi urte daramatzate gai hori negoziatzen, baina ugazabak guztiz zurrin daude beren jarreran. Nahiz eta greba orokorrak

■ Confebask 35 orduko lanastearen aurka

Euskal Autonomia Erkidegoko patronalak, Confebaskek, hainbat hilabete sindikatuekin hitz egiten eman ondoren, bere horretan jarraitzen du eta, bere ustez, «lanaldia orokorki murrizteak enplegua ez sortzeaz gain, suntsitu ere egiten du eta beste bide batzuk bilatu beharko lirakeela». Horixe da, funtsean, patronalak behin eta berriz adierazten duen jarrera, eta sindikatuak «egogogorra eta atzerakoa» dela eta elkarriketarako prest ez dagoela salatzen dute.

Confebaskek lanaldiaren murrizketari buruz duen jarrera ofiziala zein den ezagutzeko, bere «Confebask» aldizkariako azken editorialetako pasarte batzuk biltzea izango da biderik egokiena. Bitxia gertatzen da izenburua bera: «Enpleguaren alde». Lehenik eta behin patronalak Euskadin enplegua sortzen lagundu duela adierazten du, beren «ardura eta ahalegin enpresarialaren» emaitza izan dela, eta azken lau urteotan sortutako 126.400 lanpostu berriak gogorarazten dituzte, nahiz eta ez duten ezer esaten lanpostu horien behin-behinekotasunaz. Lan Harremanetarako Kontseiluarekin izenpetutako akordioaz eta abar.

Sindikatuarekin elkarriketetan emandako hilabeteak aipatu ondoren, honela dio editorialak: «Hilabete hauetan zehar, sindikatuak lanaldia lege 35 ordura murriztea egiten zuten planteamenduen aurrean, Confebaskek proposatu izan duena da, gogoeta sakonagoa egin beharra bai lan-denborari berari buruz, bai beraren egituraketa eta antolaketari buruz, garaiei egokituago leudekeen alternatibak bilatzeko asmoarekin. Pentsatzen genuen, eta orain

ere horrelaxe pentsatzen dugu, lanaldia orokorki murrizteak enplegua ez sortu ez ezik, suntsitu ere egiten duela eta beste bide batzuk bilatu beharko lirakeela. Horretan egon gara harik eta, aldebakarreko erabakiz eta negoziatzioak aurrera joan zitezen astirik eman gabe, sindikatuak lanuzte orokorrerako deialdia egin zuten arte».

Aurrerago eta «grebaren arrakasta edo porrotari» buruzko iritziak albo batera utziz, honela dio enpresarien editorialak: «benetan gertatzen dena da, lege ezarri nahi dela lanaldi-murrizketari enpresa edo sektore bakoitzaren inguruabar konkretuei begiratu barik, bide horretan egindako beste esperientzia batzuen porrota ezagutu nahi gabe eta, horrelako neurri batek eragingo litzukeen ondorio kaltegarriak haztatu gabe, gure iritziz hori ez da formularik egokiena enplegua sortzeko».

Euskal patronalaren ustez, «enplegua ekonomi hazkundearekin, enpresa lehiakorrekin, jardueraren eta enpresari izan nahi izateko bokazio berriak sortzearen aldeko ingurunearekin sortzen da, kasu batzuetan baita, gure ekoizpen ehunaren lehiatzeko gaitasunari kalterik egin gabe, lanaldiaren arloko alternatibekin ere. Enpresen beharrrak, ez dira berdinak eta gaur egun enplegu aukerak ere ez daude lehengo esparru berdinetan. Hala ere, ez dugu etsi behar eta sor daitekeena banatzearekin pozik geratu. Enplegu-politika ekinkorrak beti izaten dira, etsipenezko edozein politika pasibo eta, oraingoa bezala, haizearen kontra doana baino erakingorragoak eta benetako beharri-zanei hurbilagoak» ●

erantzun oso ona izan, patronalak tinko jarraitzen du bere aukeran. Sindikatuak uztailaren 8an adierazi zuten Confebaskek gatazkaren bidea aukeratu duela «elkarriketari uko eginez», eta uda ondoren udazken berao etorriko zela iragarri zuten.

Sindikatuaren adierazpenek ez zuten zailtza izpirik uzten negoziaketak hautsi ondoren gerta zitekeenaz. ELAko Jose Miguel Unanuek Confebask salatu zuen: «Gizartetik zerga erraztasunak eta diru-

laguntzak jaso ondoren, elkartasun jarrearik erakutsi gabe, harrokeriaz jokatzeko, eztabaida irekitzeko duen beldurra ez-kutatu nahian». Sindikatu bereko German Kortabarriak gogorarazi zuen «sindikatuaren ahalmena ez dela greba orokorrarekin ahitu» eta hurrengo urratsa «gogorra eta luzea» izango zela.

LABeko Jose Luis Rezabalek ukatu egin zuen sindikatuak «inposizio bidearen alde» zeudenik, nahiz eta garbi utzi zuen ez

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,

Ingelesa

Frantsesa

Alemaniera

Italiera

Katalana

Portugesa

Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere
eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

zeudela maiatzaren 21eko greba orokorrean bildutako ondarea alferrik galtzen uzteko prest. Rezabalen ustez, urrats berraren helburua «eztabaida Lan Harremanetarako Kontseiluan bideratzea da, bakoitzak bere ardura beregana dezan. Grebaren ondoren, negoziazio urratsari ekin zitzaien, baina hori ezinezkoa gertatu den unetik, zoritxarrez, gatazkaren bidea ageri da aurrean».

UGTko Bermejoren ustez, «Confebasken esku dago lan esparruko ernegazio eta gatazka giroa saihestea» eta «patronalak, bere gizartearekiko ikuspegi motz eta baldarraren ondorioz, hondamendira daruma negoziatziorako euskal esparrua. Enplegua sortzeko asmoz bi urte bileretan eman ondoren, hainbeste itxaropen sortarazi ondoren, plantilak gatzetzea izan da beren arreta erakarri duen xede bakarra».

CCOOek, berriz, «gaur egungo langabezi maila handia erroitik murrizteko ahalelginean guztiz funtsezkoa zen akordioa

■ 35 orduko lanasteak enplegua suntsituko duela uste du Confebasken.

lortzeko aukerari uko eginez, patronalak erakutsitako jarrera gogor eta kontserbadora» kritikatu zuen. Azkenik, sindikatu honek lanaldiaren murrizketa eta horren

ondorioz enplegua sortzeko plataforma bateratuak osatzea proposatu die gainerako sindikatuari ●

◆ DANIEL UDALAITZ

■ Gizarte bazterketaren aurkako ibilaldia

A berastasunaren banaketa izango da udazken bero edo gorriaren osagaietako bat. Gizarte bazterketa, soldata soziala eta etxebizitza duin bat izateko eskubidea izango dira datozen hilabeteotako gai nagusiak, eta sindikatu, gizarte eta politika arloko hainbat esparru guztiz prest daude gaia kalera ateratzeko, mobilizazioekin, eta erakundeetara eramanez (legebiltzar, aldundi eta udaletxeetara). Sindikalgintza abertzaleak eta EH, EA eta IUK dagoeneko adierazia dute datorren udazkeneko ekinaldi tinkoan eskuhartzearen aldeko jarrera. Pentsa liteke Euskal Herrian bere presentzia duen sindikalgintza estatistikak ere gizartearen ekinaldi honen alde egingo duela.

Testuinguru horretan kokatu behar da Gizarte Bazterketaren Aurkako Batzar Nazionalak Nafarroan irailaren 11n burutuko duen bilkura, bertan Koordinakundea Nazionala eratzeke asmoz.

Bere egitekoa Hego Euskal Herriko lau herrialdeetan bazterketaren aurkako mugimendua bultzatu duten gizarte, politika, sindikatu eta gizarte arloko mugimenduak artikulatzea izango da. Hala, Gasteizko Legebiltzarrak Karta Soziala —Euskal Herriko biztanleen

82.000 sinaduraren babesarekin— eztabaidatuko duela espero da, irailaren amaieran hasi eta urrian zehar. Legebiltzarrean Karta Sozialari eginiko 112 zuzenketa daude burutuak. Une honetan hiru alderdi politiko daude herri ekimenaren aldeko jarrera agertzeko prest: EH, EA eta IU.

Karta Sozialaren arduradunak jabe-

■ Karta Sozialaren inguruko bilera Gogoa eta IUKo ordezkarien artean.

turik daude hori egitate bihurtu ahal izateko «gaur egungo jardunbide ekonomiko eta sozialaren norabidea aldatu beharra dagoela, eta gaur egungo indarren arteko hartuemanek ez dutela aldaketa hori bultzatzen, nahiz eta hainbat mugimendu horren alde egon». Horregatik, funtsezkoa iruditzen zaie gizartearen eta

herriaren presioa. Beraz, Koordinakunde horrek gizartea abian jarri beharko du «Legebiltzarrari presio egiteko eta politikoek Giza Eskubideen Kartaren alde egin dezaten bultzatzeko». Horretarako, dagoeneko, gizarte bazterketaren aurkako ibilaldi bat eratzen ari dira, eta Hego Euskal Herriko zati handi bat zeharkatuko du.

Etxebizitzaren gaia edota pobrezia-
ren feminizazioa ere aztertuko dituzte ekinaldi honen aldeko taldeek, baita Administrazio Publikoko lan banaketa eta lanaldiaren murrizketa ere. Dagoeneko eginak daude hainbat azterketa, eta horietan ageri denez, Administrazio Publikoan 32 orduko lanaldia ezartzeak 6.000 lanpostu gehiago eragingo lituzke, eta sektore pribatuan 35 ordu murriztuko balitz, beste 46.400 lanpostu sor litezke. Honela, gizarte bazterketaren aurkako herri ekimenaren arduradunak iritzi. «langabezia ofiziala 80.000 pertsonetara jaitsiko litzateke, eta gizarte soldataren ezarpena, kasu horretan, 66.000 milioi pezetakoa (2.640 milioi libera) izango litzateke». Kopuru horiek, beraz, beharrezkoak, EAeren BPGren % 1,2 edo zerga iruzurraren % 11 besterik ez lirateke ●

irakurle ausartentzat

konponbideak bilatzen dabiltzanentzat
egia borobilek zalantzak sortzen dizkienentzat

elkarri aldizkariaren harpidedun egin zaitez

moztu kupoi hau eta bidali helbide honetara: elkarri, madril etorb., 5 - 20011 donostia

• bai, nire etxean jaso nahi ditut elkarri eta elkarrikasi aldizkariak

☐ 4.000 pta.
(urteko kuota)

☐ 1.000 pta.
(3 hilabeteko kuota)

izen-abizenak

N.A.

helbidea

herria

herrialdea

kode postala

banku edo aurrezki kutxa

kontu zenbakia (20 digito)

Orain arte enprekin egin den bezala, LAB sindikatuaren bere jarduna euskaraz burutzeko EUSLAB egitasmoa jarri dute martxan. Ia 50 pertsona dira egitasmo honetan buru belarri aritzen direnak eta lehenengo urtean 12 milioi pezetako aurrekontua izan du.

MARTXAN DA LAB-EN BARNE EUSKALDUNTZE PROZESUA

Azken urte hauetan gero eta gehiago dira bere jarduna gaztelatik euskarara aldatzeko egitasmo bereziak martxan jarritzen dituzten enpresak, baina oraingoa erakunde bat da bide honi ekin diona, LAB sindikatua hain zuzen ere.

Sindikatuak kideek beti izan dute go-goan euskararen gaia, eta hala azaldu da behin eta berriz beren bilera, mintegi eta abarretan. Honetarako saiakerak egin izan dira baina uste bezalako emaitzarik lortzen ez zenez, ondo pentsatu eta antolatutako egitasmo baten beharra ikusi zuten. Honela, lan hauetan aritzen den Iñaki Markorekin jarri ziren harremanetan iazko udaberrian.

Aurreko saiakerak ikusita, askotan egin izan dena egin zela ikusi zuen Iñaki Markok, euskaraz ez zekiena euskara ikastera bidaltzea alegia, baina bere iritziz «beharrezkoa den arren ez da nahikoa, pertsonak euskaldunak izateak ez baitu ziurtatzen egiturak euskaraz funtzionatzeko. Pertsona bat euskaraz komunikatzeko gai izan daiteke, baina erakundeak gaztelaraz funtzionatzen badu, erakundera moldatzen da eta berak euskaraz jakin arren gaztelaraz funtzionatzen jarraitzen du».

Ezertan hasi aurretik egoeraren azterketa bat egin zuten irailean hasi eta aben-

dura bitarte. Honetarako sindikatuko zenbait pertsonarekin elkarrizketak izan zituen eta zuzendaritzako kideei inkesta labur bat egin zitzaion. Egoera honen berri izan zuenean hasi zen Iñaki Marko «EUSLAB, euskararen normalizaziorako I. egitasmo estrategikoa» deitu dutena diseinatzeko. Hasiera batean 4 urteko epea duen

doak egitasmoa gauzatu ahal izateko aukera ematen dute, baina honen ondoan dago hizkuntza ohitura aldatzeko zailtasuna eta aurreko saiakerak utzi duten etsipen giroa.

PROIEKTUAREN NONDIK NORAKOAK. Proiektuan, kanpora begirako helburuez gain, sindikatu barrura begira, bi

atal nagusi antzeman daitezke: batetik, «Hobelan» deitu dutena eta LABen euskararen normalizazio prozesua bideratuko duena, eta bestetik «Trebala» programa, sindikatuak euskaraz funtzionatu ahal izateko kideen hizkuntza gaitasuna areagotzen lagunduko duena.

Proiektuari buruzko eztabaida epea pasa eta Aste Santu ondoren osatu zen proiektuan «hobemahai» deitzen dena. «Hobemahai» hauek «hobelan» programaren zati bat dira eta sindikatuak berak dituen talde edo egiturek osatzen dituzte; eta lehenengoa

Idazkaritza Tekniko Ekonomikoak osatu du. Mahai hau osatzeko taldeko kideek ados egon behar dute. Mahaia osatuta dagoenean, hizkuntza zertan erabiltzen duten eta euskararen presentzia zertan hobetu dezaketen aztertzen dute, lortu nahi duten helburua zehazten dute eta horretara iristeko egin beharreko bidea nondik noratu joan daitekeen ikusi.

Hala ere, metodo partehartzailea eta irekia denez, bideak ibilbide ezberdinak egin ditzake helburura iristeko.

Bide horretan zehar talde edo mahaia bera izango da sindikatuaren atal horri dagokionez egitasmoaren kudeaketa egingo duena. Beraiek hartuko dituzte beren jardunean euskararen egoera hobetzeko hartu beharreko erabakiak. Erabakiak bertan

■ Iñaki Marko da «EUSLAB, euskararen normalizaziorako I. egitasmo estrategikoa» prestatzen jardun duena.

arren, sindikatua bera izango da hurrengo kongresuetan egitasmoaren iraupena eta norabidea erabakiko duena.

Egitasmoaren diseinua amaitu, LABeko kideei aurkeztu eta eztabaidatu ondoren, planteamendua onartu zuten.

Sindikatuak militanteen jarrera positiboak, indarrak eta oinarri ideologiko sen-

Euskara sailaren babeslea:

LEZOKO UDALA

Kultura eta Euskara Batzordea

Etxean ere euskarari emaitza!

FAMILIAK EUSKALDUNTZEKO EGITASMOA

hartuko direnez eta sindikatuko kide diren neurrian erabakietan hitza dutenez, euskaraz ez dakitenek ere hobemahaietan parte hartzen dute.

KIDEEEN ARTEAN EUSKARA NAGUSI. Sindikatuaren lan hizkuntza euskara izan dadin, ezinbestekoa da bertako kideek hizkuntza ezagutzea. Eta hizkuntza ezagutzea, ez bakarrik eguneroko bizitzan erabiltzeko, baita lanerako beharrezkoa den hizkuntza berezian erabiltzeko moduan ere. Honetarako «trebalan» programa prestatua dute. Hori da hain zuzen ere programaren helburua, LABeko kideen ezagutza maila hobetzea. Ezagutza maila hobetzeko maila guztietako ohiko eskolez gain, «mintzatratuak» eta «mintzaguneak» antolatzen dituzte.

«Mintzatrata» eskolak jasotzen dituen pertsonak lankideekin egiten duen tratua da. Tratu hauetan beraiek zehazten dute euskara noiz, zenbat eta nola erabiliko duten. Tratu hauek euskara maila hobetzen laguntzeaz gain, ohituren aldaketarako lagungarri dira.

«Mintzatrata» edozein izan daiteke, eta trebagaia duen hizkuntz gaitasunaren arabera aldatzen da. Maila baxuko ikasleekin irratia euskaraz entzutea edo bileretarako bidean kotxean doazela euskaraz aritzea izan daitezke. Maila altuagoa duten ikasleek, berriz, ekonomia gaietan edo prentsako berriei buruz euskaraz egiten saiatzea bezalako tratua egiten dituzte.

«Mintzatrata» duten kideen artean «mintzaguneak» deitu dietenak eratzen dira. «Mintzagune» hauetan hizkuntza sindikatuaren zereginetan erabiltzeko lantzen dute.

«Trebalan» programa bideratzeko AEKrekin hitzarmen bat egin dute eta koordinakunde honek proiektuaren ardura daraman koordinatzaile bat izendatu du. Honetaz gain, bertako irakasleak dira LABeko kideei eskolak eman eta mintzaguneetan hizkuntzaren lanketa dinamizatzen dutenak.

Euskararen normalizaziorako I. egitasmo estratergiako honek Hegoaldeko lau herrialdeetako ia 50 pertsona biltzen ditu bere baitan eta ia 12 milioi pezetako (48 mila libera) aurrekontua izan du lehenengo urte honetan. Dena dela hurrengo urteetan, eta egitasmoa era progresibo batean egin nahi denez, jende gehiago eta aurrekontu handiagoa izango duela espero da ●

◆ AMAIA OLANO

Arturoren kaiera

URRUÑAKO IKASTOLA PREST

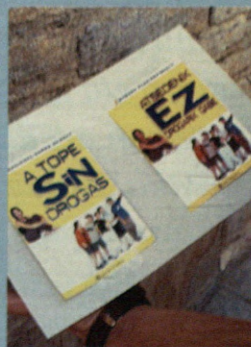
Igande honetan, hilak 5, inauguratuko da ofizialki Urruñako ikastola. Lana gogotik egin dute bertako gurasoek, bai sos bilketa kanpainan, bai ikastola bera eraikitzen. Oztopoak ez dira gutxi izan, herriko auzapeza tarteko, baina azkenean ikastola errealitate bihurtu da. Kanpaina uste baino hobeto joan da eta hasiera batean 1.000 harri (10.000 pezetaren, 400 liberaren, truke) saltzea espero bazuten ere, erraz gainditu dute kopuru hori, ia 1.900 saldu baitituzte. Ostegun honetan bertan hasiko dituzte eskolak 2 eta 5 urte bitarteko 24 haurrek, baina inaugurazioa igandean goizeko 11etan izango da. Bertaratzen direnek ikastola barrutik ezagutzeko aukera izango dute, baita ondoren bazkaltzeko ere.

ERMITAGAÑAKO HAURRAK AURTEN ERE EZ

Iruñeko Ermitagaña auzoko 16 haurrek ezin izango dute aurtan ere euren auzoan euskaraz ikasi. Nafarroako Gobernuak berriz ere ezetza eman dio D ereduko gela jartzeko eskaerari. Hezkuntza eta Hizkuntza kontseilari Jesus Maria Lagunak datorren ikasturterako (2000-2001) auzo honetan D eredu zabaltzeko aukera aztertzeke prest dagoela adierazi du.

ITZULPEN OKERRA

Espainiako Barne Ministerioak ekainean martxan jarritako drogen aurkako kanpainako leloaren itzulpen okerrak («A tope sin drogas» gaztelarazko leloa «Atsedenez ez drogarik gabe» itzuli dute) ika-mika handia eragin du Euskal Herrian. ETB sartu zuen saltsan Ministerioak eta honek ez zuela itzulpeneari zer ikusirik erantzun zion. Eusko Jaurlaritzak kanpaina erretira dezan eskatu dio Espainiako Barne Ministerioari.

EUROLAGUN PROGRAMA INTERNETEN

Joxe Rojas internautaren «Hamaika ikusteko» izeneko webgunean «Eurolagun» programa aurki daiteke. Programa hau Macintosh-erako sortu du Rojasek eta euskaraz hutsez dago. «Eurolagun» programaren egitekoa pezetak eta liberak euroetara bihurtzea da.

U r r e a

■ Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak kaleratutako txosten batek eman digu aste honetako «Urrea»-rako pista. Txosten honen arabera, Arri-gorriagak du Bilbo inguruko herrien artean euskaldunberri kopururik altuena. Euskal hiztun gehien duen udalerria ez izan arren, berau da euskara ikasi duten biztanleen artean kopuru altuena duena.

I k a t z a

■ Inauguratu da azkenean Kursala, hainbeste zeresan eman duen jauregia. Iragan astelehenean izan zen inaugurazio ofiziala, baina aurretik umeentzako propio prestatutako ekitaldia burutu zen. Musika, pailazoez eta bertsolariek girotu zuten ekitaldia, baina aurkezte lanetan aritu zen bikoteak ez zuen euskararekiko arreta txikiere ere erakutsi, dena gaztelara hutsez aurkeztuz.

UTZI PASATZE

Euskaldunak aspaldidanik izan gara txirrinduzale. Egun Hego Euskal Herria da Espainian bizikleta bide gehien duen hirugarren komunitatea. Gehienak bidegorriak dira. Modan egon arren, Europari erreparatuz, atzean gaude bai kopuruan eta baita kalitatean ere. Hainbat metro eta kilometro sortzen ari da han hemenka. Baina inolako loturarik gabe. Ondo lotuta daude ordea, mendi eta baso arteko garai bateko trenbideak. Orain txirrindaz ibiltzeko erabiltzen dira maiz.

Bizikleta da mundu osoan gehien erabiltzen den ibilgailua. 1.000 milioi lagunek baino gehiagok erabiltzen du egunero. Txinan, urtero mundu osoan erosten diren kotxe guztiak baino txirrindu gehiago erosten dira. Holanda eta Danimarkan bizikleta da garraiobide nagusia hiri askotan. Hauekin alderatuz, Espainiako datuak xumeak dira. 12 milioi bizikleta inguru daude, hau da, Espainiak Europa mailan bizikleta zentsu baxuenetako bat du: azkenaurrekoa, Greziaren aurretik.

Bi ezaugarri dituzte Espainiako bizikleta bideek: geografikoki oso sakabana-tuak eta komunitate gutxi batzutan daudela kokaturik. Hauen artean, bizikleta bide gehien dituen komunitatea Valentzia da, bigarrena Katalunia eta azkenik Hego Euskal Herria (77 kilometro).

Mota ezberdineko bizikleta bideak

■ Kotxeek eta euren abiadurak baztertzen dute bizikleta. Bidegorria konponbideetako

daude: bizikleta-karrilak, errepidearen gainetik doazenak; bidegorriak, errepide-tik bereizita daudenak, maiz gorriz margotuak; eta azkenik, espaloia-aren gainetik doazenak, bizikleta-espaloiak. Horrez gain, egun koe-sistentzia kaleak ere badaude, hauetatik oinezkoak eta txirrindulariak ibil daitezkeelarik. Euskal Herrian, ugarienak bidegorriak dira. Hiriburuen artean, Gasteiz-ek ditu kilometro gehien, guzti-
ra 26 kilometro bidegorri baitago bertan. Baina Donostiako 20 kilometroak jende kopuru handiagoak erabiltzen ditu.

Hala ere, bidegorriek arazo handiak dituzte: motzak dira, ez daude ondo seina-

lizatuak, mantendu gabe daude (zikinak, hostoz beteak...), oinezkoak sarri ibiltzen dira bertan, atsedenaldirako edo pasiorako soilik daude pentsatuak, eta garrantzitsue-

■ **“Gobernuak ez du ezer egin, bizikleta ez dela erabiltzen uste baitu. Inork ez du ibiltzen hark ez duelako ezer egin”**

na, ez dira inondik inora joaten, ez dituzte interesgarriak diren lekuak elkarrekin komunikatzen. Hauek dira, Kalapie, Hiriko Txirrindularien Elkarteko kide Edorta Berguak aipatutako problema nagusiak. Arazoak arazo, bidegorriak bizikletaren erabilera sustatzeko helburuarekin jaioak dira. Egun txirrinduz ibiltzeak arrisku handia du.

Ez berez, inguruko faktoreek eraginda baizik. Kotxe kopurua eta hauek darabiltzen abiadura handia da bizikleta erabiltzen ez

BIZIKLETARI

trik ez da.

duen jende askoren arrazoi nagusia. Konponbidea aurkitzeko edo, hainbat proiektu martxan daude Euskal Herrian. Baina Edorta Berguaren esanetan, egiten dena batzutan «*itxura soila da*». Azkenean ziklo amaigabe bat sortzen da, «*Administrazioak ez du ezer egiten, jendeak bizikleta ez duela ibiltzen uste duelako. Eta jendeak gutxi erabiltzen du txirrindua Administrazioak ez duelako ezer egiten*».

BIZIKLETA SUSTATZEKO URRATSA. Kalapiak, beste txirrindulari elkar-teen modura, bizikleta defendatzen du, bidegorrien aurretik. Bidegorriak bizikleta-
ren erabilera bultzatzeko ardatza dira, bai-
na inolaz ere ez elementu bakarra. Zenbai-
tetan egokiagoa izan liteke koesistentziako
bideak sortzea, bizikletak beste trafikoa-
rengandik bereizi gabe. Gainera, merkea-

goa da konpartitzea gauza espezifikoak egitea baino. Azken finean, martxan dau-
den proiektuek, eta dagoeneko burutu di-
renek arazo bat agertzen dute: bidegorriek
ez badute txirrinda uzteko leku aproposik,
ez badaude garraio kolektibo egokiekin
komunikaturik, ez badoaz hiriaren ba-
rrualderaino, eta ez badago jendea kon-
tzentziazteko kanpainarik, ez dute ezer-
tarako balio. Gaizki diseinatutako bidego-
rri batek kaltea besterik ez dakarkio txi-
rrinduren erabilerari: jendeak ez badu hu-
ra erabiltzen, gobernuak aitzakia badu
bestetik ez egiteko. Egun Espainian bizi-
kleta bide sarea duten hiriburu bakarrak
Gasteiz etaartzelona dira.

**GASTEIZ: BIDEGORRIEN HIRIBU-
RU.** Espainian lehenengo bizikleta bidea

Gasteizen egin zen, 50eko hamarkadan. Ordu-
tik hainbat proiektu martxan jarri da,
eta dagoeneko 26 kilometro bidegorri dago
bertan. Azken hiru urtetan kilometro baka-
rra egin da, Parke Lineal Sur delakoan.

Bidegorri kilometro gehienak hiria-
ren iparraldean, Lakua aldean, eta hegoaldean
daude, Unibertsitate eta Mendizorrotza al-
dean. Erdialdean dagoen mendixkatik ez
da batere pasatzen. Horregatik, Ruben
Ziordiak, Gasteizko Bizikletako taldeko
kideak, benetako sare baten beharra sala-
tzen du. Orain arte Gasteizen egin dena
txalotzekoa da bere ustez, baina ez nahi-
koa. Plan orokor bat eskatzen du. Hala ere,
Gasteizen bizikleta-
ren erabilerak gora egin
du. Bidegorriek esker, jendea igerilekura
eta unibertsitatera bizikletaz joaten da. Ru-
ben Ziordia bera ere, beste bost lagunekin

batera honela joan ohi da lanera, Legebiltzarrera, egunero. 1996an egin zen Gasteizen bidegorrien sare handi bat aurreikusten zuen plana. Europako dirulaguntzaren zain, ez da martxan jarri.

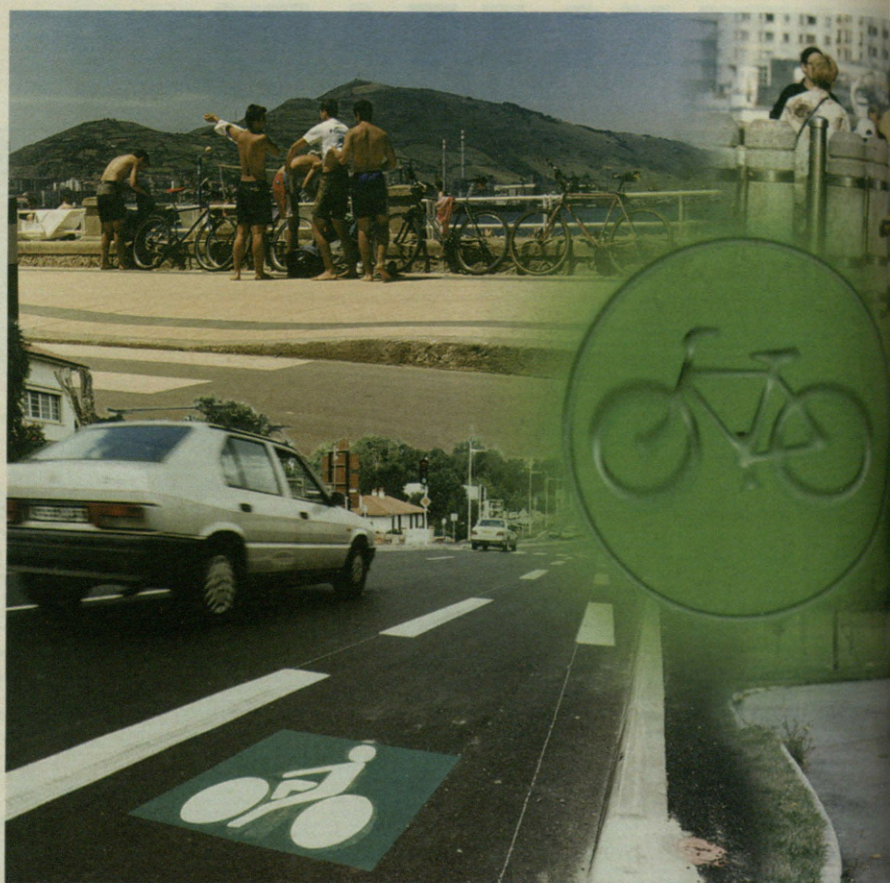
Bestelakoan, Araban bidegorri bakarra dago Gasteiztik kanpo. Gasteiz eta Landa elkar lotzen dituen 20 kilometrotakoa, 1991ean Diputazioak egina da. Baina ez da Gasteiz bertatik ateratzen, eta beste garraibide bat hartu behar da bidegorrira iritsi ahal izateko.

DONOSTIAKO BIDEGORRI SAREAREN ZAIN. Donostia da Euskal Herrian zentzu honetan bigarren hiriburua: 20 kilometro inguru dago. Hainbat puska dau-de eginak: Anoetatik Bilboko Plazaraino, Loiolatik Amara Berriraino, Altzatik Intxaurrenondora, Ibaetatik Ondarretara, Sagüesetik Boulevardera eta Paseo Berriko zatia. Azken hirurak aurrein eginak dira. Donostiako Hirigintza Plan Orokorra bidegorri sarea aurreikusten du; Plana martxan dago une honetan. Gipuzkoako zenbait herritan ere badago bidegorririk: Iruñen, Oiartzunen, Hondarribian, Arrasaten, Zarautzen, Urretxu-Zumarragan eta Ormaiztegin hain zuzen. 1995. urtean aztertu zen Diputatuen Batzordean Gipuzkoako Bizikletarentzako Bidesare bat egiteko Plan Gidaria. Baina ez zen onartu, garestia zelako.

Bestalde, Gipuzkoan bidegorrien sarea sor zedin, Kalapietik eta Lurrats, Arrasateko Bizikletari eta oinezkoen elkarrekin, «Lehendakari BIZI Egitasmoa» aurkeztu zuten 1998ko azaroan. Finantziario arazoak zirela eta ez zen onartua izan. Egun ekimen honek 67 erakunderen atxekimendua du. Legegintzaldi berriaren aurrean, ikusi egin behar da egitasmoa onartzen den.

BI IKERLAN MARTXAN BIZKAIAN. Hau da egun Bizkaian dagoen bidegorri eremua: Bilbon, hiriko kalerik handiena izatea espero den Trenbide Etorbidean, kalearekin batera bidegorria ipintzen ari dira. Dagoeneko 50 metro inguru egin dituzte. Horrez gain, 500 metroko bidegorria dago Kanpo Bolantin-en, Deustuko Unibertsitate parean. Azkenik, Portugaletetik Las Arenas hondartzararte 17 kilometroko bidegorria dago.

Aurrera begira, bi ikerlan martxan dau-de: bata Bilboko Udalak, eta bestea Bizkaiko Diputazioak prestatua. Biak aldi be-

■ Euskal Herriko hiriburuak biltzen dituzte bidegorri kilometro gehienak. Kopuru handienak.

rean. Bilbokoa EHUKo hainbat pertsonak egin da, eta une honetan udaletxeak zer erabakiko zain dago. Besteak beste, Etorrieta eta La Casilla arteko bidegorria egitea dago pentsatua. Baina tramu honen kontra azaldu dira beste batzuren artean Biziz Bizi, Bizkaia txirrindularien elkarteetako bat, eta baita proiektua egin

■ Hego Euskal Herriak 77 kilometro txirrinda bide du. Holandak 18.000, eta Euskal Herriaren zabalera bera

zuen Paco Corral ingeniaria bera ere.

Bizkaiko Diputazioak egin duen ikerlanak berriz 2015. urterako plan integrala du helburu. Proiektu honek Portugaleten dagoena Barakaldorekin lotu nahi du, lauzpabost kilometro luzatuz. Biziz Biziren ustez honek Portugaleten eginiko akatsa handituko luke. Han dagoen bidegorria, zona turistiko-ludiko hutsa delako, eta ez garraiorako bidea.

NAFARROAKO EGOERA TAMALA.

Nafarroan ez dago egun bidegorri kilometro bat bera ere. Baina Iruñean Pío XII

etorbidean gelditzen da orain hamar urte baino gehiago bertan zegoen bidegorriaren aztarnarik: semaforoak, zebra bideetako seinaleak... CCCPko (Ciudadanos Ciclistas de la Comarca de Pamplona) kide Eneko Astigarragak dioenez, gaizki egindako bidea zen hura: geldoa, zikina, interes handiko puntuak ez zituen komunikatzen eta

arriskutsua txirrindulari, oinezko eta kotxeentzat, hauek begira gabe gurutzatzen baitzuten 2 kilometrotako bidegorria. «Porrotak moztu zizkion hegoak gerora bizikletarentzako azpiegitura

egiteko asmoari», Enekoren ustez.

Kontuan hartu behar da, Iruñean dagoen txirrindaren erabilera eskasa. Erdialdean, Gasteizen lege, mendixka bat dago. Horregatik inguruko auzoetatik erdialdera iristeko aldapak igo behar izaten dira. Arriskuaz gain, fisikoki egin beharreko ahaleginak jendea bizikleta ez erabiltzera bultzatzen du. Hala ere, Iruñeko Hirigintza Plan Orokorra, bizikletari buruzko atal berezi bat du. Lehenengo hiriaren erdialdeko parketatik pasatzen den zirkuito bat egitea da asmoa eta gero, erdialdera iristeko bide seguru eta azkarrak. CCCPren

zen eta Donostian dago.

ustez bide horrek aisialdirako balio lezake, baina ez leku nagusiak lotzeko. Dirudien zirkuitu nagusi horrek du lehentasuna. Plana ez da derrigorrezkoa, eta ez du gauzatzeko zehaztutako eperik. Nafarroan, bestalde, bizikleta eta oinezkoen bideak biltzen dituzten eskualdeetako arauak daude. Iruñeko Eskualdean, Aranguren bailaran, horrelako bide bat dago: Tajonarretik Labiora doana. Babestutako bazterbide honek 6 kilometrotako luzera du eta errepidearen alde batean dago kokaturik. Baina arriskua handia da bidegurutzetan bizikletek eman behar dietelako txanda kotxeei, eta ez dagoelako seinalizaturik. Horrez gain, CCCPk salatzen du bide hau Labioko birziklapen lantegira dihoazen kamioientzat zabaldu zela, eta ez bizikletek erabil zezaizaten.

PISTA ZIKLATUAK IPARRALDEAN.

Ipar Euskal Herrian ez dute bidegorria hitza ezagutzen. Baina bereziki txirrinduentzat eginiko pista ziklatuak leku hauetan daude, Lapurdin bederen: Hendaiaetik Txingudirako bidean 2 kilometro daude, beste 10 Baionatik Ustaritzera eta beste tramu bat Getaritik Baionaraino, tartean,

Donibane-Lohizunetik igaroz. Baiona-Angelu-Miarritze distrituan berriz, 2 kilometro daude errepidetik bereziak, eta Baiona eta Angeluko hondartzak lotuko lituzkeen beste hiru egiteko asmoa dago 2000. urtetik aurrera.

Errepidean bertan, txirrinduentzat karril berezia dago hainbat lekutan. Honela gertatzen da adibidez, Baiona eta Donibane Garaziren arteko zatian, Baiona eta Donibane Lohizunerako bidean eta Donibane Lohizune eta Kanbo arteko tramuan. Urruñan ere, handik Hendaia zihuan errepidea berritzean, eskuinera metro bateko bide bat egin zuten txirrindularientzat, kilometro bakar batean. Beste 5 falta dira Hendaia-raino. Bide honek egoera kaxkarra du, kamioi ugari dabilta eta zuloak daude zoru-ruan. Baionari dagokionez, bertan ia 6 kilometrotako bizikleta pista dago guztira, eta errepidearen 20 kilometrotan txirrindarentzat karril berezi bat dago. Gobernu frantsesak gerora Paris eta Hendaia lotu nahi ditu. Baina «Direction Departamentale D'Equipement»ek beste 40 kilometro bide eskatzen ditu txirrindaz ibili ahal izateko. Arazo nagusia lurraren salneurri garestia da.

EUROVELO: 12 BIDE EUROPLAN.

Europar egoera bestelakoa da. Holandak adibidez, 18.000 kilometro bidegorri ditu, eta Euskal Herriaren zabalera berdina. Suitzak 2.500, Alemaniak 25.000, Finlandiak, 10.000 eta Erresuma Batuak, 6.000 kilometroko sarea egiteko plana du. Honez gain, Europa osoan zehar Eurovelo izena duen 12 bide egiteko proiektua du Europako Txirrindularien Federazioak. Lehena,

2.000. urtean egin nahi da, eta hortik aurrera urtero beste bat burutuko dute 2.011. urterarte. Hauek estatu bakoitzean dauden bidegorriak aprobetxatuko dituzte. Europako Batasunak proiektua onartu du. Orain, toki bakoitzean, partzuergo nazionalak sortu behar dira. Bide hauek egiteko, hainbat baldintza ezarrita dago: aldapa gutxi-koak izan behar dute, herriak zeharkatu behar dituzte, zabalera nahikoa izan behar dute, garraio kolektiboekin komunikatuak... Espainiatik hiru adar igaroko omen dira: Erromesen Ibilbidea, Zilarrezkoa eta Mediterraniarra. Partzuergo bakoitza bertako administrazio, txirrindulari, udal eta bizikleta egileek osatuko dute. Eta hauek erabaki beharko dituzte bideen nondik norakoak eta bertan eskainiko diren zerbitzuak. Lehen Plan Teknikoak, Euskal Herriaren Eurovelo Hen daiatik Iruñerako bidean sartuko dela aurreikusten du. Baina handik zuzenean Nafarroara joango da. Kalapiak Maltzaga-Urbina autobidearekin batera egingo den bidegorria erabiltzea proposatzen du, Araban dagoen puskarekin lotuz. Honela, Gipuzkoa ez litzateke proiektutik baztertuko.

Europako Batasunaren egoerari erreparatuta, Euskal Herriko txirrindulari elkarteak bat datoz hemengoaren balorazio ezkorra egiterakoan. Txirrindueenganako errespetu kultura baten beharra azaltzen dute. Ez bakarrik eraikiz, baita eraikinen arazoak azalduz ere. Azken finean, Eneko Astigarragak dioen moduan «*demokratikoa izan behar da. Ez da absolutista edo inositista izan behar bizikletaren gai hauekin, kotxeekin izan garen bezala*» ●

◆ IZASKUN JAUREGI

KOMUNITATE AUTONOMOTAKO TXIRRINDA BIDEAK

KOMUNITATE AUTONOMOIA	BIDE KOPURUA	KILOMETRO KOPURUA	%
• Andaluzia	9	56,1	9,9
• Aragoi	1	2,8	0,5
• Asturias	3	24,5	4,3
• Baleareak	3	18,0	3,2
• Kanariak	1	1,3	0,2
• Kantabria	1	6,3	1,1
• Gaztela-Mantxa	1	1,0	0,2
• Gaztela eta Leon	4	46,5	8,2
• Katalunia	10	135,6	24,0
• Hego Euskal Herria	10	77,1	13,6
• Galizia	7	20,0	3,5
• Madril	7	70,8	12,5
• Valentzia	15	105,9	18,7
• Guztira	72	565,9	100,0

TRENBIDEAN PEDALEI ERAGITEN

Euskal Herriak Europako trenbide sare sendoenetakoa zuen 20ko hamarkadan. Garraioaren garapenak eta mineralen ahitzeak hil ditu orduko trenbideak. Egun txirrindulariek eta oinezkoek erabil ditzaten berriztapen saioak martxan daude.

Aspaldi, trenak tunel eta bihurguneak igaro ohi zituen, mendi eta paraje ederretako ibilbidean.

Trenak burdingintzan egiten zuen lan. XIX. mende bukaerako garapenarekin sortu ziren Euskal Herriko trenbide estuak, alde batetik bestera materialak garraia zitzen. Baina mineralen agorpenak eta errepide garraioek utzi zuten tren lanik gabe. Horregatik hil ziren trenbide zaharrak. Orain berpizteko hainbat saio martxan dago, bertatik txirrindulari, oinezko, zaldizko eta elbarrien gupildun aulkiak ibil daitezten. Espainian proiektu bat egin zuen Garraio, Ingurugiro eta Herri lanen Ministeritzak Espainiako Trenbideen Fundazioarekin elkarlanean 1992an. «Bide Orlegiak» planak Espainian 900 kilometroko sare bat egitea aurreikusten du, egun ibiltzen ez diren trenbideak erabiliz. %90ean trenbidea kendu dute jada.

Guztira EAEn 418 kilometro daude utziak: Araban 66, Bizkaian 141 eta Gipuzkoan 217. Ezaugarri bereziko 27 bide osatzen dituzte: malda txikiak dituzte, bihurgune eta bide zabalak, era askotako zoruak. Luzera ezberdinetakoa bideak dira, elkarri lotuak edo trenak komunikatuak.

Trenak bertatik alde egin zuenetik, kalteak jasan dituzte. Hiri eta bideen garapenak zatiak irentsi ditu; zubi eta tunelak hondatu dira; sastrakak estaltzen dituzte bideak eta kontrolik gabeko isurketak maiz gertatzen dira; baso hustiaketa desegokiak landaretzaren desagerpena dakar; eta bi-deetako itxiturek beste erabilerak oztopen dituzte.

Zenbait trenbide zahar egokituta dago Euskal Herrian. Baina beste hainbat moztuta, eta konponketen zain, jada txirrindulari eta oinezkoek erabiltzen dituzte. Hauxe

■ Plazaolan Andoaindik Nafarroararteko 15 kilometro berreskuratu dituzte, zenbait tunel ere berrituz.

da, Euskal Herrian trenak bere oinordeko utzitako ondarea:

✓ Bergararik Lizarrara dihoan «Vasco Navarro» trenbide zaharra. Debako bailaratik Egakora, Gasteiztik pasatuz, egokitutako zatiak etendako beste batzurekin tartekatzen dira. Egun 11 kilometro daude prestatuak Gasteiztik Estibalitzera; bertatik Laminoriara beste 20 konpontzekotan dira. Nafarroan ez dute ezer egin.

✓ Araba eta Bizkaia tartean Oleta eta Urkiola lotzen dituen 5 kilometrotako bidea. Oraindik egokitu gabea, baso hustiakuntzarako erabiltzen zen bere garaian.

✓ Bilboko industri gunean trenbide estuak ugari ziren. Bizkaia mendebaldeko kosta-

ko malkarren albotik, El Hoyotik Campomarrerako bidea meatzetan erabiltzen zen. Kantabriarekin lotzen zen, Karraskaleko meatzeak (Muskiz) eta Kantabriako Ontongo kargalekua komunikatuz. Euskal Herria eta Kantabria lotzen zuten beste bi trenbide zahar ere baziren. Bata Castro Urdialesetik Alenguko meatzetara zihoana. Alen mendia magaletik Otañorainoko 4 kilometro eta erdiko pista da azarna bakarra. Besteak Castro eta Traslaviñara batzen ditu, eten ugariekin.

✓ Sopuertako Los Castaños meategiak eta Galdames lotzen zituen trenbideak ere eten ugari ditu Galdames udalerrian barrena. Bertatik Bilboko itsasadarra, Sestaoraino, beste 23 kilometro eta erdiko trenbidea zegoen garai batean. Orain 15 kilometro egokitu dituzte Ortuellatik Galdamesera, mountainbikez ibiltzeko.

✓ Bilboko itsasadarra zihoan beste hainbat trenbide zahar. Ortuellako meatzeak eta Bilboko itsasadarra Barakaldon lotzen zituen

Frantses Belgia trenbideak. 7 kilometro eta erdikoa izan arren, txirrinduentzako zatiak, elkartu gabe daude.

Gallartako Trianoko Mendiak eta Bilboko itsasadarra Lutxanan elkartzen zituen 13 kilometrotako trenbideak. Orain 6 kilometrotako txirrinda pista dago Barakaldotik La Orconerako mendi magalera.

«Lutxana Mining» trenbideak Trianoko Mendiak eta Lutxana lotzen zituen, kasu honetan El Regato haranetik igarota.

✓ Triano eta La Arboleda meatzari herriak lotzen zituen 4 kilometro eta erdiko trenbide zaharrak. Egun egoera oneko pista da. 2 kilometroko tren aparkaleku bat ere bada Arizkoa eta Dos Caminos geltoki artean.

Basauriko Uribarri auzoan zehar.

✓ Sondika eta Mungia elkartzen zituen 12 kilometrotako trenbide zaharrak. Hirigintzaren garapenak ibilbidea kaltetu du.

✓ Leongo La Robla meategitik Bilboko porturainoko bidea. Bizikletentzat, trenbideak zituen 22 kilometroetatik, 10 daude egun Irauregi eta Balmaseda artean presatuak. Gainditu daitezkeen etenak ditu.

✓ Durangotik Elorriorarte zihoan 10 kilometrotako trenbidea, Abadiñon moztu da. Trenbide honek Udaltzako meatzetara zihoan adar bat zuen. Egokitua dago, baina txirinduentzat debekatua.

✓ Gipuzkoa, 20 kilometrotik gorako hiru trenbide zahar daude. Bat Matzagatik Zumarragarako 26 kilometrotakoa. Antzuola goialdetik igarota Deba eta Urolako bailarak ezkontzen zituen. Egun tunelen egoera kaxkarrak eta lan-jarduerek ibilbidea mugatzen dute. Zumarragatik irten eta Zumaiaraino doa Urola trenbide ospetsua. Guztira 37 kilometro ditu, baina Azkoitia eta Urretxu artean moztuta daude 10 tuneletik gora. Lasartetik Iruñeara joa-

teko erabiltzen zen Plazaolako trenbide zaharra. Garai batean, Lasarten, Donostia-tik Bilbora zihoan bidearekin lotzen zen. Egun Oria ibarretik zehar pista dago Lasarte eta Aginaga artean. Plazaolako Lasarte eta Urnieta bitarteko zatia etenda dago. Baina egokitutako 15 kilometro daude Andoaindik Leitzaraino, Leitzarango bailaratik barrena. Plazaolako partzuergo turistikoa jarduera ugari egiten ditu, neka-

Pasaiaiko portura irteera izateko bi trenbide eraiki ziren. Artikutzako trenbideak 14 kilometro zituen, eta Karrika haranean zehar Pasaia iristen zen. Bestea Aiako Harkaitzetako meategietatik Pasaiaiko portura zihoan, Oiartzungo bailaran barrena, 10 kilometrotako ibilbidea eginez. Lezo eta Olereta arteko zatia etenda dago.

✓ Gipuzkoa eta Nafarroa hurbiltzen zituen Bidasoako trenbideak. Ibai ertzetik Irun eta Elizondo arteko bidea egiten zuen. Nafarroa aldean, zati handi bat dago nolabait egokitua: Doneztebetik Sunbilara eta handik Lesakarako bidegurutzaraino doana. Baina neguan zaila da bertatik ibiltzea, lokatza eta tunelitsuak daudelako. Gipuzkoa aldean, Behobia-Iruñea eta Irungo errepideek eragotzen dute Nafarroako zatia erekin bat egitea.

✓ Nafarroa Iruñea, Aoiz eta Zangoza batzen zituen trenbidea. Iratiko basoan zehar doa, baina galdua dago, nekazal jardueratik gehienbat. Berreskuratze proiektua epe luzearako dago pentsatua.

◆ IZASKUN JAUREGI

Guztira EAEn 418 kilometro trenbide utzita dago. Hiru herrialdetan 27 bide dira denera

zari turismoa sustatzeko.

✓ Ormaiztegitik Mutiloaraino basoan zehar zihoan 5 kilometrotako trenbidea, Ma-drildik Iruñerako trenarekin bat eginez.

✓ Urumea ibarrean, Donostia-Hernani trenbide zaharra. Loiolatik Amarako zatia bide sareak irentsi du. Beste guztia ibilgarria da, Astigarraga eta Hernani arteko zubi hondatu baten inguruak ezik.

✓ Artikutzako eta Arditurriko meategiek

EUSKAL HERRIKO BIDE GORRIAK ETA TRENBIDE ZAHARRAK

GURPILETIK AUTORAKO BIDEA

Txirrindua izan da aitzina gizonak gurpila topatu zuenetik 70eko hamarkadan kotxea erabiltu hasi arte, protagonista nagusia. Egun, kotxearen konpetentzia astunak desprestigio egoera murgildu du. Eta berarekin batera, kaleko bizia.

■ 1890.urterako Gasteizko zenbait dendak txirrindak saltzen zituen. Berehala txirrindaren euforiak hartu zuen hiria. «Veloz Club» txirrindaren lehen elkartea 1889an sortu zen «Gora bizikleta eta behera tren bideak», lemapean. 1905ean erlojuaren kontrako lehen frogara egin zen Arabako hiriburuan, Frantziako lehenengo Tourra baino hiru urte geroago. Orain hiru urte, 120.000 txirrinda zeuden hirian. (Argazkiak: Gasteizko Udal Artxiboa)

Gurpila K.a-ko IV. milaurrekoan asmatu zuten sumerioek. Ordurarte animaliak eta trineoak erabiltzen zituen gizonak garraiatzeko. Geroztik dena aldatu zen. Gurpilean oinarrituta dago bizikletaren asmakuntza. Lehenengoz Txinan topatu zuten arren, txirrindaren

mendearen bukaeran hasi zen erabiltzea. Baina 20ko hamarkada bukaera arte, ratsen esku egon zen. 1895. urtean, C. traveño gasteiztar sendagileak lehen ikerketa egin zuen belozipeden abar eta gaitzei buruz. Bertan emakumeek txirrinda nola erabili behar zuten zehaztu zuen: 15-20 km egin zitzaketen baina korserik gabe, jantzi zabalak erabiltziz. Eta txirrindua erabiltzera ausartzeren emakumezkoek gizartearen aurkako jarrera jasaten zuten. «Diario de Alava» formalitate handiagoa eskatzen zien.

kaldara bazkaria tera bidaltzen zirelarik.

Mende hori 20ko hamarkadarako garai bateko Europa Herriko arma larriak bihurtuak egiten hasi ziren, lehenengoz Espainian. Mende hori honetakoak ziren ORBEA eta Gasteizko Udalak 50eko hamarkadan Gasteizko Udalaren Estatuko lehen bizikleta bidea egin zuen Gamarrakoa indargunea eta Gasteizko lehen 2 kilometro trotako bidea. Bizikleta diruzaleen

jaiotza 1885.ean finkatu ohi da, eta bere gurasoak H. Lawson eta J. Starley izan ziren. Txirrinduaren teknikek eta materialek hobekuntza nabariak jasaten dituzte. Baina oinarrian, gizon-emakumeen giharrekin mugitzen diren lerrokatutako bi gurpileko tresna izaten da orain.

Espainian, Europan bezala, bizikleta aurreko

arraioa izatetik langileen garraioa izatera pasa zen. 70eko hamarkadan ordea, baldintzen hobekuntzak kotxea ezinbiko bihurtu zuen. Ondorioz, hirien plaza kazioak kotxea hartu zuen oinarri.

«Kaleak egoteko lekua izateari utziz, ahalik eta kotxe gehien pasatzen tokia bihurturik», dio E. Bergua Kalapok kideak. Egun txirrinda hippy, txiro eta de arraroarekin lotzen da. Txirrindua lehen urratsa da gero motorra izateko eta ondoren kotxea erosteko. «Baina heldua izateko kotxeduna izan behar da» ●

◆ IZASKUN JAUR

BERRIRO ESKOLARA

B E R R I R O

Liburuak estr einatzeko ordua

Bukatu dira udako oporrak eta liburuek hondartzarako jostailuak ordezkatu dituzte. Ekainaz geroztik ahaztuta diren lagunak ikusteko gogoz baina era berean lanerako gogo handirik gabe, burumakur hurbiltzen dira haurrak ikastoletako atarietara. Milurte honetako azken ikasturteko gehigarrian hirugarren hizkuntza eta ebaluazioen gaia hartu ditugu hizpide. Hirugarren hizkuntzaren inguruan Xabier Garagorriekin hitz egin dugu, eta adibide gisa zenbait ikastola eta akademia hartu ditugu. Azterketa, ebaluazio metodo onena ez dela-eta beste metodoak gogorarazi ditugu.

Testuak:

Iker Estala, Amaia Olano eta Joxemi Saizar

Euskal Herriko eskoletako haurrak gero eta goizago hasten dira hirugarren hizkuntza ikasten. Hegoaldean lau urterekin ingelesa ikasteari ekiten diote. Ipar Euskal Herrian, aldiz, ama eskolan hasten dira ingelesa edo espainola ikasten. Bata bestearen gertu bezain urrutiko egonik, ez ote luke tokian tokiko erdarak nagusitu behar?

“ELEBAKARRAK BAGINA EUSKARRAK EZ LUKE GERORIK”

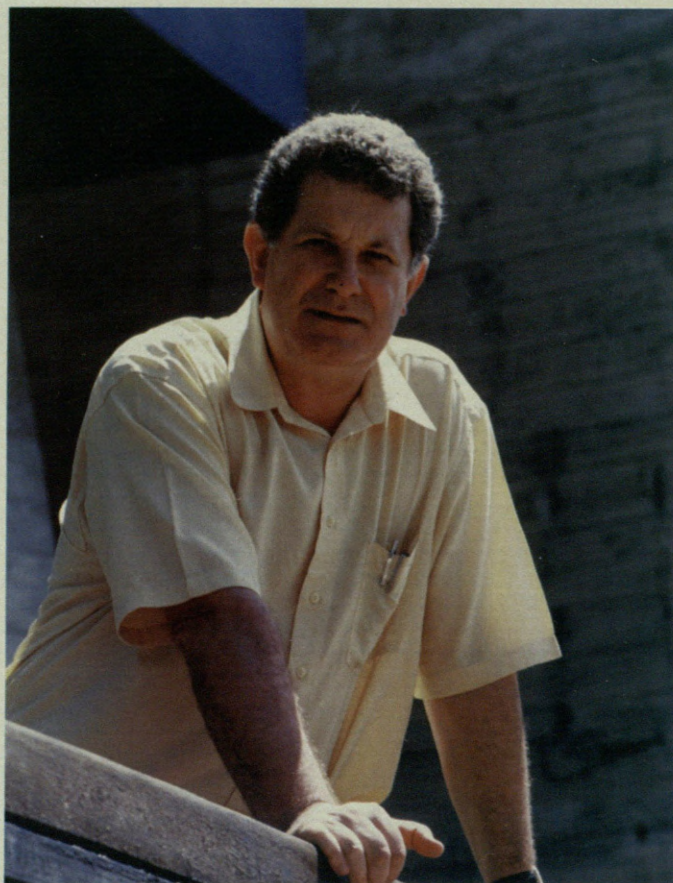
Xabier Garagorri-rengana jo dugu gai honi buruz hitz egiteko).

■ Ikastolen Elkarteko Elea-nitz programak, ingelesa bultzatzen du hirugarren hizkuntz gisara. Mugaz bestalde Iparraldean izanik, zergatik ez frantsesa?

Guk, 1990-91n Eleanitz programarekin hasi ginenean, galdera bera egin genion gure buruari, kezka bera izan genuen. Antolatzaileek, frantsesaren aldeko joera zuten, beharbada, gure historia frantsesarekin lotuagoa zegoelako, eta noski, Euskal Herria bi estaturen barruan zegoela ahazten ez zutelako. Gainera, Frantziako administrazioak ere eskaintza ugari egin zizkigun honen alde jokatzeko eta horrek guztiak, frantsesaren aldeko jarrera indartu egin zuen. Baina proposamena aukerakoa izan zen. Gure proposamena bikoitza izan zen: ikastola guztiei eskaintza bat egitea, nahi zutenek ingelesa eta nahi zutenek frantsesa. Errealitateak bakoitza bere tokian utzi zuen, frantsesaren aukera ez zuen guraso bakar batek ere hartu.

■ Nola liteke inork ere frantsesa ez aukeratzea?

Frantsesak oraindik ere badu indarra nazioartean baina hizkuntza bezala ingelesa erabiltzen da. Atzerrira joanez gero, bi hizkuntza ofizialak ingelesa eta frantsesa direla esango dizute baina praktikan ez da

Xabier Garagorri, Ikastolen elkarteko pedagogoa eta «Eleanitz» proiektuko bultzatzailea.

horrela, hipokresia batean bizi gara. Alde guztietan ofizialki ingelesa da gehien erabiltzen dena. Hori gurasoek badakite eta nik, zergatiaren xedea horixe kokatuko nuke.

■ Ingelesaren aukeraketak ez al gaitu bateko eta besteko euskaldunak oraindik gehiago aldunduko? Euskarari berari ez al dio kalte egingo?

Gai hau alde ezberdinetatik ikus daiteke. Alde pragmati-

kotik arrazoi asko egon litezke frantsesaren eta espainolaren alde egiteko, baina batak zein besteak, euskara baino status indartsuagoa dute gizartean. Beste prisma batetik begiratu gero, ordea, eta euskaldunak gai baldin bagara ingelesa bezalako hizkuntza potente bat, hau da frantsesa eta espainola baino status handiagoa duen bat ikasteko eta erabiltzeko, orduan borroka ez da euskara-es-

painola-frantsesa izango, espainola-ingelesa eta frantsesa-ingelesa baizik. Beraien arteko borroka horren izango zen handia non euskarak bere esparru propioa lortzeko, indartzeko eta mantentzeko aukerak indartu egingo ziren.

■ Hizkuntza bakoitzak bere esparrua lortu behar duela alegia...

Nolabait elebakarrak izango bagina, euskarak ez luke etorkizunik. Egun, nahitaez, komunikaziorako beste hizkuntzak behar ditugu. Adibidez, zenbait herri txikitik euskara hutsean hezi eta bizi izan direnak kanpora atera eta prestigio duen hizkuntza espainola dela konturatu dira. Euskara mespretxatu egiten dute, ez baitie egunerokorako balio. Oso bizkor aldatzen dute eta euskara desagertu egiten da. Ez dezagun ahaztu euskararen berreskurapena hirietatik etorri dela, frantsesa eta gaztelera zekiten toki urbanoetatik. Hauek, euskararen aldarrikapena egin eta hizkuntza menderatzen duten neurrian, gizartean izan dezakeen funtzio propioak emango dizkio. Koxka hori dago, euskara ardatz bezala mantenduz, erdara ondo menderatu behar dugu, konplexurik gabe, lotsik gabe, hizkuntza potentea baita. Ondoren ingelesa eta alemaniera etor daitezke.

■ Hemen diozunez, espainola edota frantsesa baztertu eta euskarara mugatzen direnen jarrerarekin ez zator bat...

Ez dut uste jarrera hau aurrerapausoa denik. Hizkuntza eta kulturaren artean uztarketa bat egin behar dela uste dut, kontua zein hizkuntza hartzen den ardatz da. Jakina, espainola edo frantsesa hartzen badituz ardatz, euskarak nolabaiteko alienazioa sofrituko luke, baina ardatz hori euskara bada eta ingurukoekin konplementagarri egiten badut, ni neu aberasten ari naiz.

■ **1985ean Irakaskuntzarako Liburu Zuria argitaratu zuen Europako Batasunak. Helburua, Batasuneko 3 hizkuntza ofizial hitz egitea da.**

Liburu zuri honetan biltzen diren arrazoiak nahiko oinarritzkoak dira. Eleaniztun izateak batetik, Batasuneko lurralde ezberdinen arteko komunikazioa eta elkarlana errazago bideratu luke, bestetik, gizabanakoen garapenerako ondorio akademiko positiboak lortzen lagunduko luke eta azkenik, gizartearen arteko ezberdintasun akademikoak gutxitu egingo lituzke. Esan beharra dago Ikastolen Elkartetik bultzatu dugun Eleanitz programak premisa hauek guztiak betetzen dituela.

■ **Eleanitz programa aipatu duzu. 1990-1 ikasturtean sartu zenuten programa esperimental gisara. Ordutik egin al duzue jarraipenik edo baloraziorik?**

Bai, noski baietz. Ebaluazioaren diseinuan parte hartzen badugu ere, proben analisiak, txostenak eta abar kanpoko talde batek egiten ditu, Pedagogia Institutuak. Ebaluaketa hauek euskara, espainola, adimena, ingelesa eta motibazioa baloratzen ditugu. Honez gain, euskara, espainola eta adimenarekin kontrol talde zorrotzak dauzkagu.

■ **Eta zeintzuk dira emaitzak?**

Ebaluaketak ez ditugu urtero egiten, zikloak amaitzean

16 urterekin ingelesez komunikatzeko gai izatea da «Eleanitz»en helburua.

baizik. Hori dela eta talde esperimental gisara hasi zirenekin bi besterik ez ditugu egin eta

buena, oraingo, pozik gaude emaitzekin. Talde esperimentalekoek ez dute hizkuntza ga-

lerarik eta adimenari dagokionez, ahozko adierazpenetan eta zenbaitetan badago aurrera-

AMA-LUR

KOORDINAKUNDE KULTURALA

Gipuzkoako bulegoa:

1166. posta kutxa
20080 DONOSTIA
Tel. / Faxe: 943 47 50 30

Bizkaiko bulegoa:

48. posta kutxa
48920 PORTUGALETE
Tel.: 94 486 24 44

LANTZEN DITUGUN ATALAK:

JOLAS PARKEAK

- 100 aparatu ezberdin baino gehiago:
- Aparatu puzgarriak.
- Pistak.
- Aparatu mekanikoak.
- Haurrentzako jostailuak.
- Tren turistikoak eta abar.

UMEENTZAKO TALDEAK

- Pailazoak.
- Berbenak.
- Barietateak.
- Antzerkia.
- Ipuin kontalariak.
- Eskulan tailerrak eta abar.

BESTE JARDUERAK

- Plaza-taldeak.
- Herri Kirolak.
- Erromeriak.
- Txarangak.
- Diskoteka/Karaokeak.
- Plataformak eta abar luze bat.

pauso bat, ez esanguratsua baina aurrerapausoa azken batean. Hori da oraingoz lortu duguna. Ingelesari buruz ezin esango dizut ezer handirik, ez baitago konparaketa egiteko aukerarik, baina iritzia nahi baduzu, ingeles hizkuntzan ere aurrerakada nabarmena eman dela esango

ondo menperatzea da, ez noski jatorrizko ingelesaren antzera, baina bai komunikazio arruntarako erraztasuna izatea. Zuzentasunari dagokionez, zuzentasunez idazteko gai izatea eta ingelesez eskolan gai bat jarraitzeko gai izatea, natur zientziak direla, gizarte arloko

ebaluaketak hartzen baditugu, gu punta-puntan gaude. Noski, arratoi buru izan gaitezke, Europa mailan Espainia ez baita erdialdean ere agertzen, baina nolabait ere neurtzen diren emaitza horietan Euskal Herria buruan da.

■ Europara begira lan egin

Honekin ez dut esan nahi beste herrialde batzutan atzerriko hizkuntzak gu baino hobeto ikasten ez dituztenik, ernel, Alemaniara, Suediara, Holandara bazoaz, horiek ingelese oso erraz ikasten dute, baina planteamendu aldetik...

■ Planteamendu aldetik ez behintzat, joan den azaroan Europar Batasunak sari bat eman baitzuzete egin lanagatik. Saria jasotzerakoan, gainera, euskarazko irakaskuntzaren aldarrikapena ere egin zenuen...

Nik Europara begiratzen dut pittin bat. Bada garaia gure irakaskuntza prozesua harrotasun batekin begiratzeko. Ez bakarrik ikastoletan, beste sarretan ere egiten ari diren lana eta planteamenduak egokiak direla uste dut. Azken batean, bi motatako mugimenduak daude; bata zentripetoa, barrura begiratzen duena, gure hizkuntza eta kultura indartzen dituen eta bestea zentrifugoa, zabaltzen eta beste errealitateak eta kulturak onartzen laguntzen gaituen. Alde horretatik esaidazu nork, Espainian adibidez, egiten duen horren planteamendu zabala, Non dago hemen dagoen esperientzia? Nor hasten da 4 urterekin 3 hizkuntza eskaintzen? Horretan behintzat aurreratuena gara ●

◆ IKER ESTALA

«Hizkuntza eta kulturaren arteko uztarketa egin behar da» dio Xabier Garagorrik.

nizuke.

■ Balarazio orokorra litza-teke hau. Zein da, ordea, ikasleek lortzen duten gaitasuna?

Gure helburua, 16 urtera iristen diren ikasleak ingelesa

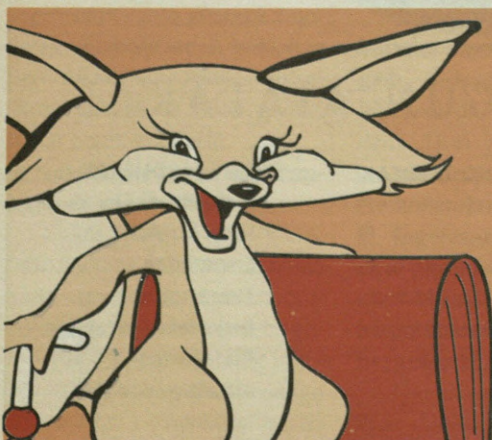
gai bat dela...

■ Irakaskuntza berritzailea zuena, baina zein tokitan koka zintezkete adibidez Espainian ematen den eskola mailan?

Espainia mailan egin diren

behar dugu orduan?

Euskal Herrian daramagun politika guztiz salgarria da Europan, are gehiago eredu garri dute, egun ez baitago Batasun osoan eleaniztasuna bultzatzen duen horrelako programarik.

Gure hezkuntza-proposamena
XXI. mendeko Euskal Herria eraikiko duten belaunaldiak.

LEHEN HEZKUNTZA

**AURKITZEN
PROIEKTUA**

erein argitaletxea

Argibide gehiago: Bilbon 944 130 386, Donostian 943 218 300. E-mail: erein@erein.com

Gero eta hizkuntza gehiago eta gero eta lehenago hasten dira haurrak atzerriko hizkuntzak ikasten. Bai ikastoletan bertan eta bai akademiatan. Gero eta lehenago hasi orduan eta errazago ikasten omen da hizkuntza, horregatik 4 eta 8 urte bitartean hasten dira haurrak ikastoletan hirugarren hizkuntzarekin. Ingelesa da dudarik gabe gehien ikasten den hizkuntza

HIRUGARREN HIZKUNTZA IKASTETXE ZEIN AKADEMIETAN

Euskal Herriko irakaskuntzan atzerriko hizkuntzek duten lekua zein den jakin nahi izan dugu. Ikasleek zein hizkuntza ikasten, zein urtetan hasten diren eta nolako maila lortzen duten galdetu dugu. Ikastola eta hizkuntz akademia ezberdinekin jarri gara harremanetan. Lesakako Tantirumairu Ikastola eta Alegiko San Juan Herri Ikastetxeetako arduradunekin hitz egin dugu. Hizkuntz akademien alorrean berriz Donostiako Inlingua eta Lacunza akademiekin.

Tantirumairu Ikastola

Lesakako Tantirumairu Ikastolak 75 ikasle inguru ditu eta bertan Lehen Hezkuntza irakasten da. Ikastola honetan bigarren eta hirugarren hizkuntzak ikasten 8 urterekin hasten dira haurrak, hala ere 6 urterekin hurbilketa bat egiten da eta hizkuntza horretan joku eta abesti batzuk irakasten dizkiete haurrei. Hala ere badira hirugarren hizkuntza 4 urterekin irakasten hasten diren ikastolak, honi eleaniztasun goiztiarra deitu izan zaio. Hizkuntzak gero eta gazteago ikasi orduan eta aiseago ikasteko ahalmena omen du ikasleak. Hau jakinik, Tantirumairu ikastolak horrelako programa batean sartzeko eskaera egin du Hezkuntza Departamentuan. Irailean jasoko dute eskaeraren erantzuna.

Ikastola honetako irakas-

leen iritziz hizkuntzak txikitatik ikastea abantaila baino ez da. Hizkuntzak berarekin dakar kultura eta hau ezagutzeak pertsonak ikuspegi zabalagoa izatera bultzatzen du.

Haurrek hizkuntza bat baino gehiago ikas dezakete batera elkarren arteko interferentziarik gabe. Honela adierazi du Miguel Siguan adituak EHUK Donostian antolaturiko udako ikastaroetan.

San Juan Herri Ikastetxea

D eredukoa den Alegiko San Juan Herri ikastetxea da hartu dugun beste adibidetako bat. Eskolaurrean ama hizkuntza gaztelera duten haurrei laguntza ematen diete euskara erekin. Gaztelera ikasten, berriz, Lehen Hezkuntzako lehenengo mailan hasten dira. Ingelesa ikasten ere maila horretan hasi izan dira orain arte baina ikasurte honetatik aurrera haurrak

4 urterekin hasiko dira ingelesa ikasten.

Inlingua akademia

Donostiako hizkuntz akademia honetan ingelesa, frantsesa, alemana eta atzerriarrentzat gaztelera erakusten dira. Dudarik gabe ingelesak biltzen ditu ikasle gehien (% 60), ondoren frantsesa (% 28), alemana (% 8) eta gaztelera (% 4) daudelarik. 18 urtez behera-

URRETXUKO MINERAL ETA FOSILEN MUSEOA

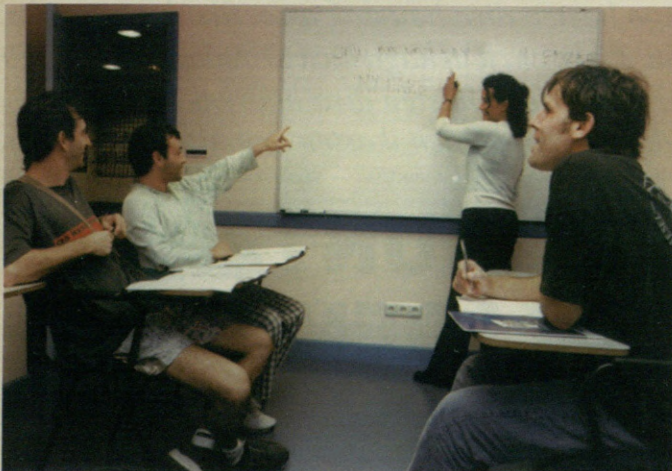
• Mundu osoko mineral,
fossil eta harri bilduma
Maletin didaktikoa
Eta urrian ez galdu...

**MINEROLOGIA ETA
PALEONTOLOGIARI
BURUZKO ASTEA**

Urriaren 23tik
azaroaren 1era

• Hitzaldiak, erakusketak,
areto berezia...

Informazioa eta erreserbak
943 72 41 70 telefonoan.

Ikastetxean ikasitakoa hobetzera joaten dira ikasleak akademiara.

koen artean, berriz, ikasleen erdiak ingelesa ikasten du eta laurdenak frantsesa, gainerako hizkuntzak ikaslerik gabe gelditzen dira.

Irakaskuntza metodoari dagokionez Inlingua akademiak bere metodoa du, beraiek «logico-estructural-global» deitzen dutena. Metodo hau ikastalde txikietan gauzatzen da eta ama hizkuntza ezberdinak dituzten ikasleak bilduko dituen metodoa denez, eskoletan, irakasten den hizkuntza da erabiltzen den bakarra. Hizkuntza orok lau ikasketa alor biltzen ditu bere baitan, ulermen, mintzamen, irakurmena eta idazmena. Akademia honek lehenengo biak azpimarratzen ditu; honetarako, ikasten ari diren hizkuntza jatorrizkoa den herrialderen batean

denboraldi bat igarotzen dute.

Erabiltzen duten material daktikoa, besterik erabiltzen badute ere, gehiena beraiek sortutakoa da.

«Elebidunei argi eta garbi ikusten zaie hirugarren hizkuntza bat ikasteko erraztasuna» dio J.Etxezarretak

Inlingua akademiako zuzendari Stephen M. Cryan-ene ustez atzerriko hizkuntzen irakaskuntzan ikastetxeen akatsak bi dira nagusiki. Batetik, ikastetxeetako ikastaldeak oso handiak dira eta horrela ezinezkoa da hizkuntzaren aipatu lau alorak behar bezala sakontzea. Eta bestetik, curriculum edo programa bat bete behar dute, eta horrek ez du kontuan har-

tzen ikasleen gaitasun eta ikasketen erritmoa.

Adituek diotenez pertsona batek, ama hizkuntzaz gain, hizkuntza bat edo gehiago ezagutzen baditu erraztasun handiagoa duela hizkuntza berri bat ikasteko.

Hizkuntza bat ikasteko arrazoiak ugariak dira egun, arrazoi sozialak, kulturalak eta ekonomikoak. Akademia honetako zuzendariaren iritziz ekonomikoki hain garatua dagoen gurea bezalako herri batean lan mundurako hizkuntzak jakitea beharrezkoa da, baina ez da hau arrazoi bakarra.

Lacunza akademia

Donostian 50 urteko historia duen akademia honetan in-

gelesa da erakusten den hizkuntza bakarra.

Urte garaiaren arabera ikasle kopuruak gora beherak izaten ditu, ikasturtean zehar, urritik ekainera alegia, 3.000 bat ikasle izaten dituzte. Udan berriz 600 uztailen eta 500 abuztuaren.

Junkal Etxezarreta Lacunza akademiako arduradunaren ustez, Europako Batasunean

sartzeak eragina izan du hizkuntzen ikasketan, ingelesean batez ere, hau baita hizkuntza internacional nagusia.

Ikastegi honetan 6 urterekin hasten dira haurrak ingelesa ikasten. Adin honetan gurasoak dira hizkuntza ikasten hasiera erabakitzen dutenak. Aurrerago ordea, ikasleak dira hizkuntzen beharraz ohartu eta akademiara bere kabuz joaten direnak. Batzuk, ikasketen arabera, lanerako ikusten dute hizkuntzaren beharra, beste batzuk aldiz, bidaiazteko erabiltzen dute. Hizkuntzak ikastera akademiara joatea ohitura bihurtu da, ikastetxeetan ikasitakoa ez da nahikoa. Honetarako arrazoiak ezberdinak dira, badiara ikastetxeetan erakusten zaien baina gehiago ikasi bahi dutelako joaten direnak, baina baita eskolako azterketak gainditu ez dituztelako doazenak. Lacunza akademia Gipuzkoan Cambridge-eko azterketak egiteko baimendutako akademia bakkarra da, eta azterketa hauek egin nahi dituztenak ere erakartzen ditu bere eskoletara.

Junkal Etxezarretaren ustez elebidunei argi eta garbi ikusten omen zaie hirugarren hizkuntza bat ikasteko erraztasuna. «Euskara hizkuntza konplikatu eta ingelesa nahiko egitura sinplekoa izanik, atea ireki ditzake» ●

◆ AMAIA OLANO

NATUR AKTIBITATEAK

- BIDASOAKO PADURAK
- ARRANTZA ITSASADARREAN ETA ITSASOAN
- JAIZKIBELGO ITSASERTZA
- PASEOAK UNTZIZ: Bidasoa ibaian paseo gogoangarri bat.

BUTRON PASEALEKUA z/g • TEL./FAXA: 943 61 64 47 • MOBILA 608 77 42 96 • 339 P.K. • 20280 HONDARRIBIA

Nobedadeak 1999/2000

Haur-gazte literatura

sail
laranja

IPOTXAK ETA ERRALDOIAK

sail
gorria

Mikoleta bilduma
EUSKALTEGIKO BILDUMA

desclee

Henao, 6-3.a - 48009 BILBAO
Tfno.: 944 246 843 Faxa: 944 237 594
www.desclee.com info@desclee.com

242.170 haurrek ekingo diote aurten ikasturte berriari Derrigorrezko Lehen eta Bigarren Hezkuntzan. Ereduari begiratzten badiogu euskal ereduak (B eta D) nagusi dira Lehenengo hezkuntzan baina ikasketa mailak gora egin ahala erdal ereduakin parekatzen dira. Sareari dagokionez ikasle kopurua berdintsua da ikastetxe publiko zein pribatuetan.

HAUR KOPURUA BEHERA EUSKAL EREDUAK GORA

Lehen Hezkuntzan matrikulatoriko haurren artean eredu euskaldunak dira nagusi.

Udako oporrak pasa ondoren, urtero garai honetan bezala, milaka euskal haur eta gazte eskolara itzuliko da ikasturte berriari, 1999/2000 ikastaroari ekiteko.

Euskal Autonomi Erkidegoan 242.710 ikasle izango dira derrigorrezko hezkuntzan, 3 urtetik 16 urte bitarte, hau da, 3 urte, Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBHn. Euskal ereduak (D eta B) nagusi dira Haur eta Lehen Hezkuntzan, baina DBHn paretsuago daude euskal eta erdal ereduak.

Nafarroa eta Ipar Euskal Herriko kasuetan ikastaro berriarako aurrematrikula kopu-

ruak ezin izan dugu lortu. Iaz Nafarroan 66.267 ikasle izan ziren derrigorrezko hezkuntzan eta Ipar Euskal Herrian 3.801 ikasle Seaska eta eskola publikoetan (Ama Eskola eta Lehen Maila).

1988-1989 ikasturteko datuak

Duela hamaika urteko datuak hartu ditugu konparazio bat egiteko. 1988/89 ikastaroan Euskal Autonomi Erkidegoan Eskolaurrean 64.997 ikasle ziren eta OHOn (6-14 urte) 267.300 ikasle. Garai haietan 14 urtetik aurrera BBB-UBI, LH eta IEE ikas zitezkeen. BBB-UBI etapen 83.675 ikasle

ziren, Lanbide Heziketan 52.281 eta IEEen (Erreforma) 16.184 ikasle izan ziren ikasturte hartan. Kontuan izan behar da Hezkuntza Erreforma-rekin Lehen Hezkuntzan 6-12 urteko ikasleak eta DBHn 12-16 urteko ikasleak sartzen direla. Datu hauek asko aldatu dira hamarkada batean. Iaztik honuntza ere aldaketa nabaritu da. Iaz guztira 251.085 ikasle izan ziren EAEn derrigorrezko hezkuntzan ikasketak burutu zituztenak eta aurten kopuru hori zortzi mila ikasle baino gehiagotan murriztu da.

Txiki gehienak D ereduari
Ikastaro honetan EAEko

ikastetxeetan ikasiko duten 242.710 ikasle horiek zikloka, lurraldeka, sareka eta ereduak aztertuko ditugu. Hiru urteko 16.322 ikasle izango dira, erdiak Bizkaian. Euskararen ereduari begiratzuz, datu itxaropentsuak ditugu datorren urterako, ikasle gehienak euskal ereduari aitortuko baitira: % 56,8 D ereduari, % 32,2 B ereduari eta % 11 A ereduari. Lurraldeari begiratzuz, Gipuzkoan dute indar handiena eredu euskaldunek eta Araban erdaldunek. Sareka paretsu dabilta ikasle kopuruak, publikoan pribatuan baino zerbait gehiago izanik.

Haur eta Lehen Hezkuntzan (4-12 urte) 155.962 ikasle izango dira, 21.238 Araban, 82.303 Bizkaian eta 52.421 Gipuzkoan. Hemen ere euskal ereduak dira nagusi, baina kopuruak jeitsi egiten dira piska bat: % 50,9 D ereduari izango dira, % 29,3 B ereduari eta % 19,8 A ereduari. Hemen ere Gipuzkoan dute arrakasta gehien eredu euskaldunek.

DBHn (12-16 urte) 86.748 ikasle izango dira EAEn, horietako erdia baino gehiago bizkaitarrak dira. Kasu honetan ereduak paretsuago dabilta: % 38,5 A ereduari, % 37,2 D ereduari eta % 24,3 B ereduari.

Lurraldeka, Araban guztira 36.356 ikasle izango dira derrigorrezko hezkuntzan, Bizkaian 137.861 eta Gipuzkoan 84.815 ikasle ●

◆ JOXEMI SAIZAR

Ebaluaketak hartu ditugu gaitzat eta honen inguruan dauden iritziak «Hik Hasi euskal heziketa aldizkaria»n, Miguel Angel Santos eta J.F. Lukasi eginiko elkarrizketetan, bildu ditugu. Hauen ustez ebaluaketak egindakoaren hausnarketa izan behar du eta hezkuntzaren kalitatea ebaluaketa egoki batzuen ondorio izango da.

EBALUAKETA HAUSNARKETAREN BIDETIK

Azterketa hitza entzunda burura datorzkigun oroitzapenak ez dira onegiak. Denok pasa ditugu azterketen estuasunak, denok saiatu gara gehiegi ikasi gabe bostetik gorakoa ateratzen. Denok kezatu gara noizbait jarritako nota baino gehiago merezi genuela eta. Baina ba al da hain bidegabeko derizkiogun ebaluaketak beste era batera egiterik?

Honi buruzko iritzi asko dago. Badira ebaluaketen sistema klasikoaren jarraitzaileak. Eta badira sistema hori errotik hautsiz formula berrien bila dabil-tzanak. Gai honetaz esanda-koak jasotzeko «Hik Hasi» aldizkarian agertutako elkarrizketak bildu ditugu.

Ikasleak ebaluaketaren partaidea

Miguel Angel Santos, Malagako Unibertsitateko Didaktika eta Eskola Antolaketa Katedradunari, eginikoa da bat. Ebaluaketen emaitzetan dagoen gehiegizko sinplifikazioa salatzen du: «*uste da zehatza eta objetiboa zenbakitan ematen dena bakarrik dela, baina hezkuntza den ekintza konplexua ezin da horrela neurtu*». Konplexutasun edo baloratze-ko bitarteko ezagatik emaitzen neurketara jotzen da beti baina ebaluaketak emaitzez gain prozesua ere aztertzen badu, kalitatea hobetzen da.

Kalitatezko hezkuntza lortzeko eskolak ikasteko komu-

Azterketak garaiak dira ikasturteko unerik latzenak.

nidade kritikoa izan behar du: ikasteko gogoia esnatzen duena. Behar duen informazioa bere kasa aurkitzeko gaitasuna eman behar dio ikasleari. Iker-tzaile izatea helburu izan behar du ikasleak. Irakaskuntza gertakari tekniko bat beharrean prozesu morala denez, pertsonak errespetatu, euren gan konfidantza piztu eta jakintza-

leek berebiziko garrantzia dute. Ikasleei dagokien kalitatearen hobetzea, bi aldetatik dator. «*Ikasleek ikastetxeko aginte organuetan, gobe rnu- batzordeetan eta irakaskuntza helburuetan, edukiak, metodoak eta ebaluatzeiko irizpideak aztertu eta eztabaida tzerakoan parte hartuko dute*» eta «*ikasleek exigentzia bidez eragin de-*

«Uste da zehatza eta objetiboa zenbakitan ematen dela, baina hezkuntza den ekintza konplexua ezin da horrela neurtu»

rekiko maitasuna bultzatzea behar du irakaskuntzak. Praxi sozial eta politiko ere bihurtzen da. Oinarri sendodun kritika egiteko irizpideak eskaini behar ditu. Eta ikastea praktikarekin lotuta dagoenez praktikari zuzendua egon behar du. Hobekuntza hauetan guztietan ikas-

zakete, hori izanik aldaketen abiapuntua». Ebaluaketak kalitatearen hobetzeko tresna izan behar du eta kalitatea hiru elementuk bermatzen dute bere iritzi: «*espazio eta material egokiak, antolaketa malguak eta irakasleen prozesuen ikusmolde dinamikoak*».

Ebaluazioa bitarteko didaktikoa

J.F. Lukas EHUKo Pedagogia irakasleari eginiko elkarrizketa ere badator «Hik Hasi» aldizkarian. Lukasek LOGSEko ebaluaketa sistemaz dihardu. Honetan ebaluazioa bitarteko didaktiko bat da, ikasketa prozesuaren elementu bat. LOGSEk ebaluazio kriteriala eta pertsonala ditu kontuan. Ebaluazio kriterialean ebaluatu aurretik ezartzen dira irizpideak. Pertsonalak, ikaslea du abiapuntu, eta honen gaitasunak eta egindako aurrerapenak hartzen ditu kontuan. J. F. Lukasen ustez ebaluatzea hausnartzea da, eta ikaslearen ebaluazioa atal bat besterik ez da.

Ebaluaketa formatibo bat egiteko LOGSEren arabera hiru pausu eman behar dira: hasierako ebaluaketa, prozesuarena eta azken ebaluaketa.

Hasierako ebaluaketan ezinbestekoa da ikasleak non dauden jakitea, abiapuntua erabakitzeko. Prozesuaren ebaluazioa ikasketa prozesuan zehar egiten da. Eta azken ebaluazioa ordura arteko guztia hausnarketa da. Hau guztia egiteko, azterketak erabili izan dira, baina egun behaketa hobesten da, datuak bildu, eta azterketaz gain beste tresna batzuk erabiltzea.

Ebaluazioa eraginkorra izateko, irakasleak askatasuna eduki behar du egoki ikusten dituen aldaketak egiteko ●

♦ AMAIA OLANO

P A T Z I K U P E R U R E N A

“FUNTZIONARIO BAT GEHIAGO DA BERTSOLARIA”

*Duela berrogei urte
Goizuetan jaio zen, nahiz
eta 12 urte zituenez
geroztik Leitzan bizi den.
Poesia eta saiakera idazle*

*gisa ezaguna dugu.
Zalaparta izan zen
«Marasmus femeninus»
lan polemikoa zela-eta.
Iazko irailean argitaratu
zuen berri, «Diario
Vasco» egunkarian
idazten zituen artikuluen
bilduma. Ordenadorea
aspaldian itzalita,
Goizuetako lursail batzuk
gobernatzan ari da orain.*

*Etxeko baratzako lur
guztia ere hankaz gora
topatu ditugu. Eta bi
urteko haurraren
jostailuak eta argazkiak
begibistan.*

*Leitzako festak pasa
berriak, «Nafarkaria»-
rako artikulua idazten
jarraituko du eta
gustatuko litzaioke Leitzan
inguruko herrixketako
kontakizunak biltzea.*

Gertu-gertuko herriak dira Goizueta eta Leitzan. Lehenengoan 12 urtera arte bizi izan zinen. Orduz geroztik Leitzan zaude. Bata

ala bestea?

Inongoa ez naizela esaten dut. Leitzarren ohorea goraiatzatzen badut, orduan leitzarra naiz; Goizuetara joanda «fanfarrondu al haiz?» esaten didate.

■ Ez diozu bestelako garrantzirik emango herri arteko zirika horiei.

Ez, ez. Baina hamabi urte arte bizitu naiz Goizuetan eta baserri giroan. Hori nire izakeran, literaturan, mundu afektiboan ageri da. Animaliak, naturaleza, arbolak, toponimia dela... lurrari lotutakoa hor gelditu da. Gure amak ere beti hala esaten zuen «haur jaio eta haur bihurtu».

Zahartzen garenean ere haur bihurtzen gara eta nik uste gure bizimodua haurtzaroaren inguruan ematen den ziklo bat dela.

Leitzan-eta, kontu biltzen asko ibilia naiz eta konturatzen nintzen aitonamonek beren haurtzaroa, pasadizoak... memorian detaile guztiekin zituztela. Haurtzaroko memoriak bizi guztian irauten du eta bakoitzaren izakeran pisu handia du.

■ Goizueta eta Leitzan, kale eta baserri giroari dagokionez, antzekoak dira?

Goizuetan kaleko eta baserriko munduaren arteko hainbesteko desberdintasunik ez dago. Leitzan berriz, kaleko bizimodua dago, papergintzaren industria dela-eta beharbada. Eta aldiz, baserriar peto-petoak hizkera aldetik adibidez jerga bat dauka lurrari lotua, aziendari lotua.

■ Zuk garrantzi handia ematen diozu herri literatura edo ahozko literaturari. Hortik abiatu behar da literatura pro-

duzitzeko?

Literatoa izan daiteke aita edo aitona literatur mundukoak izan dituelako. Nola bait esateko liburuetatik etorri zaio literatura unibertsal bat, paperetik edo letratik ikasi du literatura.

Nire kasua alderantzizkoa izan da: literatur erro batzuk izan ditut ahozko literaturatik. Gure etxean esate baterako, Goizuetan Amabirjinetan Karreto baserrian senideak hasten ziren kontatzen pasadizoak, haurtzaroko kontuak, istorio sentimentalak, umorezkoak... haurrak erne-erne egoten ginen. Kanturako, bertso eta ipuin zaharretarako usadioa ere izan da gure etxean. Nik inkonszienteki eman dio horri balore izugarri bat. Zaina hor dago, literatura alderdi hutsetik begiratu. Eta iruditzen zait, ez nik bakarrik... edozein

hizkuntzatan edozein literaturak hizkuntza erabiltzen du tresna modura, ezta? Hizkuntza hori menperatzeko derrigorrez hizkuntza biziaren oinarriekin harreman estua behar du. Euskara hain da zaku handia. Zaku berean sartzen dira euskara bi urte-tan ikasi, hirugarrenean literaturaz letu eta laugarrenean nobela bat ateratzen duena eta berez nik esan dudana

euskal tradizio horretatik datorren bat. Azken hau literaturazalea izandu da zenbait urtetan. Bada, merkaturatu agertzen dira horren nobela bat eta euskaldun berriaren nobela. Estimatu berarekin edo marketing berarekin saltzen dira.

■ Zure ustez, bata bestea baino hobea da derrigorrez? Formari soilik begiratzen diozu? eta edukiari?

Neregatik ere askotan esan da. «Marasmus femeninus» atera zenean, uste dut Itxaro Bordak esaten zuela hizkuntza aldetik izan zezakeela balioaren bat, baina gainerakoan ez zuela batere baliorik. Litera-

turaz hitz egiten dugunean hizkuntzaren edertasunaz derrigorrez hitz egin beharra dago. Liburu hau oso ona da eduki aldetik baina ez du hizkuntz edertasunik. Nik ezin dut imajinatu eduki zoragarri bat edertasunik gabe.

■ **Lehentasuna eman nahi diozu, bestearen aldean.**

Ez da lehentasuna. Hizkuntz eder batean eduki ederra behar du derrigorrez. Biak lotuta daude.

■ **Hizkuntza zaintzen da zure parametroen arabera?**

Zaindu? Maila batzuk daude hor. Nik badakit euskaldunberri batek tradizioz euskara ikasi duen horrek baino askoz ere ahalegin gehiago egin duela. Seguraski irudituko zaio hizkuntza zaindu duela izugarri. Nik hori estimatzen dut izugarri. Euskararen mundua hain da korapilatsua, gaur egun euskaldunberrien harrobi hori izugarri ugaltu da. Eta noski, euskaldunberri horien jergarako euskaldunberri izan zen literato horrek askoz ere errazago irakurriko du. Nobela bat ateratzen badut Goizuetan gertatzen denean kokatuta, haurtzaroan erabili ditudan lokalismoak eta sartzen baditut, askoz ere zailagoa egingo zaio ulertzea.

■ **Irakurle gutxi dago. Nola erakarri, ez bada irakurlearengan pentsatzen idazterakoan (hala diote idazle gehienek)?**

Nik liburu bat idatzi dudanean sekula ez dut pentsatu irakurle jakin batean. Literatura plazer pertsonala izan da niretzat.

Irakurle gutxi dagoela? Oraintxe izan dut semetxoa eta ez zait burutik sartu semetxo hori ahal dudane bezala liburuaren mundura erakarraraztea. Ni baserrian sortu nintzen, inkonszienteki ahozko literatura-
ren altxor hori jaso dut. Mekanika munduan ikasketak egin nituen. Eta egun batean ez dakit zergatik nere hizkuntzarekin topo egin nuen eta hizkuntzak literaturazaletasun horretara eramane nau. Nik badakit irakurzaletasuna duenak baduela balio erantsi bat. Baina nola irakurzaletu pertsona bat? Askotan aipatzen da eskola, hor erakutsi behar omen da. Niri eskolan ez zitzaizkidan batere gustatzen literatura eta historia bezalako gaiak. Oraingo haurrak behartuta aritzen dira. Iruditzen zait literaturazaleten eskolan hasiz gero, justu alderantzizko papera egingo genukeela. Inkonszienteki sartu behar da irakurzaletasuna.

■ **Irakurzaletasun hori pizteko bidea ez al litzateke idazleak irakurlea gehiago**

ALBERTO ELOSEGI

■ «Nik ezin dut imajinatu eduki zoragarri bat edertasunik gabe».

kontuan hartzea, nahiz eta beti azpimarratu gogokoa egiten duela, irakurlea kontuan hartu gabe?

Bakoitzaren abilitadea, helburuak... sartzen dira hor. Egia da literato asko izango direla askoz ere pedagogoagoak, euskaldunberriak izan direlako eta literatura irakurtzeko zailtasuna izan dutelako. Literatura egingo du lehen bera izan zen irakurle hartaz oroitzuz. Eduki on bat euskara erraz batean jar daiteke irakurlearengan pentsatuz. Baina literaturak helburu bat behar du.

Hor bada planteamendua. Literatura txarragoa edo maila baxuagokoa egingo dugu merkatua zabaltzeko. Horrelako herri eta kultura txiki batean justu alderantziz

egin behar da. Espainia mailan edo Frantzia mailan, edo inperio informatibo horretatik datorren mediokritate horretan aspertuta dagoen jende horri kalitate hobeagoko literatura eskaini behar zaio. Euli batek lehoia tentatu eta menperatzen badu ez du egiten indarrez, argia delako baizik. Txikiak handia menderatzen du buruz. Literaturan gauza bera egin beharko litzateke.

Ipuinak asko saltzen omen dira eta niri ere deitzen didate «*seme bat izan omen duk eta izango dituk haur ipuinak...*».

■ **Poesia eta saiakera dituzu gustukoen.**

Ez naiz narradorea, ez dut nere burua ikusten. Deskripzio bat egitea izugarri kostatzen zait. Poesia, filosofia, pentsamendua, arrazoia eta kritikaren mundua

H a m a r r e k o a

FRIEDRICH NIETZSCHE

«Inork ezer esan gabe filosofiaz zaletu
ninduen aurreneko perikitoa»

EDUARDO GIL BERA

«Aurreneko euskal pentsalari laikoa:
zuhurra, argia eta zehatza»

PATXI ZABALETA

«Otordu batean hizketarako izan
daitekeen adiskiderik atseginena»

BERNARDO ATXAGA

«Literatura eta merkatua uztartzen ongi
saiatu eta ongi lortu duena»

TXOMIN AGIRRE

«'Kresala' eta 'Garoa' gogorarazten
dizkidan idazle kostunbrista bat»

FELIX IBARGUTXI

«Beti presaka ibiltzen zen kazetaria»

PABLO ANTONANA

«Vianako Errepublikako sekretario eta
idazle bihurria»

JOSE MARIA JIMENO JURIO

«Nafar artxiboetako xagu langile
euskaltzale bakarretakoa»

MATIAS MUJICA

«Fernando Celine-ren itzulpen zoragarri
bat egindakoa»

IÑAKI PERURENA

«Harrijasotzaile baino lehen antzezle
izan zena»

■ «Literaturzaletzen eskolan hasiz gero justu kontrako papera egingo genuke».

dira nire gustukoak. Pertsonaren bizimodu da bihotzetik bururakoa eta burutik bihotzerakoa. Etengabeko kontrastean bizi gara.

■ **Saltzen diren jeneroak ez dira idazteko gustuko dituzun horiek.**

Horixe diot nik. Ipuinak eta nobelak saltzen dira. Noizbait idazleren batek nobela ederren bat idazten du eta gero, beharbada kupidagatik-edo, poesia liburua argitaratuko diote.

Pentsamendu (sakona esatea gehiegi iruditzen zait) ederra oso gutxi egiten da euskaraz. Gizartea ez dago pentsatzera ohituta. Nik literatura mundu marjinal bat bezala hartzen dut. Literatura gehiengo batera iristen dela esatea, masa literatura dagoela esatea gezurra da. Badakit Atxagaren literatura gozatzeraz ez dela gizarte gehiengo bat iritsi. Iritsi da bere izena eta bere propaganda, baina Atxagaren literatura seguru ezetz. Propagandak literatura sarraraziko duela ordea ez dut dudarik egiten.

■ **Irakurzaletasun falta da ala liburu askoren maila gehiegizkoa da? Ala irakurlearen maila baxua?**

Lehen esan dut gustu modura edo plazer modura hartu behar dela literatura. Nik esango nuke amodio modura hartu behar dela kontua. Beti zerbait deskubritzen ari zara eta amodioaren zoragarritasuna hor

dago. Literaturan berdin. Ni literaturzaletu nintzenean, aurreneko liburuetan lau hitzetatik bat hiztegia hartu eta begiratu behar nuen. Nahiz eta euskaldunzaharra izan eta elebakarra izan kasik. Ikasi egin nahi nuen. Liburua irakurtzen hasten denak zerbait berria ikasi nahi ez badu... Askok hartzen du liburua bizitza soluzionatzeko-edo. Triste badago alegre jartzeko edo triste jarri nahi badu triste jartzeko.

■ **Jendea lau hitzetatik bat hiztegian begiratzeko ez dago prest.**

Horregatik esaten nizun literatura mundua marjinala dela. Etxetik ateratzen ditut kontuak. Senideak ez dira kasik enteratu ere egiten nik zer egiten dudana. Literatur mundua nire familian gauza pertsonal bat da eta ez naiz sekula Nietzschek zer esaten duen esplikatzeko hasiko. Niretzako bizi dut literatura. Familiatik atera eta lagun artean berdin. Hori orokortu daiteke gizarte osora.

■ **Gertaerak kokatzekoan, hurbilekoak edo kanpokoak erakartzen du gehiago irakurlea?**

Atxagak esaten zuen norbait irakurtzen hasten denean sinesgarritasun bat behar duela. Urrutitasunak sinesgarritasun hori hurbildu egiten omen du. Hernaniar irakurleari Hernaniko kontuak azaltzeraz-

■ **“Inperio horrek dakarren heziketari segitzea bada normaltasuna, zer kristotarako balio du euskarak?”**

koan zailagoa da berau engainatzea, bertakoa da-eta. Irakurlea engainatu egin behar da. Sinesgarritasuna bertatik bertara ematea zailagoa da, baina hurbilekoa dotore kontatuz gero, lortzen da.

■ Euskal idazleen konplexua zein da?

Normaltasuna aipatzen da euskararen munduan, literaturan. Euskaldunak anormalak garela abiatzen gara eta normaldu egin behar dugu. Horretan bertan dago kontraesana. Normaldu egin nahi badugu ikas dezagun ingelesa. Normaltasuna inperio horrek dakarren informazioari, heziketari segitzea bada, zer kristotarako balio du euskara bezalako hizkuntza bat hartu, (hain lokala eta hain hitzun gutxi dituen hizkuntza) eta hain lur txikian normaltzeak? Horregatik aipatu nahi dut kalitatearena. Gure apustua kalitatea da. Espainolez egin den guztia euskaraz egin behar da, kriterio beraz eta modu beraz gainera. Hor galbahea

■ «Noizbait idazleren batek nobela ederren bat idazten du eta gero kupidagatik-edo poesia argitaratuko diote».

jartzen ez baduzu, akabo! gutxia-ego egingo badugu ere eta luza-roago joango bagara ere. Gure xarma edo ñabardura horretan sakondu behar dugu. Uste dut Andu Lertxundiri entzuten niola zabaldu beharrean sakondu egin behar dugula. Ni horrekin konforme nago.

■ Euskarazko liburuak gero eta gehiago itzultzen dira beste hizkuntzetara, baita atzerriko hizkuntzetakoak euskarara ere.

Hor ere galbahea behar da. Kriba hori egiteko gaitasuna behar da. Itzuli diren liburuak ote dira euskal literaturako obrarik ederrenak? Merkatuak funtzionatzen du. Atxagak argitaletxe askorekin badu erlazioa eta hitz egiten diplomatikoa bada... lortuko du bere liburuak itzultzea. Beste idazle bat oso ona da, baina marketinga egiteaz ez da arduratzen, ez da hain diplomatikoa... Galbahea pasatzea da kontua.

ALBERTO ELORIO

JOKIN ZAITEGI

XIII. Itzulpen laburren sariketa

GAIA: "LIBREA"

EPEA: 1999ko urriaren 29a baino lehen

SARIAK: 1. Saria....200.000pta
2. Saria....100.000pta

INFORMAZIOA: AED Elkartea
"Jokin Zaitegi" sariketa
Pablo Uranga, 4 behe
20.500 ARRASATE (Gipuzkoa)
Tel.: 943 77 12 28

Zuk ere parte har dezakezu

Antolatzailea:

Laguntzaileak:

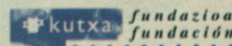
ARRASATEKO
UDALA

EUSKO
JAURLARITZA

Gipuzkoako
Foru Aldundia

Arrasate 99

■ «Pentsamendu ederra oso gutxi egiten da euskaraz».

Pentsa dezagun Eusko Jaurlaritzak erabakitzen duela euskal literaturako berrogei obrarik hoberenak zabaltzea munduko hamar hizkuntzarik handienetara. Lanik ederrenen aukeraketan hasten badira «*liburu hau pentsamolde aldetik oso zoragarria duk* —eman dezagun Gil Beraren pentsamenduaren inguruko liburu bati buruz ari direla— *baina euskara aldetik hain bihurria da...*». Lehengora goaz.

Kriba egiterakoan kontuan hartutako kontzeptuak merkatua, erraztasuna, irakurlea badira... Zainetik hasten ez bagara, erosotasun batera joko da.

■ **Bertsolaritza ikuskizun bihurtu da**

zure ustez? (Duela bost urte ARGIAko elkarrizketa batean esana).

Artista batek behar du errebeldia pixka bat. Ehunetik laurogei bertsolaritza ofizialtasuna eta bete-lana da. Ez dut esaten

■ **“Ni literaturzaletu nintzenean aurreneko liburuetan lau hitzetatik bat hiztegia hartu eta begiratu behar nuen”**

puntako bertsolariek bertso zoragarriak botako ez dituztenik. Ziur nago uztaila eta abuztuko festetan ibili diren bertsolariek ez dutela lortu komunikazio bat. Beste giro batean sortuko da komunikazio hori. Ber-

tsolaria berez artista, errebeldia bere gustuko bertsoak botatzen dituena oso gutxi ikusten dut. Ofizialtasunak harrapatuta dago bertsolaria. Bere lana egiten du, detzen diote, joan eta bere papera betetzen du. Euskal giro mediokrak honetako funtzionario bat gehiago da bertsolaria. Bertsolaria bakkarik ez da funtzionario, literaturari ere izan daiteke. 20 urteko bertsolariak errebeldia pixka bat izan behar du. Esate baterako, lehengo urtean Atarrabiara deitu bazuten eta deustarako balio izan ez bazuen, hurrengo urtean ezetz esaten jakin beharko luke. Kanpotik agintzen diotena egiten dute.

Beste apustu bat ere badago. Orain entzuten dut bertsolaritzak etorkizuna izango badu, bertsolariek filosofoaren maila horretaraino edo igo behar dutela. Egia batek sekulako ateraldiak egin dituela, Sarasuak ez dakit zer... Kasik barregarria iruditzen zait hori.

Ez dut inolako zalantzarik, pentsalari bat lasai ederrean, paperaren aurrean ber lapitzarekin jartzen baldin bada edo pasatzen ari dela egingo dituela bere goetak. Niretzako horrela izango da bertsamendu eder bat. Bat-bateko bertsolaritza ezin da horretara iritsi. Tarteka aterako dira txispa batzuk.

Gero ahozkotasanaren kontua dago. Hizkuntza baten ahozkotasan ezin da bertsolaritzari ematen zaion pisu edo indar horretara bildu. Hizkuntza baten ahozkotasan eguneroko bizimoduan dago. ●

◆ ONINTZA IRURETA

DONOSTIA

Irailaren 3tik 9ra, Gipuzkoa Enparantzan

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU AZOKEN BATZORDEA

HITZAK BAKARRIK EZ

Hegoaldeko udaletan euskara zerbitzu mordoxka bat zabaldu ziren 80ko hamarkadan. Ordurarte itzultzaileak soilik izandako lekuetan euskara teknikariak edo dinamizatzaileak kontratatu ziren edota lehendik itzultzaile soilik zirenei egiteko berriak eman zitzaizkien, zenbaitetan laguntzaileak ere izendatu ziren, hau da, euskara zerbitzu osatuagoak eratu ziren, nahiz eta herritik herrira egoera eta baldintzak oso desberdinak izan, eta zer esanik ez, herrialdetik herrialdera. Gipuzkoako udalak izan ziren euskarari sarbide zabalena eman ziotenak.

1989an arautu zen dekretuz EAEko administrazio barneko erabilera-planen lehenengo bosturtekoa eta honek ere bere eragina izan zuen hainbat udaletan euskara zerbitzuak sortzeko eta osatzeko garaian. Bosturteko haren balantzeak argi erakutsi zuen planak eraginkorragoak eta txukunagoak izan zirela, oro har, euskara zerbitzuak zeuden herri-administrazioetan.

EBALUAZIOAK ebaluazio, ordea, euskara zerbitzuen sarea ez da behar adina garatu ez lurraldez, ez osaketaz ezta sosez ere.

Lurraldekako banaketari dagokionean, Gipuzkoa da buruan dagoena, Bizkaian hutsune handiak daude, Araban bakarren bat besterik ez dago eta Nafarroan, zonalde euskaldunean eta mistoan daude dauden bakarrak. Iparraldean, nik dakidala, ez dago euskara zerbitzurik inongo udaletan.

Osaketari dagokionean, berriz, oso egoera desberdinak daude tamaina bereko udalerri batetik bestera, bai langile kopuruaz, bai udal organigramaren barnean duen kokape-

naz, baita eginbehar eta funtzioetan ere.

Sosen kontura etorrita, egin berria du Hizkuntza Politikarako Sailordetzak halako erronda bat EAEko 5.000 biztanletik gorako udaletan, aurtengo urte honetan euskararen arlorako zer nolako aurrekontuak onartu diren ikusteko. EAEn 61 udalerri daude 5.000 biztanletik gorakoak, horietatik 3 Araban, 30 Bizkaian eta 28 Gipuzkoan. Erronda horretako datuen arabera, 61 hauetatik 17 udaletan ez dira aurrekontu osoaren %1era iristen 1999an euskarara zuzendutako diruak. Udal hauek honela daude banatuta: 2 Araban, 14 Bizkaian eta 1 Gipuzkoan.

Malores Etxeberria
Hernaniko Euskara teknikaria

*“Ebaluazioak ebaluazio,
ordea, euskara zerbitzuen sarea
ez da behar adina garatu ez
lurraldez, ez osaketaz ezta
sosez ere”*

HIRIBURUEI erreparatzen badiugu, Gasteizen, euskaldunak %13,6 izanik, aurrekontu osoaren %0,26 izendatu da aurtengo euskara arlora. Bilbon, euskaldunak %14,3 izanda, aurrekontuaren %0,33. Donostian, euskaldunak %32,6 izanda, aurrekontuaren %1,04.

Bi muturretara joanez, Arrasatekoa da euskara sustatzeko diru gehien gastatzen duen udala, aurrekontuaren %4,92, eta Ortuellakoa gutxienekoa, %0,16.

AMAITZEKO, interesgarria litzateke euskara zerbitzuen kokagune fisikoen inguruko mapa bat egitea. Azkenaldi honetan euskara zerbitzu batzuk bisitatzea egokitu zait eta behin

baino gehiagotan ez da erraza izan aurkitzea. Denak Gipuzkoakoak ziren.

Osatu berriak diren udaletako agintariek jabetu behar dute, beste edozein arlotan bezala euskararen ere, paperetan dauden egitasmoak aurrera eramateko pertsonak eta sorkuntza ezinbestekoak direla ●

E Z P A

PRINTZA

ESTORNES LASA

Paulo Agirrebaltzategi idazlea honela mintzatu zen «Euskaldunon Egunkaria»n Bernardo Estornes Lasa, euskal entziklopedigileari buruz:

«Gizon erraldoia hil berria zaigu: Bernardo Estornes Lasa. Berak fundatu eta gidatu zuen obra bezain erraldoia: Euskal Herriaren Entziklopedia, *Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco* (...)

Bati baino gehiagori burura etorri zitzaion seguruenik Espainiako Gerra Zibilaren aurretiko euskal kulturaren loraldi hartan Euskal Herriari buruzko entziklopedia sendoren bat egitea. Baina zinez «bururatu», (...) berak bakarrik egin zuen: asmatu, buruan sortu, batetik (abiaburua), eta amaitu, buru eman, bestetik (helburua). Asmatzea (proiektua egitea) ez zen seguruenik zailena, nahiz eta irudimen zoila, ikusmen zabala eta jakinduria eskatu horrek; besterik izan zen, ordea, obrari ekitea 60. hamarraldiko garai «ezinezko» haietan, eta horri eustea garai berriago ez errazetan; baina ausardia eta tema ipiniz, batetik, eta metodoa eta jakintza, bestetik: «Ezina ekinez egina». Burutu, ez da erabat burutu oraindik Bernardok bururatu eta zuzendutako obra. Baina esku onetan dago, Idoia alabarenetan. Aita izan da argitaratua duten azken tomorarte zuzendaria, eta alaba, argitalpen-arduradun nagusia aspaldiko urtetan. Bernardo betirako geratuko da obra erraldoiaren fundatzaile(...)».

FRANCIS POULENC OMENDUA

FRANCIS Poulenc konpositorearen ehungarren urteurrena dela eta, Lapurdiko kostaldean ospatzen den «Musika Euskal Kostaldean» jaialdiaren 39.edizioak leku berezia eskainiko dio. Konpositore frantziarrak harreman handia izan zuen Lapurdiko kostaldearekin eta horregatik abuztuaren 29an hasi eta 17a arte luzatuko den jaialdi honek bere obra omenduko du.

GETXO FOLK-EAN MURGILDURIK

GETXOko Folk Jaialdia egun hauetan burutzen ari da. Guztira, hamalau talde igaroko dira Getxotik, besteak beste, Finlandia, Aljeria, Kuba, Eskozia eta Madagaskarkoak izango dira bertan. Kontzertuak Erromoko Santa Eugenia plazan eta Eskoletako plazan ari dira egiten, doan. Aurtengo berrikuntzak, Santa Eugeniako Kultur Etxeko perkusio lantegia eta hilaren 3tik 5a arte Areetako plazan, hirugarren munduko produktuak saltzeko ipiniko den «Bidezko merkatua», dira.

ANDY WARHOL GUGGENHEIM-EN

«ANDY Warhol: A Factory» erakusketa inauguratu du urriaren 18an Guggenheim Bilbao Museoa. 2000ko urtarrilaren 16a arte artistaren mundu osoko museo eta bilduma pribatuak obrak ikusi ahal izango dira. Erakusketak 50eko

■ «Warhol»en «Truman Capote» lana.

EUSKALDUNON EGUNKARIA

hamarkadatik 80ko hamarkadaren azkenera arte artistak hiru «Factorietako» bakoitzean sortutako lanak aztertzen ditu. Amerikako gerraosteko kulturaren aitzindari izan zenaren erakusketa, Philip Morris etxearen babesari esker egingo da Guggenheim Bilbao Museoa. Erakusketa dela eta, museo honetako Hezkuntza Arloak egitarau zabala antolatu du.

BORDERIEREN ARGAZKIAK

EUSKAL Herriko Informatzaile Grafikoen Elkarteak Christian Borderie, «Reuter»eko Euskal Herriko korrespontsala eta «Sud-Quest»eko argazkilari izandakoaren antologia bat inauguratu zuen Donostian abuztuaren bukaeran. Honela Ipar Euskal Herriko lagunek omenaldia egin diote. Argazkiek Euskal egoeraren berri eman zuten, eta mundu osoa zeharkatu zuten Borderiek berri-agentzietan egindako lanari esker.

HITZ BITAN

- Iñaki Murua bertsolariak «Euskaldunon Egunkaria»n: «Beste arte espresio batzuk dauka bezala, bertsoa ere espresio artea da. Bere oinarritzko izaera komunikazioa lortzean datza Euskal kulturaren esparru zabalagoetarako joera hartu behar dugu».
- Joseba Iriondo honela mintzatu zen «Gara»n irati formularen inguruan: «Jendeak uste du irati formula egitea erraza dela, baina kanta bera behin baino gehiagotan aurkezteak badu bere lana, ezin da beti gauza bera esan».

L A K

BIOLIN LEHIAKETA IRUÑEAN

IRAILAren 11tik 19a arte egingo da Iruñean Pablo Sarasate Nazioarteko Biolin Lehiaketaren bostgarren edizioa. 17 herrialde ezberdinetako 36 musikari arituko dira lehiaketa honetan. Aurten go ospatuko den lehiaketak, inoiz izan duen adin batezbesteko baxuena du: 21 urtekoa, hain zuzen ere.

KURSAALA ZINEMALDIKO TOPALEKU

DONOSTIAKO Zinemaldiaren 47. edizioak aurteneren izar ugari ekarriko ditu Donostiaraino. Irailaren 16tik 25a arte makina bat film ikusi ahal izango da. Aurten berrikuntza nagusi batekin: lehen aldiz, inauguratu berria den Kursaal jauregiak Victoria Eugeniari lekukoa hartuko dio, bertan izango direlarik zinemaldiko ikuskizun nagusiak. Donostia Saria berri, aurteneren bi emakume jasoko dute: Vanessa Redgrave ingelesak

INAUGURATU ARREN LANEAN

Kursaal jauregiaren inaugurazio ofiziala abuztuaren 23an egin arren, eraikuntza-lanek aurrera darraite oraindik ere. Bulegoen esparrua eta kubo txikiaren ondoan dagoen erakusketa aretoa, oraindik obratan daude. Biak irailaren amaierarako prest izango dira. Eraikuntzaren ekipamenduan ere azken lan batzuk egin beharko dira datozen hilabeteotan: ateen berrazterketa, pintura errepasatzea, egurrezko elementuen bukaera eta altzarietan eta beiran dauden akatsen zuzenketa, besteak beste. Arduradunen esanetan erabiltzaileek ez dituzte lanak nabarituko. Kursaalak ez da erabat amaituko abendua arte. Baina bitartean erabili ahal izango da.

eta Anjelica Hustone amerikarrak. Horrez gain, hilaren 18an Iribar, Puskas eta Di Stéfano, futboleko pertsonaia mitikoek beraien bizitzari buruz Roberto Saurak eta Gracia Querejetak eginiko lanak aurkeztuko dituzte.

■ Zinemaldiak Kursaalak izango du gune berri.

■ X. Mendiguren

IZENAK

Xabier Artola Zubillaga Xabier Mendiguren Bereziartu eta Xabier Azkue Ibarbiaren ipuinak biltzen ditu Zumaiako Udalak eta Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak Jule-ne Azpeitia X. Lehiaketan garaile suertaturiko lanak jasoz argitaratu duten liburuxkan. Lehen saria Xabier Artola Zubillagak irabazi zuen «Latituea» ipuinarekin. Bigarrena Xabier Mendigurenek «Tamara» lanarekin. Eta Xabier Azkueri «Mendekua UEU»n ipuinarengatik zumaiarren lan onenari saria eman zioten.

Carmelo Bernaola musikari bizkaitarrari omenaldia eskaini zioten, Donostiako Hamabostaldiko XX. Mendeko Musika zikloaren barruan. Irailaren 4ean berriz, Tenerifeko Orkestra Sinfonikoak konposagilearen «Monumento» trilogia estreinatu zuen.

■ C. Bernaola

- Patxi Ripak honela zioen «Euskaldunon Egunkaria»n: «Ezpata-dantzan eta gainontzekoetan teknika gehiago dago gaur egun (...) Gure garaian entrenamendu gutxiago egiten genituen, eta gaur egun prestaketa hobea dute dantzariak (...) Nire ustez, dantzen ohiturak mantentzeaz gain zabaldu ere egin dira».
- Juan Antonio Urbeltzek dantzaren magia aipatu zuen «Gara»n: «Dantzak balore sakratu bat -ez erlijiosoa- izan dutelako mantendu dira, eta balore sakratu hori magikoa da, eta magia ez da inoiz desagitzen, pentsamenduaren eta kultur mailaren gainetik bizi baita».

Aste honetan folk talde ezagunenak bilduko dira Getxoko jaialdi ospetsura. Ez da baina hau Getxon atontzen den jaialdi bakarra, jazzak ere sona itzela hartu baitu dagoeneko. Bertako kultur etxean izan gara, Euskal Herriko egitaraurik zabalenetakoa eskaintzen duen honetan.

ESKAINITZA OPAROA ETA BITARTEKO UGARI GETXON

Bilbotik Plentziara bidean, metroa lur gainera igotzen den tokian, Algorta dago eta bertan udako musika jaialdien antolatzaile den Getxoko Kultur Etxea. Udan Bilbo tropikala bilakatzen da, baina Getxo ez da atzera gelditzen! Ekainean Nazioarteko Blues Jaialdia Erromon, uztailean Europar Jazzaldia Algortan, abuztu eta irailan Nazioarteko Folk Jaialdia Areeta eta Erromon... Udan Getxo jendez betetzen da eta kaleak musikaz janzten dira. Hau eskualde honen alderik ezagunena dugu, baina bertako elkarteak egunez eguneko lana egiten du urte osoan. Bertara hurbildu eta Getxoko Kultur Etxeko zuzendari Eugenio Gandiaga eta kultur teknikari Iñaki Saituarekin jardun dugu, elkartearen 25 urteen inguruan.

Kultur eskaintza bideratzeko, Getxo Antzokiaz gain, Algorta, Areeta, Erromo eta Andra Mari Kultur Etxea eta areto txikiak dituzte Getxoko Kultur Etxekoek. Getxo Antzokian batez ere antzerkia, filmak, bertso saioak eta kontzertuak antolatzen dituzte eta bestelako aretoetan hitzaldiak, ikastaroak eta erakusketak, beste elkarteekin batera. Guztira 600 milioi pezeta inguruko (24 milioi libera) aurrekontua dute urtean eta «hortik 100 milioi inguru kultur etxearen zerbitzuen barnean sartzen den euskaltegira doa», azaltzen digu Iñaki Saituak. Elkartearen ardurapean daude baita ere herri liburutegiak. Dirulaguntza nagusia udaletik dator: 400 milioi pezeta inguru urtero. Honez gain, dirusarrera garrantzitsuak dituzte Eusko Jaurlaritza eta Bizkaiko Foru Aldunditik,

■ Algortan du egoitza Getxoko Kultur Etxeak; bertan 50 lagunetik gora aritzen dira lanean.

besteak beste. 42 milioi pezeta leihatilako sarreretan eskuratzen dute.

Aurrekontuaren % 50 langileei soldata ordaintzeko erabiltzen dute, gainontzekoa 4 esparrutan bananduz: euskaltegia (100 milioi pezeta inguru), liburutegiak, euskara zerbitzua eta kultur arloa (163 milioi).

Getxo Antzokia zaharkitua geratu da; gauzak ondo, 3-4 urte barru eraberritua egotea espero dute

Eraikinen mantenuak 14 milioiko gastua esan nahi du. Gastuen barruan sartzen da baita ere liburuen erosketa, autoreen eskubideen ordainketa (3 milioi pezeta inguru) eta ekitaldien berri ematen duten buletinaren argitalpena eta hedapena. Getxoko Kultur

Etxetik hedabideetara iristen diren prentsa dosierak argazki eta informazioz beteak egon ohi dira, ekitaldi bakoitzaren berri xeheki emanez.

Elkartea Urgull etorbidean dago. Eraikin berean elkarteak bere, liburutegia, erakustaretoa eta irratia daude. Goiko solairuan, berriz, 120 pertsonentzako areto txikia, piano batekin. Duela 25 bat urte hemen antolatzen zituzten antzezlanak, hitzaldiak eta kontzertu txikiak. 1984tik aitzina, aurrekontua handitu ahala, beste kultur etxeak sortuz joan ziren Getxoko gainontzeko auzoetan. Duela 7-8 urte Getxo Antzokia alokatu zuten. Gaur egun, Euskal Herriko antzokien sarean sartuta daude. 60 lagun ari dira lanean kultur etxean eta Iñaki Saituaren esanetan, «ahalik eta eskaintza orokorrera ematen saiatzen gara».

Kontzertuak antolatzerakoan baina toki arazoak izaten dituzte. «Azkenean kirok ekitaldiak egiten diren tokietan egokitu behar izaten ditugu eta kontzertu hauek bestelako ekipamendua eskatzen dute. Getxo Antzokia zaharkitua gelditu zaigu eta eraberritu beharra dugu». San Nikolas enparantza inguruan dago Getxo Antzokia, hare kolorezko horma eta more kolorezko hizkiekin. Bertako arduradunen arabera, gauzak ongi bideratuz gero, 3-4 urte barru antzoki berria izango dute kultur ekitaldiak antolatzeko.

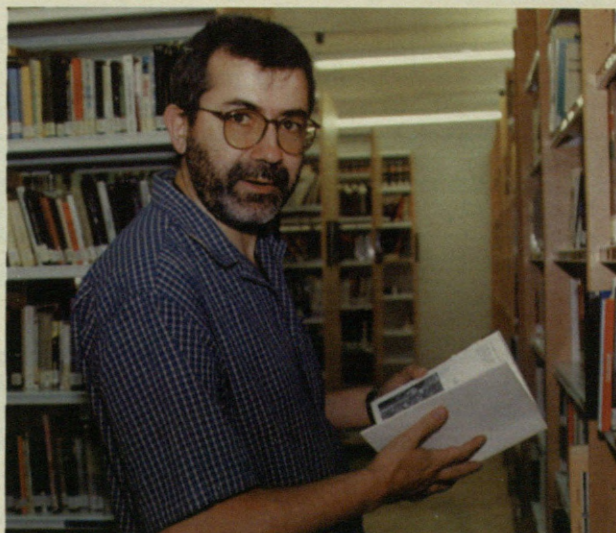
HERRITARREN AISIALDIA BETETZEKO LANEAN. Herritarren gehien-goak oporrak hartzen dituen lanean di-

hardute elkarteko 60 kideek. Bertako zuzendari Eugenio Gandiagak azaldutakoaren arabera, «*udako ekitaldiek erritmo bizia markatzen diote gure lanari*». Izan ere, nahiz eta urte osoan lanean aritu, neguko programazioa uda-koa baino egonkorragoa da. Urtero egitura berdintsua mantentzen dute neguan: asteko lehen egune-tan programazioa antolatzen has-ten dira, lana banatzen dute eta langile bakoitzak bere arloan sa-kontzen du. Hilaren 20rako pro-gramazioak zehaztua behar du, or-duan bidaltzen baitira prentsa bu-letinak, kartelak eta abar inprima-tegira.

Elkartean guztira 50 liberatu dituzte. Lan esparru bakoitzak koordinatzaile finkoak ditu. Euskaltegian 22, liburutegietan 12, Euskara zerbitzuan bat eta kultur eskaintza bideratzen 5 kide aritzen dira. Gainontzeko langileek dene-tarik egiten dute. Ezin ahaztu atezainak eta 2 idazkariak.

Ohiko egun bat goizeko 9:00tan hasten dute eta bukatu, batzuk 19:00tan eta libu-rutegietan lanean dihardutenek 22:00etan. Elkartekoen lanak 2 zati ditu: kultur es-kaintza antolatzea bata eta ekitaldien he-dapena bestea. «*Garrantzi handia ematen diogu hedapenari. Astero dosierak pla-zaratzten ditugu eta hedabideei bidaltzen, honela ekitaldien berri emateko asmoz*», azaltzen du Eugenio Gandiagak. Ekitaldi bereziak daudenean prentsaurrekoak es-kaintzen dituzte. Informazio hedapenaren zati dira baita ere herritarren artean bana-tzen dituzten buletinak eta kalean jartzen dituzten kartelak. Beraien lan tresna dira halaber internet (informazioa eskuratzeko) eta posta elektronikoa (artista eta publizis-teen batik bat harremanetan jartzeko).

Udako kultur ekitaldien antolatzaileen esanetan, komunikabideen eta publikoaren erantzuna gero eta handiagoa da eta «*honek ahalbideratzen du zuzeneko emanaldieta-ra jende famatua ekarri ahal izatea*». Jaz-zaldia jai batzordearen ekimenez sortu zen 1975 urtean eta 1984an Getxoko Kultur Etxeak hartu zuen honen ardura, nahiz eta oraindik jai batzordearekin batera lan egin. 1985ean hasi ziren folk eta blues jaialdiak burutzen. «*Hasieran musika ikuskari hauetara herriko jendea bakarrik joaten zen*», azaltzen du Iñaki Saituak «*baina pu-blizitate eta talde mailan hobetuz joan ga-*

■ Iñaki Saitua kultur teknikariaren esanetan, udako musika jaialdiak finkatuz joan dira urteen poderioz.

ren neurrian, jaialdi hauek finkatuz joan dira». Askotan esaten da jazzaren tanke-rako musikak publiko txikia duela, baina bertako arduradunaren arabera, «*zorionez*» musika mota hau kaleko jendearen artean gero eta gehiago zabaltzen ari da.

BAT-BATEKOTASUNA ERAKAR-GARRI. Nahiz eta pop-rockak diru gehia-go eman, badira jazzak txunditu dituen eta honetan jo eta ke dabilten taldeak. Urruti joan beharrik ez daukagu, Euskal Herrian ere baditugu eta musika ez-komertzial hori jotzen duten taldeak: Algortan bertan Zu-bipeko Swing Band, Bilbo aldean Txata-

nuga Futz Band eta Donostian jazzetik abiatuz pianoaz doinu paregabeak jotzen dituen Iñaki Salvador, esaterako. Izan ere, Iñaki Saituak dion bezala, «*zaila da jazzetik bizitzea baina duen bat-batekotasun horrek erakar-garri bilakatzen du. Entzuleen artean gero eta gehiago balora-tzen da jazz musikariak egiten duen bat-batekotasun lana*». Gai edo soinu estandar batetik abia-tuz eta sentipenei jarraiki, abesti ezberdinak jotzen dituzte jazz taldeek. Musikariaren momen-tuko umoreak erabakiko du abes-tiaren tonua.

«*Ez da egia jazza ulertzeko entzuten jakin behar dela*», azal-tzen du Saituak. Jazz mota asko

daude eta batzuk entzuteko zailagoak dira baina «*hau musika klasikoa edota garaiki-dearekin ere gertatzen da*». Bilbon La Bil-baina Jazz Club dago eta Getxoz gain, Do-nostia, Baiona eta Gasteizen jazzaldiak bu-rutzen dira. Saituaren esanetan, «*tamalez euskal musikariak kanpora joan behar iza-ten dute*». Jazz eskola gutxi dago eta ikas-teko Euskal Herritik kanpo irten beharra dute jazz ikasi nahi dutenek. Saituaren arabera honek bere alde on eta txarrak ditu: «*Kanpoan aukera gehiago dituzu baina, bestalde, lehiakortasuna ere handiagoa da*» ●

◆ GORETTI RODRIGUEZ

Bere begiradan lasaitasuna zuen gitarrajolea

Iñaki Saituak Getxo Kultur Etxean 15 urte daramatza eta bertan koor-dinatzaile lanak betetzen ditu. Kul-turarekiko interesa Etorkizuna mendi-zale eta kultur elkartean lanean zebilela piztu zitzaion. «*Mundu osoko jende interesgarria ezagutu dut eta hori oso polita da*» dio Saituak, Getxotik igaro-tako artistak gogoratzerakoan. Askok nahiko luke bere azalean egon eta Pablo Milanes edota Paco de Lucíaren tamai-nako jendea aurrez aurre izan.

Musikari bitxi eta jatorrak ezagutze-ko aukera izan du. Argentinako gitarra-jole bat du berak buruan: Atahualpa Yupanqui. Getxon duela 12 urte izan zen zendutako gitarrajolea. «*Oso gizon bitxia zen, indioa, gizatiarra, tamainaz*

txikia eta zerbait berezia zeukan. Esan daiteke bere begiradan lasaitasuna somatzen zitzaiola», azaltzen du Iñaki Saituak.

Tete Montoliu jazzlari ospetsua ere oso jatorra iruditu zitzaion Saituari. Getxoko Jazzaldian lehenengo musikaria izan zen bera. Hau ere hilda dago eta 1997an omenaldi bat egin zioten. Ka-taluniar honek pianoa jotzeko zuen erak txundituta utzi zituen getxotarrak.

Getxo Kultur Etxeak hormetan ber-tatik igarotako zenbait artisten argazki sinatuak ikus daitezke. Bertan daude 1990ean egon zen Andy Whiterena, The Christians taldearena («*To the people of Guecho*») eta Eduardo Falu gitarrajo-learena, besteak beste ●

Astia Hartuta

L I B U R U A K

**ESKU
BAKARRAREKIN
IRAKURTZEKO
KONTUAK***Pilar Cristobal*Txalaparta
132 orrialde
1.800 pta.**CORSARIOS DE
BAYONNE***Edouard
Lamaignère*Roger
171 orrialde
1.800 pta.

Saguntan jaio baina Madrilen bizi den Pilar Cristobalek idatziriko hamahiru narrazioz osatu dute Literotura saileko hirugarren ale hau. Liburuaren tituluari ohore eginez narrazio hauetan, ohiko aurreiritzi eta konplexuak alde batera utzita, gizon-emakumeen fantasiak ikuspuntu desberdinetatik jorratzen ditu egileak. Naturaltasunez, ironiaz eta, tarteka, begirada kritikoz, mutil gihartsua leihotik dakusan neskarenak, larrutaldi xelebreak burutzen dituen familiarenak edota zakila alokatu duen lesbiana bikotearenak kontatzen ditu Cristobalek. Euskarazko itzulpena Literotura sailaren arduradun den Juan Martin Elexpuru berak burutua da eta barruko irudiak Asisko Urmenetarenak dira ●

XIX. mendeko kazetari eta idazle baionarra dugu Edouard Lamaignère, eta lan honetan berak ahoz jasotako testigantzen harian Baionako portuko piraten kontuak bildu zituen. Izan ere Lapurdiko korsarioak inguruko garrantzitsuenak izan ziren XVI. mendean hasi eta XIX. mende erdialdera bitartean, hots, Errestaurazioak korsarioen amaiera suposatu zuen arte. Baionesak, besteak beste, Pellot ezagunaren abenturak hurbiltzen dizkio irakurleari (Burdeosaren egindakoa edo Ingaltarratik ihesi atera zenekoa Pellot berak kontatu omen zion egileari) edota Napoleonek Darribeauri misio bat betetzeko eskatu zionekoa. Marcos Latasak burutu du Roger etxearentzat edarrazko bertsioa ●

**ARABARRAK
EUSKARAREN
HERRIAN***Koldo Zuazo*Arabera
93 orrialde
1.400 pta.**VASCONIANA.
IKER***11. alea*EHU-Euskaltzaindia
897 orrialde

Bi urte joan dira ia Koldo Zuazo eibartarrak euskalkien mapa berria aurkeztu zuenetik. Sailkapen berriaren arabera, Arabako eremurik handiena mendebaldeko euskalkiak hartuko luke, lurralde honen ekialdean tarteko hizkera nagustituko litzakeen bitartean. Historian zehar izan du aldaketarik Arabako euskarak eta bilakaera hori azaltzen du Zuazok lehen atalean. Ondoren ezaugarri egi-ten die tarte eta azkenik egun arabarren artean bizirik dirauten hitz euskaldunen zerrenda bat ere osatu du. Ez da hau, ordea, adituei eskainitako lana; hizkuntza ulerterraza erabili du euskaraz hitz egin edota ikastea erabaki duten arabar guztiek irakurtzeko aukera izan dezaten ●

Iker bildumako ale berri honek René Lafon (1899-1974) hizkuntzalariaren hainbat idatzi biltzen du. Frantziarra izaki, euskara ikasi eta gure mendeko hizkuntzalari garrantzitsuenetakoa bilakatu zen. Euskararen inguruan idatzi zituen artikulu sakonak biltzen ahalegindu dira —frantsesez idatziak denak—, Henrike Knörr, Rikardo Gomez eta Joseba Andoni Lakarra, Lafon beraren desioari jarraiki. Liburuki mardul honen hasieran artikulu orokorrenak jaso dira, ondoren atal desberdinen arabarako sailkapena hasten delarik: fonologia, deklinabidea, izena, aditza, joskera, azentua eta dialektologia. Azkenean euskal idazleei eskainitako atala ere badu lan honek ●

GABRIEL
ARESTIRI
OMENALDIA

Hainbaten artean

Bilboko Udala
150 orrialde
1.500 pta.

Bilbok bere seme prestuari» izenburuko jardunaldiak antolatu zituen 1986. urte amaieran Bilboko udalak Gabriel Aresti omentzeko asmoz. Jardunaldi horietako aktak hain hiru urte beranduago liburu batean argitaratu dira olerkari bilbotarraren inguruan informazio ugari eskainiz. Gabriel Arestiren bizitzaz Anjel Zelaietak jardun zuen, obraz, berriz, Karmelo Lan-

dak. Obra horren berrikusketa Juan San Martinek eskaini zuen. Antonio Jimenez Pericas, Sabina de la Cruz, Juan Maria Aresti, Dionisio Blanco, Rafael Castro, Agustin Zubikarai, Alfonso Irigoien, Jon Juaristi, Xabier Kintana eta beste hainbatek ere bere ikuspuntua eman zuen. Hau guztia da argitalpenean jasotzen dena, solasaldiak, entzuleen galderak eta partehartzeak barne ●

■ Jean Marc Juaristi
Akelarre taldeko baxujolea

«Gure diskak ateratzerako epaituta daude»

Urte asko daramatza Akelarrek plazaz-plaza, baina ez ditu ohiko dantzaldietako eskemak jarraitzen...

Dantzarako taldeen ohiko planteamentutik aparte mantendu gara: momentuan Euskal Herrian arrakastatsua dena esplotatzea. Guk gurea egin dugu, ezarrita zeuden formulak apurtzeko. Eskema hori Espainiatik zetozen taldeek jarri zuten, estilo bat jotzen zuten eta berdin aritzen ziren Amezketan edo Zaragozan. Guk bagenekien Euskal Herria ezberdina zela, hemen kantutegi propio bat bade-la. Iparraldeko kantuak ere ez ziren batere entzuten, eta hori pixka bat landu, jo Azkueren hiztegiatara eta kantu-liburuatara, eta ikertzen eta kantuak ateratzen hasi ginen. Kantu zaharrak plazaratu genituen, baina erritmo rockeroarekin lotuz, eta hor atera zen formula jendeari asko gustatu zitzaion. Euskal Herriko kantu zaharrak estilo horretan jotzeari patxanga deitzen zioten, eta guk hori ez genuen onartzen.

■ Diska honetako «Hamaika esaldi» kan-

tuak mezua nork berak nahi duena dela dio. Zuen hitzek ez al dute mezurik?

Pentsatzen dugu guk ez dugula gure mezuekin Euskal Herria eta mundua salbatuko. Konturatu gara jendea askotan ez dela ohar-tzen abesten dugunaz. Melodiak erabat hartzen du jendearen arreta. Askotan kantu polit batean, mezua ikusi, eta lotsatu egiten zara erabat. Euskal Herrian ere kasu asko dira, letra hartu eta lelokeriak, arinkeriak... ezer esaten esaten ez dutenak.

■ «Urrutiko intxaurrak...» hemen nagusi. Eta zer moduz hartzen zaituztete zuek kanpoan?

Oso ondo. Han ez zaie ajola zer herri edo etxetakoa zaren, entzun, eta gustatu egiten zaie edo ez. Hori botatzen dugu hemen faltan: jendeak entzun ondoren esatea musika bat ona den edo ez. Ez sailkatuta gauden atalari begiratzea. Askotan gure diskak epaituta daude atera aurretik, etiketatatik. Guk faltan botatzen dugu kultura hori, entzutearena. Nortasuna, jatorria, eta beste guztiari ez begiratzea epaitzerako orduan ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatara ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO bertsurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahantz dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gainkargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN

Hernani, 4 - DONOSTIA

ETUMETAKO BASAJAUNA

Juan V. Araquistain

Azpeitiko Udala
425 orrialde
1.300 pta.

BERTAKO INTXAURRAK ERE...

Akelarre

Soar eta Abar
2.350 pta

D I S K O A K

Doinuen konbinaketak erritmo aberastasuna ematen dio diskari: Rock biziak, skaz, ziprztindutako kantuak, eta dantzaldietan hain famatu egiten diren baladak ere ez dira falta. Asko dira Akelarrek moldatu eta aire berri jantzi izan dituen euskal kantu zaharrak. Horietako azkena diska honek jasotzen duen hamargarren abestia da: *Bidasoa* izenean, Orixeren bertsok rock abesti bihurtu dituzte. Eta hauei aho-tsa Niko Etxartek jarri die.

Uda festarik-festa eman duenak, entzungo zituen kanta hauetako batzuek dantzaldietan. Soinuaren kalitateak, argi-kuskizunek eta berezko estiloak ezberdintzen ditu plazetako beste dantzaldietatik Akelarren kontzertuak. Gerora begira, hamalagarren diska hamabostgarrengoren aurrekoa dela garbi dute, eta hogeita-bost urtez plazaz-plaza bere musika estiloarentzat leku bat egitea lortu duen taldeak beste hainbat denboran bide beretik jarraitzeko asmoa du.

Juan V. de Araquistainek 1882an argitaratutako «El Baso-Jaun de Etumeta» euskarara itzuli du Ataunen jaio baina aspaldian Azpeitian bizi den Enrike Zurutuza albaitari eta euskaltzaleak. Ointza, Mendo, Mari, Kattalin, Orduño, Peru, Artza-Torre, Mañu Aztia eta beste hainbat pertsonaiaren bizipenak kontatzen dira nobela honetan, Etumetako Basajaun protagonistaren inguruan. Maitasun eta gorroto istorioa biziko dute guztiek eta, bide batez, Gipuzkoako historiaren pasarte garrantzitsuak ukituko dituzte: Beotibarko gudua, Ahaide Nagusien arteko hika-mikak, hiri-bilduen sorrera...

Urutiko intxaurrak adina diska sortzera iritsi da Akelarre taldea, eta hau du hamalagarrena. Euren ohiko formulari eutsiz, doinu ezagun eta rockeroak uztartzen dituzte.

Hamaika kantu biltzen ditu diska honek. Hauetan oso gai ezberdinak aipatzen dira: bakardadea, estropadak, kaskarinke-riak, sukaldaritza, batasuna, eta abar. Baina, mezu zehatzak saihestuz hitzen lerroartean irakurketa ezberdinetarako tarteak uzten dute.

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

GETXO irailaren 1etik
5era
Nazioarteko Folk Jaialdia
Aurten hamabostgarrenez kultura ezberdinek topo egingo dute Erromo eta Areetako plazetan antolatuko diren musika emanaldi, azoka, erakusketa eta abarretan.
Hainbat lekutan

LEKEITIO irailak 5
Antzarren Eguna
San Antolin festetan murgilduta dago Lekeitioko kosta irailaren 8a arte. Ez da giro onik eta itsasorik faltako atearen bila inguratutakoek uretan buka dezaten.
Kaia
Egun osoan zehar

DONIBANE-LOHIZUNE irailaren 17a arte
Musika Euskal Kostaldean
Kontzertu andana Lapurdiko itsas hegian. Francis Poulenc konpositorea omenduko du musikaldiak, eta honen obrez gain beste hainbat musikari ospetsu ere ekarriko da gogora, hala nola Chopen, Ravel, Bach...
Hainbat lekutan

MIARRITZE irailaren 3tik 19ra
Balleta
Dantza klasiko eta kontemporearen eszenatoki izango dira Miarritzeko kaleak. Nazioarteko 19 dantza-talde, hitzaldiak, kale ikuskizunak, erakusketak... gure zain.
Hainbat lekutan

ARTZINIEGA irailak 5
Erdi Aroko azoka
Ipuinetako herri bilakatu dute bertako artisau eta ikuskizunek. Denboran atzera bidaiatzeko era polita, dudarik gabe.
Egun osoan zehar

ZARAUTZ irailaren 2tik 5era
Munduko Surf Txapelketa
Taula gaineko akrobatarik trebeak olatuaren kalparrari eusten ahaleginduko dira, nork bere trebeziak erakusteko norgehiagokan.
Hondartza

HONDARRIBIA irailak 4
Berri Jaialdia
Sioaren aitzakian festetara joango dira Igor Elortza, Unai Iturriaga, Maialen Lujanbio eta Oihane Enbeita gazteak.
Gipuzkoa plaza
22:30

PORTUGALETE irailaren 6a arte
Ipuin lehiaketa
14-30 urte bitartekoentzat, euskaraz eta gaztelarazko lanentzat hainbat sari izango da. Adi! Epea amaitzeaz da!

ELGOIBAR irailaren 11 arte
Argazki erakusketa
Ongarri kultur elkarteak Elgoibarko herriaren irudi ezberdin bat osatu du joera estilistiko anitzeko argazklekin. Mikel Mujika, Anjel Guenetxea, Carol Sanchez eta beste argazkilariren lanak ikusgai.
Elagibarko Kultur Etxea

DONOSTIA irailak 5
Kontxako Bandera
Traineruen denboraldia azken txanpara iritsi da. Estropadarik garrantzitsuenak erabakiko du nor den nagusi arrauanean. Igande honetan jokatu da lehen zatia eta emaitzek erabakita utz dezakete nor izango den hurrengo igandean helmugako balizan sartuko den lehen trainerua.
Kontxako badia
12:00

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Apustu ausarta dugu Pausokak ekoiztu «El Señorío de Larrea» telesail berria. «Falcon Crest» gogora ekarriz, Emilio Irustaren mendeku errukigabea, maitasuna, ardandegiak eta artea nahastuko dira bertan. Udazkenean hasita «Teleberri»aren aurretik emango dute egunero.

KUPEL ARTEKO MENDEKUA

■ Irudian Emilio Irusta (Isidoro Fernandez) Berta (Marta Lopez) ondoan duela.

Ezerezetik aberastu den Emilio Irusta (Isidoro Fernandez) enpresariak Neguriko goi-gizartean sartu nahi du. Hori lortzearen, bere alaba Celia eta Borja Kortazarren arteko ezkontza onartuko du. Leinu onekoa bada ere, bizios izugarria da Borja. Era berean, beronen aita den Javier Kortazarrek (Xabier Elorriaga) kitapen arazoak dituen, Emilioren laguntza behar du Euskadiko Kreditu Kutxan segitu ahal izateko.

Telesaila ezkontza horren prestaketekin hasiko da; Borja eta Celiaren lagunek prestatu duten ezkondu aurreko afariekin, hain zuzen. Festa ordea, gaizki amaituko da, Celiak bere lagun mina Borjarekin amodioa egiten harrapatuko baitu. Orduan konturatuko da dena Kortazararren muntaia hutsa dela bere aitaren dirua eskuratzeko. Atsekabetua eta bere gurasoei ikusi duena kontatu ezinik, Celiak bere burua hilko du. Halaxe, gertakari laz-

garri horrek Emilio Irustaren mendeku egarri aseztina lehertaraziko du. Kortazar abizena dutenak bere alabaren heriotzaren erruduntzat jota (suhia izan behar zuen Javier, bereziki), Irustak sikarioak kontratatuko ditu, Lander, (Carlos Sobera) bere abokatuaren laguntzaz. Lander Celiarekin isilpean maitemindua zegoen, gainera.

Oztopoak baina, berehala hasiko dira,

■ Bere alabaren heriotzak Emilio Irustaren mendeku basatia ekarriko du Kortazararren aurka

Emilioren emaztea den Carmen Larrea (Esther Esparza) azpikeria horretan sartzeko prest ez dagoelako. Bere alabaren heriotza senarraren handikeriak ekarri duela argudiatuz, bere gurasoena zen «El Señorío de Larrea» ardandegia izandakoan aurkituko du babesa. Bertan dagoela, ardandegia berrirori abiaraztea bururatuko zaio, Estibaliz Ripodas (Carmen San Esteban)

enologoa eta Ignacio Larrea (Felipe Loza) langile burua lagun dituela.

Bizkitartean, bere mendeku planekin jarraituz Emiliok Elisa (Zutoya Alarcia) maitale sexya ere ondoan izango du. Elisak kitatu gabeko zorrak ditu Javier Kortazarrekin; hortaz, ahaleginak egingo dituzte Javierrek diru kontuetan ez ezik, arte munduan duen izena ere zeharo gal dezan. Txantajea, ustelkeria, estortsioa, bortxa, denak balio du.

Zernahi gisaz, Emiliok hutsune bat du bihotzean, Elisarekin dituen sexu harremanek ezin baitezakete ordezkia Carmen emaztearekiko dituen sentimenduak. Bere itzulera lortu nahian, zernahi metodo Nolanahi erabiliko du, indarkeria barne. Hartara, Carmenen ardandegiaren ondoan beste bat jarriko du, mahasti-zaintzaileen amorruek piztuz. Bere erara helduko dio negozioari, gainera: irabazi erraz eta azkarrak bilatuz, nahiz eta hori ardoaren kalterako izan. Zeregin horretan baina, laborari eta ardangileen nahikaria ezin dela erosi ikasiko du. Haatik, gutxien espero duenean, bere kolaboratzaileek Emilio traizionatu eta bere burua bakarrik ikusirik, kartzelara amaituko du. Kinka larri horretan, Carmen emaztea laguntzera joango zaio.

Hau da telesail honen hari nagusia. Funtsean, betiko galdera plazaratzen da, hots, diruak benetan zoriontsu egiten al gaitu? Ez al da hobe beste giza balore batzuk aurretik jartzea?

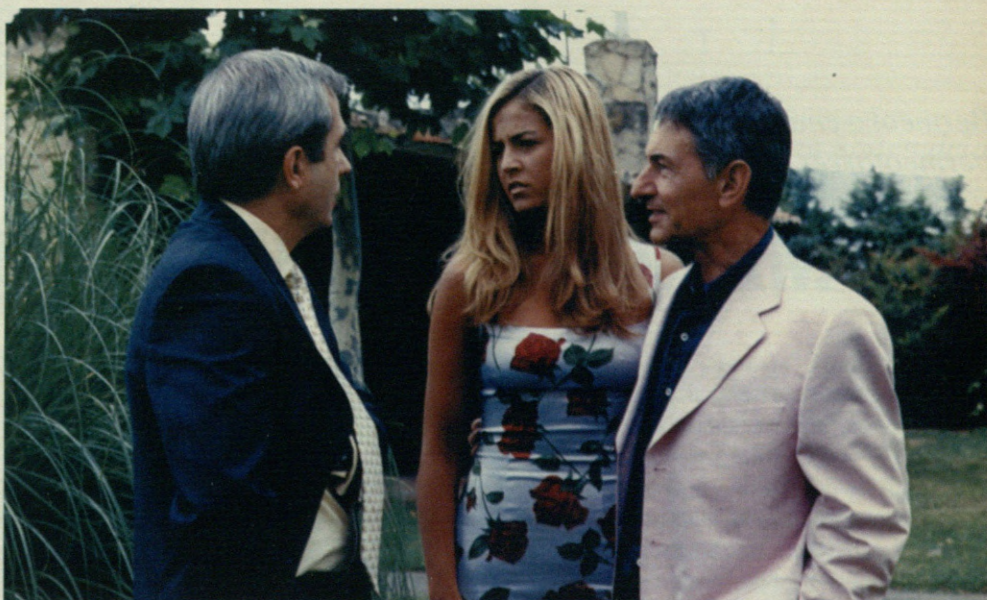
ZINEMA ITXURA. Xabi Puerta eta Juanjo Romanoren jatorrizko ideiatik abiatuta, gidoiak idatzi eta ekainean hasi ziren grabatzen. «Zinema itxura izango du telesailak, alde batetik sekuentzien % 80 kanpoaldean gertatuko delako; bestetik, narrazio moldeak ere zinema kutsua izango du, erreferentzia gisa, «Falcon Crest» izan-

nik. «Goenkale» baino askoz bi-ziagoa da erritmo aldetik, egin kontu: ordu erdiko atalak 18 esenez osatuta daude, bakoitza minutu eta laurdenekoa» azaltzen digu Raul Prunell gidoilarietako batek. Besteak Xabi Puerta, Juanjo Romano, Marisol Saiz eta Itziar Minguez ditugu. Behin sinopsis zehatza eginda dagoela, Pausokak Sevillan duen enpresara bidaltzen dituzte, bertan beste bost laguneko lantaldeak elkarrizketak lantzeari hel diezaion.

Hari nagusiaz landa, aldi berean hiruzpalau azpiargumentu tartekatuko dira, «Goenkale»ren antzera amaiera irekiak erabiliz, ikuslea jakinminenez geratu eta hurrengo egunekoa ikus dezan. «Istoriokak gizakion bertute eta akatsak gori-gorian azaleratuko ditu, hala nola: maitasuna, gorrotoa, mendekua, inbidia, zeloak, laguntasuna, hori guztia mamiaren duten istorioen baitan txirikordatu».

Boterea duten pertsonaiek ardatz izan arren, arandegietako ohiturei ere ahal den zuku gehien aterako zaie, alegia, mahatsbilketa, hartzidura eta abar. Arteak, drogen azpimundua eta aldarrikapen ekologistak ere ez dira faltako.

EUSKOPOLIS GIROAN. Zuzendari lanetan Iñaki Elizalde iruiseama izango dugu, bere film laburrekin sona handiko zenbait sari eskuratu ondoren; «Patesnak, eguberri ipuina» kasu. «Telesail honen xarma zuzendariaren begia nabarrituko dela izango da» diosku Pedro Ruiz Aldasoro Pausokako gerenteak. Giro sinesgarria lortzeko asmoz, Bilbon finantza mundua kokatuko da,

■ Marta Lopez ez ezik, Miss España den Lorena Bernalek ere rol txiki bat izanen du.

arandegiak Arabar Errioxan, eta Donostian aldiz, artearen mundua. (Nafarroa ahaztu egin zaiela dirudi). Hasiera batean, ordubeteko 13 atal egiteko asmoa bazuten ere, orain beste taxukera bat emango zaio, ordubeteko lehen hirurak izan ezik, ordu erdiko 66 atal egingo baitira. Lehenak amugisa «prime time»n emango dira eta gai-

pertsonaiek funtzionatzen duten hobekien, beste batzuen kaltetan. Esaterako, hasieran indarra zeukan pertsonaia bat baztertu egin da beste baten mesedetan.

Kataluniako TV3n arrakasta itzela erdietsi zuen «Nissaga de poder» telesailarekin parekotasunik ote duen galdetuta, Raulek baietz erantzuten digu: «'Nissaga de poder' telesailak cava enpresa bat zeukan familia baten gorabeherak zituen kontagai, baina foiletoi kutsu garbia zerion. «El Señorío de Larrea» telesailak oster, ez du zerikusirik izango foiletoiekin, non mundu guztiak elkarren artean aferak dituen, konbinaketa guztiak agortu arte; ez, arras bestelakoa izango da. Amerikar erara, oso erritmo azkarra ezarriko da, thriller eta suspentsea amodio kontuekin uztartuz» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ “Ez du foiletoiekin zerikusirik izango, erritmo azkarra ezarriko baita, thrillerra amodio kontuekin uztartuz”

nontzekoak berriz, arratseko 8:30etan eguneroko. Grabaketa sistemari gagozkiola, ez da atalez atal egiten, lokalizazioen arabera baizik. Bi ekinaldi egin dituzte, lehena 30. atalera arte, eta hortik aitzinekoa. Gisa horretan, nahiz eta oraindik emateke egon, grabaketan zehar antzematen ahal da zein

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ GAIZTO BERRIA GOENKALEN

Kontratua denboraldi osorako berritu du ETBk Pausokarekin (beste 200 atal). Gisa honetan, oporren ostean, 1.000. atalera helduko dira, pertsonaia eta pasadizo berriei ere bide emanez. Horietako bat, Arraldera iritsiko den enpresari maltzurra izango da. Halaber, Arralde institutua gazteen inguruko gertakizun iturri bilakatuko da ●

■ «TALK SHOW»A EUSKITZEREN ESKUTIK

«Sorginen baratza» du izena gaueko magazin berriak, denboraldi honetako apusturik gotorrena ETB-lean, hain zuzen. Xabier Euskitzek aurkeztua, hilaren 9an hasiko dira astegunez ematen (ostiralean izan ezik) «Goenkale»ren ondotik. Bestalde, arratsaldero umeei begira egindako saio bat abiaraziko dute, hau ere zuzenean ●

■ «ERTZAINAK»EN JARRAIPENA IKUSKIZUN

Litekeena da «Ertzainak» telesailak segitzea. Jakina denez, zazpi atal egin ondoren, grabaketa eten egin zuten, diru arazoak argudiatuta, atal bakoitzeko bost egun beharrean, zazpi ari zirelako erabiltzen. Halaxe, gainontzeko seiak egin ahal izateko babesle baten bila aritu dira. Nolanahi ere, jarraitzekotan ziurtzat jo iraupena murriztu egingo dela ●

Bermeoko emisora petoan irratiz formulaz gain, albistegiak eta musika saioak ere entzungai dira, bermeotarrez, noski. Aurki, antena bat ipini nahi dute, Gernikan ere FM 105.2 entzun dezaten.

MARRAZO TXIKIA AIREAN

Antzinatik, arrantza portu nagusia dugu Bermeo. Urte osoan, antxoa, atuna, txitarroa eta berdel fresko-freskoa tonaka sartzen dute kaian. Halaber, bada arrantzaleen sareetan maiz trabaturik geratzen den arrain bitxi bat: itsuki, kantauri itsasoan bizi den marrazo txikia alegia, irratitari izena eman ziona. Izen polita beraz, duela 14 urte Bermeoko koadrila batek aukeratu zuena irratia sortzeko. Orain, horietako inor geratu ez eta lantalde berri batek hartu du lemarren ardura. Urteen poderioz, aldaketa franko egon da, albisteen sendotze aldera batik bat. Goizekoaren ondotik, eguerdian Bermeoko berrien txanda iristen da. Arratsaldean bada beste bat, non agenda ere egiten duten. Gainontzean, irratiz formula lantzen da, musika iragarkiekin tartekatuz. Ondoren, 5etatik aurrera, musika saio bereziak hasten dira gauera arte. Eguaztenean kasu,

■ Bermeoko udalak eman subentzio urria izanik, publizitatetik ateratzen dute diru gehiena Itsukikoek.

uhinak heavy eta hard rockez blaitzen dira «La hora H» saioari esker. Entzuleen parte hartzea altua da oso, «zapatu goizean, zorion agurren tartean jende mordoak deitzen du, neguan 200dik gora dei egon izan dira; lehiaketak ere badira, horregaz kon-

forme gaude» azaltzen digu Ibon Etxebarria zuzendarietako batek.

Gaztelera erabiltzen badute ere, gehienbat euskalduna da Itsuki, % 80 edo. Nagusiki bermeotarrez baina bizkaiera ere pixka bat sartuz; Ibonen irudiko «Kanpoko batek, Hernaniko batek adibidez, nahiz eta hasieran lanak izan, ulertuko luke, ondo egiten baita berba». Hedadurari dagokionez, Munda-ka, Sukarrieta, Laida, Laga eta Lekeitiora ere iristen da Itsuki. «Antena bat jartzeko asmoa dago, gutxienez Gernikaraino ailegatu ahal izateko» diosku Etxebarriak. Beste irratiz komertzialen gisan, oztoporik handiena, jakina, dirua dute, «Bermeoko udalak emandako 500.000 pezetako subentzioagaz gutxi dakunetz, publizitatetik ateratzen dugu ia dena» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Eismene Bakedano

«Bat-batekotasuna eduki behar duzu»

«Hamaiketoff» magazina egiten du Hernaniko Molotoff Irratian.

Gaztetatik kolaboratzen aritu ondoren, orain bi orduko magazina hau aurkeztzen du Mikel Peruarenarekin batera. «Zer dagoen pil-pilean kontuan hartuta ere, askatasun osoa dugu nahi ditugun gaiak lantzeko, gure interesen arabera» azaltzen digu 21 urteko Eismenek. Oztopo nagusia mikroari beldurra galtzea iruditzen zaio, «baina tira, denbora kontua da, norbere burua mikro aurrean jarri eta

ekinaren ekinez lortzen da. Gauzak naturaltasunez botatzeko ere, bat-batekotasuna eduki behar duzu, orduan nahikoa natural ateratzen da; bestela, zenbat eta gehiago pentsatu orduan eta behartuago». Aurrera begira, «ikasten hasi banaiz ere, Molotoffen jarraitu nahi nuke. Oraingo eskemari eutsi baina solasaldiak indartuz eta kolaboratzaileei inplikazio handiagoa eskatuz» ●

B a g a k

■ EGURALDIA ETA TRAFIKOA NOIZNAHI

Ordu oroko albistegia aski ez balitz, zenbait irratiz, publikoa den Radio Euskadi, kasu, azkenaldian hasiak dira t'erdietan edozein saio eteten eguraldia eta trafiko gorabeheren berri emateko. Irratigintzaren xarma zeharo apurtzen duen usadioa da, belarrira mandeuliaren efektua sortzen dizuna, eskuarki ez baita deus aipagarrikerik gertatzen. Iduri du entzule bakarrak autoan doazenak direla eta besteoi ere ezinbesteko zailgula istripu eta erretentzioak non gertatu diren jakitea. Espero dezagun Euskadi Irratia eta Euskadi Gaztea gaitz stress-sortzaile horrekin ez kutsatzea, bestela gureak egin du ●

Lotsagorritzeko moduko azalkeriak entzuten dira irratian: zuhaitzak eredu, indartu egiten dela bere plazerrak inausten dituen gizakia, edo barrua erre gabe modako azal kiskaliak nola lortu.

AZALA BEHAR DU

Gizaki aurreratu modernook landareetaz dugun iritzi atzerakoi txepelaz artikulutxo hauetakoren bat irakurri duenak badaki nire iritzia: neure espezieko barietate aberatsenaz lotsatuta bizi naiz. Besteekin ez bezala lotsa klase hau sufritzera azala noiztik jarria dudana ahaztua dut. Azala gogortze honek gizartean dugun integrazio maila erakusten duelakoan nago. Tarteka, ordea, azalak azala bezala odola irakiten jartzen didan lotsaren aparretara eramaten nauenik bada. Horrelakoetan bateren bat jata eraitsiko nuke.

Gaztelaraz egin baina Euskal Herrian zehar bere uhinak ederki hedatzen dituen sekta nagusiaren irratian orduoro errepika-

tzen dituzten partearen ondoren erlijioa, abinentzia, tentazioen autokontrola eta abarri buruzko editorial itxurako mintzaldi atzerakoirik bada atzerakoia (garaiotan

faxista esatera ez naiz ausartzen) entzutea tokatu zitzaidan. Fraile, kazetari, fraile-kazetari edo zena zelako mozolo planttako lotsagabe hark landareei ematen diegun tratua ez zuen ba jarri gizakiak bere buruari eta gizarte-mamuak bakoitzari barneratu behar dizkigun autozensura araudien adibidetzat. Inausitako landarea alde ederreko indarrean etorri eta gure beharretara errazago makurtzen dela zioenean ez pentsa ahotsean inongo dardarizorik igartzten zitzaienik. Ezjakin gaiztoa alaena!

Lehenengo harrapatu nuen irrati euskaldunean uda partean neroni erre gabe azala erretzeko era egokienaz ari ziren ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

Gipuzkoan 278 tuberkulosi kasu atzeman ziren iaz. Gaitz infekzioso hau airean zehar barreiatzen da, gizonezkoei erasaten die batik bat eta gaur egun kasu danak sendatzen dira.

%7 TUBERKULOSI GUTXIAGO

Osasun sailak 278 tuberkulosi-kasu atzeman zituen Gipuzkoan 1998. urtean, eta horrek 41 kasu suposatzen ditu 100.000 biztanleko. Gaixotasunaren garrantzia ukatu gabe ere, datu horiek %7ko beherakada suposatzen dute 1997an erregistratuekin konparatuz gero. Tuberkulosia gizonezkoetan da nagusi (51 kasu 100.000 biztanleko, emakumeen artean tasa 31koa den bitartean).

Tuberkulosia gaitz infekziosoa da, *Mycobacterium tuberculosis* izeneko bazi-loak sortua, eta normalean biriketan eragiten baldin badu, beste gorputz-atal batzuetara ere hedatu daiteke. Gaixotasuna airean

zehar barreiatzen da, ezularekin edo usinarekin ateratzen diren jario-tantatxo txikien bitartez. Tuberkulosia kasuen

%100ean sendatzen da, beti ere, tratamendua modu egokian eginez gero, eta diagnostikoa goiztiarra izateak asko laguntzen du.

Gaitzak gaur egun duen garrantzia ikusita, banakako hiru gela berri jarri dira martxan Donostiako Arantzazu Ospitaleko Gaixotasun Infekziosoen Unitatean (eta pentsatzekoa da antzeko neurriak ere hartuko zirela gainerako ospitale handietan). Gela horiek presio negatiboko sistema bat hartzen dute bere baitan, kutsadura beste pazienteetara edota pertsonal sanitariora hedatu ez dadin, eta kontagioaren arriskuak gutxitzeko ●

◆ JABIER AGIRRE

Astero Euskaraz Bizitzeko

KONPROMISOAREN KOLOREAK DITUGU

(Ezagutzen gaituzu?)

ARGIA jaso nahi dut astero

HARPIDETZA SARIAK (BEZa barne): Hego Euskal Herria: 15.000 pta • Ipar Euskal Herria: 717 libera • Espainia: 15.000 pta • Beste Atzerriak: 19.300 pta • Airez: 30.225 pta

Markatu x batez zure aukera:

- ☐ Hilabetez dohainik jaso nahi dut ARGIA berria ezagutzeko
☐ Urte osoko harpidetza egin nahi dut. (CD bat opari jasoko duzu)

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

SOILIK URTE OSOKO HARPIDETZA ESKATU DUENAK BETETZEKO:

Ordainketa mota (markatu x batez):
 (Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete eta bidali helbide honetara:

ARGIA, Harpidetza Saila: Zirkuitu Ibilbidea, 15. pabil. 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

ARGIAk zure datuak gure arteko harremanetarako soilik erabiliko dituela bermatzen du.

Ossauko Midiren magalean, Pombieko itzulia

Biarnoko Ossau bailaran hiru ibilaldi nagusi daude, turista eta mendizale berrien paisaje ikusgarrien gosea asetzeko asmoz: Ayouseko lakuen ibilbidea, Arremoulitekoa eta Pombieko aterperako txangoa. Hauetatik landa, Ossau bailarako gainontzeko bazterrak bakarti gelditzen dira arrontean, baina hala ere aste honetan, aipatutakoen azkenekoa, Pombieko itzulia hautatu dugu, bide batez Ossauko megalitotegia aurkezteko asmoz.

■ Ossauko Midi eskerga ia ibilaldi osoan agertuko zaigu. Argazkian, Glère de Pombietik ikusita.

Kartelak eta seinaleak jarraituz, Sosqueseko parkingetik Brousseteko erreka zeharkatuz, Pombierako bidea hartuko dugu. Hasieran basoan barna ibiliko gara, baina behin erreka iraganik, zonalde ireki bezain ederrera aterako gara, «Glère de Pombie» deitzen denera. Bertan, bidea protohistoriako baratz ederren ondotik igaroko da, hauek izanik ibilbide honetan to-

patuko ditugun lehenengo garai hartako oroigarri misterioitsuak.

Aurrerago ikusiko dugun bezala, protohistoriako artzainek Ossau bailara aukeratu eta batez ere bailarako goialdea, alaleku gisa eta baita haien hildakoak lurperatzeko ere, gaur egun megalito gisa ezagutzen ditugun oroigarrietan. Ossau bailarako megalitoen kopurua eta ezaugarriak azpimarragarriak dira.

Ondoko kuadroan azaldu dugunez, aste honetako ibilaldia prestatzerakoan, Glère de Pombie eta bertako aterpearen arteko tartean, aterperako bidearen aldapatxoan, mendiko trikuharri berri bat aurkitzeko parada izan genuen.

Pombieko aterpeak, Ossauko Midi itzelaren magalean eta 2.031 metrotan kokaturik, ikusmira paregabea eskaintzen digu. 55 lo egiteko tokiz horniturik, leku es-

INIGO TAINTURRETA

■ Aneouko harrespila, atzean Pourtalet agertzen da.

strategikoa da Midi igo nahi duten eskalaztaileentzat. Nor izan zen Ossauko Midia igo zuen lehenengo pertsona? Dirudienetz artzain bat, Mathieu izenekoa, 1797an

Delfau paristar kirolaria igoaldian lagundu zuena. Sarda taldeko «Pirinioetako sumendiak, hartzak, mendi-gidariak eta beste hamaika istorio» liburuan aurkitu dugu

tuta erori behar nuen zintzur estura etortzea lortu zuen, eta bizkarraz zein belaunaz bere buruari eutsita, eskua luzatu eta hankari helduta egoera latz hartatik atera ninduen».

igoera bikain haren pasarte zail baten kontakizuna:

«Ia bertikal zegoen haitz-zerrenda batean pasatu behar genuen, konfiantza haundirik gabe oso irtenune txiki eta bakane helduz, eta horrela zintzilik ibili behar izan genuen amildegi beldurgarrian. Mathieu bi aldiz saiatu da pasatzen. Bigarrenean lortu du pasatzea. Nik berriz, saio huts batzuk egin ditut. Saihetsa haitzari itsatsia, gorputz osoa luzatzen nuen oina ipintzeko nuen euskarrira iritsi eta egoera la hartatik irteteko. Horrela aurrera joan ondoren, atzera jo behar izan nuen eta zintzilik nengoan. Maniobra hartan indarrak akitu egin zitzaizkidan eta eskuak askatu egingo nituela uste nuen, baina azkenean, nire gidariak makur-

■ Megalito berria Pirinioetan: Pombieko trikuharria

Ondoko artikuluan aipatu dugun bezala, 1999ko uztailaren 11n Pombie aldera egindako ibilaldian, katalogaturik ez zegoen historiaurreko oroitzarri berri bat aurkitzeko parada izan genuen. Artikulu honen bidez aurkuntza honen berri eman nahi dugu.

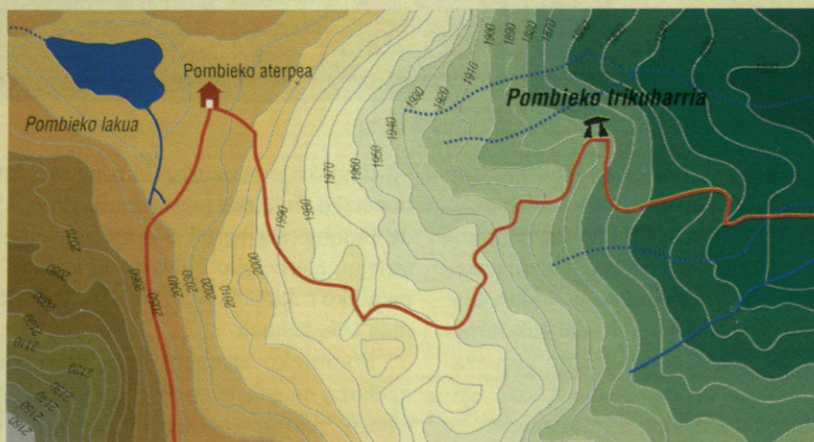
Oroitzarria aurkitu eta Claude Blanc (Ossau bailarako oroitzarrien inbentarioa prestatu duena) jaunarekin harremanetan jarri ondoren, egiaztatu genuen megalito berri hau ez zegoela katalogaturik.

Beheko mapan ikus daitekeen bezala, trikuharria Pombie-rako bidearen alboan kokatzen da, 1.885 metrotan, aldaparen hasieran. Bertatik ikusmira ederraz gozatzen da Brousseteko

bailara eta Arremoulit aldeko mendien aldera.

Egiturari dagokionez, 8 edo 9 metrotako tumulua harrespil batez inguratuta ageri da. Erdian, ganbarak, (bost harlausez osaturik gehi eslakia), 2x1 metrotako neurria du gutxi gorabehera eta M-Eko orientazioa.

Zonalde honetan antzeko egitura ugari dago (Glère de Pombie, Aneou, Magnabaigt...), beraz, megalito berri hau Ossau bailarako protohistoriako oroitzarrien errolda aberastera dator eta bide batez, adierazten digu Pirinioetako zenbait zonaldetan ez dela oraindik prospekzioz egin, ikertzaile eta historiaurrean interesa duten guztientzat bazter hauek arakatzeko eragingarria izanik ●

■ Errekaren alboan Brousseteko harrespila, Ossau bailarako megalitoen adibide bat.

Pombieko aterpea utzi eta bere lakua hegoaldeetik zeharkatu ondoren, Peyregeteko leporako bidea jarraituko dugu. Ossauko Midi eta Peyreget (2.487 m.) banatzen dituen lepora igo eta berehala, harri itzelen artean, kaos batetik jaitsiko gara Peyregeteko lakura. Hemendik berriro igoera, Iouko leporaino oraingoan. Bertatik, Aneou zirko aldeko ikusmira zoragarria izango dugu: belardi zabalak, Pourtaleteko lepoa eta Aragoiko muga diren mendi zorrotzak.

Berriro jaitsiz, Senescauko bordarako bidean Aneauko baratzetako batekin egiten dugu topo; harrespil handi eta ederra da hau. Aneauko zelai zabaletan antzeko historiaurreko oroigarri ugari aurki daiteke. Ibilbidea jarraituz, Senescauko borda iragan eta Tourmonteko mendizintzur aldera hurbilduko gara. Amini bat aurrerago.

■ Pombieko aterpea haren lakuan isladaturik.

Touroun-Bouchouseko Eneolitiko Garai-ko trikuharria ikusiko dugu bidearen alboan. Handik gutxira, Brousseteko erreka-

ko ezkerraldea jarraituz, hastapeneko toki-
ra, Sosquesera iritsiko gara ●

◆ LIERNI ARRIETA

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

GOITIK BEHERA

Hitz Gezidunak

				Sendatu	Gai itsaskorra	Sor	Urkamendian hil	Zintzoak	Optimista
				Psikosi-asaldura	Gurtza	Gizon izena	Portugalgo herri-kanta	Bokala	Igaro
				Egokierak					
				Marokoko mendialdea				Jardun	
							Duk	United States	
							Elizkizun-mota		
				Utik!		Ahotiko hots		Errep., nahi	
				Bidaide		Jainko egiptoarra		Antisor-gailua	
Poztasun	Zeharo aldatu	Boroa		X. hil			Uranioa	Errep., ikara	
Lurraren satelitea	Argazkiko herria	Garen hauek		Hitzez esanak			Elkarie euskaltzale	Intsektu-mota	
						Bokala	Egile atzizkia	Zango-atal	Oinetakoak garbitzeko oreo
						Bokal erreplikatu	Labore-mota	Zain egon	
Arautegia						Erantsi			Kontsonantea
Dirua						Emakume izena			Zati bi
			Apal						
			Lehenengo						Bokal erreplikatu
Behatokia					Infin., oratu		Bokala	Erdi, hitz elkarketan	
Sastraka					Lehen biak		I	Zerbait	
			Ataurre				Zikiratu		
			Eguneroko jaki				Suari dariona		
Atziki femeninoa	Lur eraiki-garriak						Intsektu-mota		
Erretegia	Erbioa						Sufrea		
					Nitrogenoa	Eskertzeko hitza			Bokala
					Röntgen	Potasioa			Kontsonantea
Gipuzkoan, niri				Zikinkeria			Asiako estatua		

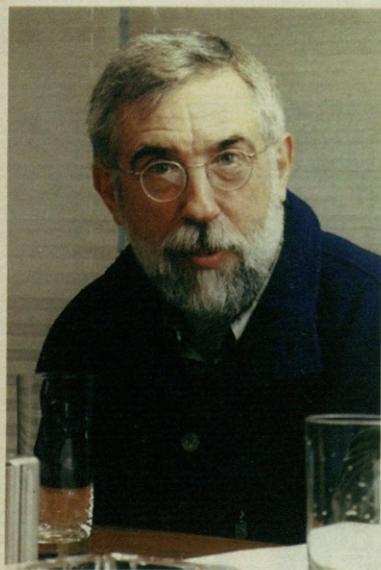
Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

EMILIO LOPEZ ADAN

NAZIONALISTAK ETA ABERTZALEAK

Angelun, kantonamenduko azken hauteskundeetan, Abertzaleen Batasuneko hautagaiak garbi esan zuen abertzalea zela eta ez batere nazionalista. Euskal prentsan, ezagun diren idazle batzuek agertarazi dituzte antzeko iritziak. Diotenez, abertzaleak bere herria maite du, baina inongo gorroto edo mespretxu beltzuntzerik ez die besteei; nazionalista, berriz, nazio propioaren gurpen itsuan amildua, dena arrazismo eta txobinismoa da.

Formula magikoaren itxura du esaldiak: bere burua abertzale aldarrikatzen duenak nazionalismoaren ondorio itsusi guztiak baztertzen omen ditu. Alta, hitz jokoek ez dute errealtatearen gordina estaltzen. Edozein nazionalismotan ager daiteke txobinismoa eta edozein abertzaletasunetan datza arrazismoaren galbidea. Ez da hitzen kontua, edukinena baino. Arrazismoa gorrotatzen duen nazionalista eta txobinismoa arbuiatzen duen abertzalea etengabeko kontradikzio eta borroketan ariko dira, zaila baita nazio garaileen ahalak gutiziatu gabe nazio ukatuaren alde aritzea. Hautagai eta intelektual abertzale horiekin bat nator txobinismo eta arrazismoaren aurka, baina desegoki deritzot hitzen arteko bereizteari.

HASTEKO, tradizio luze eta hedatuena-
ren arabera, nazionalismoa eta abertzaletasuna gauza bera edo bertsua dira. Badira, noski, abardurak; non eta noiz, ez dira berdin erabiliak izan. Baina, bata zuria eta bestea beltza, abertzaletasuna baikorra eta nazionalismoa ezkorra, oso ikus-molde partziala da. Frantziar erabiltzen da; nazionalismo hitza arrunt peioratiboa da; horregatik, gobernatzen gaituzten jakobinoek diote beraiek abertzaleak (*patriotes*) direla, inguruko estatu-nazioak eta Frantziako nazio ukatuak nazionalistak (*nationalistes*) diren bitartean. Frantziako zentzua bereganatu dute Espainiako intelektual, kazetari eta politikoei, eta badirudi nazionalismoa arbuiatzeko sortua dela edozein progresista.

Fenomeno nazionalak ikertzeko kultura anglo-saxoian, berriz, gehienek ongi dakite

nazionalismoa errealtate anitz eta nahasia dela. Tradizio literarioan ere bai; Philip Roth-ek Ipar Ameriketako Eleberri Handia idazteko asmatu zuen beisbol txapelketa berri bat, eta Liga Amerikanoa eta Liga Nazionalaren ondoan (bi hauek egiazkoak dira), Liga Abertzalea asmatu zuen. Pastitxeak parada eman zion kritika gogorra egiteko, baina guri interesatzen zaiguna da *nazional*, *abertzale* eta *amerikar* hitzen kideetasun nabaria.

HITZA edozein izanik ere, arazoa da errealtatearen izaite kontradiktoria. Munduan eta historian gairak, herri zapalduen askatasuna lortzeko erreboltak, norberaren kultura babesteko nahiak, nahasten dira atzerri-tarren kontrako jarrerekin eta nazio-estatu asmatuan kultura nazional bakarra inposatzeko asmo inperialistekin. Gehiago dena, nekez jakin daiteke non bukatzen den oldar positiboa eta non hasten agresio zapaltzailea. Frantziar bezala, auzoei eragotzen badiogu edukin guztiz peioratiboaz kargatu adjektiboa (*nazionalista*!), gure *abertzaletasuna* salbu utzirik, nazionalismo txobinistaren karikaturan erortzen ari gara, eta inguruko guztiek badakite.

Gure tradizioan, nazionalistak gara, eta bere burua deitzeko euskal nazionalismoak hitz hori erabili izan du. Gero, uzkin burges eta zaharrak gairatzeko, edukin berria emateko nahiaz, *nazionalismo iraultzaile* hitza asmatu zen. Gaurko bidegurutzean, bada ofentsiba nabaria nazionalismoaren aurka, baina eraso ez doakio edozein nazionalismori, gurean baino eta omen *ez-nazionalistak* diren nazio-estatuaren esparruan.

Bada euskal nazionalismoan zer garbitu; bada edozein nazionalismoren plagak borrokatzeko etengabeko beharra, batez ere arrazismo eta txobinismoaren aurka. Nazionalistak garela aitortzen badugu, kontradikzioz bete mugimenduan ari garela aitortzen dugu. Hitzaren esanahi nahasia ongi doakio errealtate nahasiari, gure errealtateari. Horregatik deritzot egoki ●

*“Hitz jokoek ez dute
errealtatearen gordina
estaltzen. Edozein
nazionalismotan ager
daiteke txobinismoa eta
edozein abertzaletasu-
netan datza
arrazismoaren galbidea.
Ez da hitzen kontua,
edukinena baino”*

ARGIAren Eskaintzak

Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

Bidalketa gasturik gabe etxean jasoko duzu

Euskal Herriko Oraitzapena M A K I L A

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurritza Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio Edo Argibide Gehiago Nahi Baduzu, Deitu Gure Telefonora
Edo Ondoko Laukia Bete Ondoan, Bidali Gure Helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

EUSKARA PIZTEN!

Albisteak, musika, kirola eta

informazio guztia

euskaraz jasotzeko ez

dago Euskadi Irratia eta

Euskadi Gaztea piztea

bezalakorik.

Horrexegatik, gero eta

gehiago dira gure ondan

daudenak, irratiaaren bidez

euskara pizten

dugulako.

